

FYYSILLISTEN HENKILÖIDEN
VERORASITUS SUOMESSA
VUOSINA 1938 JA 1945

SUOMEN PANKIN
TALOUSTIETEELLISEN TUTKIMUSLAITOKSEN
JULKAISUJA

SARJA B:5.

T. JUNNILA — G. MODEEN: FYYSILLISTEN HENKILÖIDEN
VERORASITUS SUOMESSA VUOSINA 1938 JA 1945

T. JUNNILA — G. MODEEN

SUOMEN PANKKI
Kirjasto

FYYSILLISTEN HENKILÖIDEN
VERORASITUS SUOMESSA
VUOSINA 1938 JA 1945

JAKAJA:

AKATEEMINEN KIRJAKAUPPA, HELSINKI

Esipuhe.

Verorasitus on viime vuosina suuresti kohonnut. Tämän johdosta verorasituksen jakaantuminen eri kansalaispiirien kannettavaksi on joutunut entistä suuremman huomion esineeksi. On toisaalta väitetty, että tämän rasituksen jakaantuminen ei ole oikeudenmukaista, toisaalta, että rasitus on ylivoimainen, ja näitä väitteitä on koetettu todistaa monilla julkisuuteen saatetuilla laskelmilla. Nämä laskelmat ovat enimmäkseen eri etupiirien puolesta esitettyjä, eivätkä niin ollen vakuuta vastustajia. Toisinaan ne myös ovat harhauttavia. Tämän johdosta on katsottu asianmukaiseksi suorittaa puolueeton selvitys verorasituksen suuruudesta ja jakaantumisesta, jotta siten saataisiin pohja vastaiselle verotuspolitiikalle. Kun kansalaisten verotuksen pohjana olevat tulo- ja omaisuussuhteet, perhesuhteet yms. ovat kovin moninaiset, ei tietenkään ole mahdollista suorittaa tyhjentävää selvitystä näistä asioista, vaan on tyydyttävä pääsuuntia esittäviin laskelmiin.

Seuraavassa saatetaan julkisuuteen ensimmäinen osa näitä selvitteilyjä. Se kohdistuu siihen verorasitukseen, jonka yksityisten kansalaisten tuloihin ja omaisuuteen kohdistettu verotus aiheuttaa. Tähän liittyy katsaus välillisten verojen aiheuttamaan rasitukseen, joka selvitys aineiston vaillinaisuuden takia välitettävästi ei ole niin tyhjentävä, kuin suotavaa olisi. Tarkoituksena on jatkaa selvitystä kohdistamalla se edelleen yhtymien tulo- ja omaisuusverotukseen. Täten saadaan myös kuva näin tapahtuvasta määrättyjen tulojen ja omaisuuksien kaksinkertaisesta verotuksesta.

Esillä olevan tutkimuksen päätyön on suorittanut tohtori T. JUNNILA laatimalla selvityksen muut osat paitsi välillistä verotusta koskevan, joka on kanslianeuvos GUNNAR MODEENIN suorittama. Maisterit LEA LEHTIMÄKI ja HEIKKI VALVANNE ovat avustaneet selvitystä suorittamalla esityksen pohjana olevat, taulukoiksi yhdistetyt laajat laskelmat.

Helsinki, marraskuun 24 päivänä 1945.

SUOMEN PANKIN
TALOUSTIETEELLINEN TUTKIMUSLAITOS

A. E. TUDEER

SISÄLLYS.

	Sivu
Johdanto	9
I luku. Julkisten yhdyskuntien kokonaisverotulot ja niiden suhde kansantuloon vuosina 1938 ja 1944	12
II luku. Fyysillisten henkilöiden välitön verotus vuosina 1938 ja 1945	17
1. Tuloverotus	18
A. <i>Valtiolle maksettavat tuloverot</i>	18
a. Tulo- ja omaisuusverolain mukainen tuloverotus	19
b. Erilaiset lisätuloverot nykyisessä valtionverotuksessa ..	23
B. <i>Kunnallis- ja kirkollisverotus</i>	36
C. <i>Kokonaistuloverorasitus</i>	40
2. Omaisuusverotus	44
A. <i>Omaisuusverotus ja vakautetut tulot</i>	45
B. <i>Omaisuusverot suhteessa verotettavaan omaisuuteen</i>	53
3. Inflaatio ja tulo- ja omaisuusverojen progressiivisuus	62
III luku. Väliäinen verotus eri tuloluokissa ja perheellisyystyypeissä vuosina 1938 ja 1945 (kirj. G. Modeen)	66
1. Tullit	67
2. Valmisteverot	71
3. Liikevaihtovero	72
4. Loppukatsaus	74
5. Alkoholi- ja mallasjuomaverotus	75
IV luku. Tuloverojen ja välillisten verojen yhteisrasitus	78

Johdanto.

Menneiden sotavuosien tavattomasti kasvaneet menot pakottivat valtion lisäämään verotusta ennen näkemättömässä määrässä. Sodan päättymisen ei liioin ole tuonut mukanaan odotettua supistumista valtion menoissa, mistä syystä valtion täytyy tällä hetkellä — ja täytynee kenties vuosiksi eteenpäin — ylläpitää verotuksessaan suunnilleen sota-vuosien tasoa.

Verotuksen kohotessa nykyisiin määriinsä saa entistäkin tärkeäm-
män merkityksen kysymys verotaakan jakaantumisesta. Käsitykset siitä, miten verorasitus on tarkoituksenmukaisesti ja oikein kansalais-
ten kannettavaksi jaettava, vaihtelevat, niinkuin tunnettua, hyvin suu-
resti siitä riippuen, minkä etupiirin näkökulmasta asioita kulloinkin
tarkastellaan — tästä kysymyksestä on ylen vaikeata, jopa mahdotonta-
kin, päästä täyteen yksimielisyyteen. Vastakkaiset käsitykset törmää-
vät toisiinsa sitä kiivaammin, mitä raskaammaksi verotaakka muodos-
tuu. Mutta miten eri mieltä voitaneenkin olla verojen jakamisessa nou-
datettavista periaatteista, kaikkien, joita asia koskee, yhteinen tarve
vaatii mahdollisimman luotettavan, puolueettoman selvityksen saamista
siitä, minkälainen erilaisten veronmaksajatyypin tosiasiallinen vero-
rasitus tällä hetkellä maassamme on niiden monilukuisten uusien vero-
jen ja entisten verojen korotusten seurauksena, mihin viime vuosien
aikana on ollut pakko mennä.

Käsillä olevan selvityksen tarkoituksena on valaista tätä kysymystä.
Todettakoon kuitenkin jo tässä, että selvitys kykenee vain vajavaisesti
täyttämään tämän tehtävänsä. Tyydyttävän vastauksen antaminen
kysymykseen on näet eri syistä vaikeata. Selvitys on ensinnäkin pakko
rajoittaa vain eräiden esimerkkisarjojen esittämiseen, ja sellaisena se
voi antaa asioista vain karkean ja kaavamaisen ääriviivaiskuvan. Todel-
lisuuden runsaan monimuotoisuuden hiukankin yksityiskohtaisempi
huomioon ottaminen paisuttaisi selvityksen suuresti yli niiden rajojen,
joita sille on pakko asettaa. Mutta lisäksi työllä on, osaksi nykyisestä
ajankohdasta johtuen, eräitä muita haittoja ja esteitä. Ennen kaikkea
on huomautettava siitä vaikeudesta, jonka verorasituskysymyksen tä-

mänhetkisellevä selvittämiselle tuottaa jatkuva inflaatio. Saattaessaan tulojen nimellismäärän ja omaisuuksien raha-arvot alati kohoamaan inflaatio tekee etenkin välittömän verotuksen tason ja raskauden erittäin epämääräiseksi — tähän asiain tilaan joudutaan tuonnempana tämän tästä palaamaan. Toinen vaikeus, joka tosin ei ole työn ajankohdasta riippuvainen, vaan kohtaa tällaista selvitystä, milloin tahansa se laaditaan, johtuu siitä, että selvityksen on perustuttava konstruoidujen verotusesimerkkien laskemiseen, siis tietyn suuruisten tulojen ja omaisuuksien olettamiseen ja niiden kannettavaksi tulevien verojen määräämiseen verolakien säännösten perusteella. Tällöin ei tietysti ole mahdollista ottaa huomioon sitä verorasituksen faktillista erilaisuutta, mikä todellisessa verotuksessa aiheutuu verotettavien tulojen ja omaisuuksien eri tarkasta ilmoittamisesta. Epätäydellisten veroilmoitusten johdosta huomattavan laajat ja merkitykselliset veronmaksajapiirit saavat tosiasiallista, osaksi hyvinkin tuntuvaä veronhuojennusta niihin verrattuna, jotka joko korkeamman veromoraalinsa vuoksi tai olosuhteiden pakosta — milloin esimerkiksi palkkatulojen salaaminen ei työnantajan kontrolli-ilmoitusten takia ole mahdollista — ilmoittavat todellisen tulonsa ja omaisuutensa. Konstruoidut verotusesimerkit osoittavat tietenkin vain jälkimmäisten verorasituksen, ja niiden antama kuva on siten keskimääräisrasitusta enemmän tai vähemmän ankarampi.

Selvitys on tässä vaiheessa rajoitettu — alussa olevaa aivan lyhyttä valtion, kuntien ja seurakuntien kokonaisverotulojen kehitystä koskevaa katsausta lukuunottamatta — ainoastaan luonnollisten henkilöiden verorasitusta koskevaksi; tämä on rasituskysymyksen tähdellisimä puoli, ja se on ollut nopeimmin suoritettava. Tarkoituksena on kuitenkin, että selvitystä tämän jälkeen välittömästi jatketaan käsittämään myös erilaisten juridisten henkilöiden verotus. Rasitus selvitykseen kuuluisi edelleen sen määrääminen, miten maan veronmaksajakunta jakaantuu erilaisiin tulo- ja omaisuusryhmiin ja minkälaisen osan kokonaisverorasituksesta kukin ryhmä joutuu kantamaan, tai toisin sanoen, missä määrin mistäkin piireistä julkiset yhdyskunnat saavat verotulonsa. Myös tätä puolta verorasitus selvityksessä inflaation aiheuttama tulo- ja omaisuus suhteiden epämääräisyys suuresti vaikeuttaa. Viitattakoon tämän valaismiseksi siihen, että täydellistä tulo- ja omaisuusverotilastoa, jollaiseen rasitus selvityksen tämän osan pääasiallisesti tulisi perustua, ei tällä hetkellä ole käytettävissä sen myöhemmältä ajalta kuin vuodelta 1942. Nyt on kuitenkin aivan ilmeistä, että vuoden 1942 tilaston perusteella ei nykyisistä tulo- ja omaisuusryhmityksistä voi enää sanoa juuri paljoakaan, siinä määrin ovat sekä tulot että omaisuudet

inflaation johdosta muuttuneet. Rasituskysymyksen tätä puolta tuskin on tarkoituksenmukaista yrittää selvittää ennen kuin rahan arvo jossakin määrin vakaantuu.

Fyysillisten henkilöiden verorasitusta koskeva selvitys tullaan suorittamaan siten, että kaiken aikaa verrataan verorasitusta viimeisenä rauhavuotena 1938 nykyiseen verorasitukseen. Verorasituksella vuonna 1938, vastaavasti vuonna 1945, näyttäisi ensi silmäyksellä olevan luonnollisinta käsittää niitä erilaisia veroja (verojen suhdetta verovelvollisen kokonaistuloon), joita vuoden 1938, vastaavasti vuoden 1945, aikana saadusta tulosta ja vuoden päättyessä olleesta omaisuudesta joudutaan — minkä vuoden kohdalle faktillinen veron suoritus sitten lankeaakin — eri verolakien säännösten mukaisesti kaiken kaikkiaan maksamaan. Mutta vuoden 1945 osalta asiaa ei kuitenkaan voida täten ratkaista. Tällainen menettely antaisi näet nykyisestä verorasituksesta aivan virheellisen kuvan ennen kaikkea sentähden, että kuluvan vuoden aikana joudutaan suorittamaan osa vuoden 1943 tulosta ja omaisuudesta määrättävästä tulo- ja omaisuusverosta erilaisine korotuksineen ja lisäyksineen. Vuoden 1943 tulo- ja omaisuusvero jaettiin näet tulo- ja omaisuusverotuksen ennakkoperintäjärjestelmään siirryttäessä kannettavaksi vuosina 1944 ja 1945, eikä tätä voida näiden vuosien verorasitusta selvitettäessä sivuuttaa, vaikka kysymyksessä muodollisesti onkin vuoden 1943 tuloista ja omaisuudesta suoritettava verotus. Sen vuoksi määrätäänkin seuraavassa vuoden 1945 verorasitus siten, että lasketaan kaikki ne erilaiset verot, jotka v u o d e n 1 9 4 5 a i k a n a — minkä tahansa vuoden tulojen ja omaisuuksien perusteella ne määrättäneenkin — jo on jouduttu tai vuoden loppuun mennessä todennäköisesti joudutaan suorittamaan. Vastaavaa menettelyä on tietysti sovellettu myös vuoteen 1938, vaikka koko tätä pulmaa oikeastaan silloisissa verrattomasti yksinkertaisemmissa verotusoloissa ei esiinnykään.

Selvitys on ulotettu ainoastaan varsinaisia veroja — valtion, kunnallisis- ja kirkollisveroja — koskevaksi eikä se niin ollen kohdistu sellaisiin yksityisen veronmaksajan kannalta tosin hyvin lähelle veroa tuleviin suorituksiin kuin kansaneläkemaksuihin tai sotalainaan. Pääasiallisesti on sivuutettu myös sellaiset välillistä verotusta muistuttavat valtion tulot kuin erilaiset alkoholitulot. Fyysillisten henkilöiden verorasitusta selvitettäessä ei myöhemmin kosketelluista syistä liioin ole otettu huomioon suhdanneveroa eikä perintö- ja lahjaveroa. Julkisten yhdyskuntien kokonaisverotulojen kehitystä sodanedellisestä ajasta nykyiseen seuraavassa esiteltäessä myös näiden verojen tuotto sitä vastoin on tietysti otettu huomioon.

I luku. Julkisten yhdyskuntien kokonaisverotulot ja niiden suhde kansantuloon vuosina 1938 ja 1944.

Valtion tilinpäätökseen sisältyvät eri verojen tuottoa osoittavat luvut eivät aivan täsmällisesti ilmoita kysymyksessä olevana vuotena faktillisesti kertyneitä veromääriä. Nämä luvut täytyy puhdistaa siten, että tilinpäätöksen lukuihin lisätään kysymyksessä olevana vuonna kertyneet edelliseltä vuodelta peräisin olevat verotulorästit ja niistä päinvastoin vähennetään seuraavaan vuoteen siirtyvät rästit. Tällä tavoin puhdistetut valtion verojen todellista tuottoa ilmentävät luvut osoittautuvat vuonna 1938 seuraaviksi:

	Milj. mk	Milj. mk	% kokonais- tuotosta
A. Välittömät verot:			
Tulo- ja omaisuusvero	1 018.2		
Apteekkarien maksut	1.5		
Perintö- ja lahjavero	60.0 ¹	1 079.7	30.1
B. Välilliset verot:			
Tuontitulli	1 827.1		
Vientitulli	1.1		
Tupakkavalmistevero	274.9		
Makeisvalmistevero	29.5		
Mallasjuomavero	69.7		
Valmistevero väkiviinasta, paloviinas- ta ja marjaviineistä	53.5		
Rehutavarain ja margariinin valmiste- vero	47.9	2 303.7	64.2
C. Sekaluontoiset verot:			
Leimavero (perintö- ja lahjaveron ar- vioitu tuotto vähennettynä)		204.4	5.7
Valtion verotulot kaikkiaan		3 587.8	100.0

¹ Perintö- ja lahjavero kannettiin vuonna 1938 vielä leimaverotuksen yhteydessä, eikä sen osuutta leimaveron kokonaistuotosta ole erikseen ilmoitettu. Tässä oleva luku perustuu näin ollen pelkkään arvioon.

Kuten huomataan, valtion verotuksen pääpaino oli sodan edellisenä aikana välillisessä verotuksessa. Välillisten verojen tuotto vuonna 1938 oli 64.2 % verojen kokonaistuotosta, välittömien verojen 30.1 % ja »sekaluontoisen» leimaveron 5.7 %. Välittömät verot tuottivat ainoastaan 46.9 % välillisten verojen tuotosta.

Kunnallisveroja kertyi vuonna 1938 maan 602 kaupungissa, kauppalassa ja maalaiskunnassa yhteensä 1 158.0 milj. markkaa. Niinkuin tunnettua kunnallisverotuksen tuotto kertyy miltei yksinomaan kunnallisesta tuloverosta — muilla kunnallisilla verotuloilla, sellaisilla kuin tonttiverolla, tieverolla ja koiraverolla, on aivan vähäinen merkitys. Kunnallisverotus on siten tuloverotuksena välitöntä verotusta, ja sellaisena sen merkitys on hyvin huomattava — kunnallisveron tuottohan ylitti vuonna 1938 valtion välittömien verojen tuoton. Jos näin ollen kunnallis- ja valtionverotusta tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena, välittömän ja välillisen verotuksen suhde muuttuu olennaisesti siitä, mikä tämä suhde on pelkässä valtionverotuksessa. Yhteisessä kunnallis- ja valtionverotuksessa välittömien verojen tuotto vuonna 1938 suunnilleen vastasi välillisten verojen tuottoa samana vuonna. Pelkässä valtionverotuksessa sitä vastoin, kuten edellä osoitettiin, välittömät verot tuottivat ainoastaan 46.9 % välillisten tuotosta.

Kertyneiden kirkollisverojen määrästä vuonna 1938 ei ole täsmällisiä lukuja saatavissa. Eräiden käytettävissä olleiden tietojen perusteella niiden tuotto voitaneen kuitenkin arvioida suunnilleen 100.0 miljoonaksi markaksi. Seurakuntien, kuntien ja valtion yhteenlasketut verotulot vuonna 1938 nousivat näin ollen, kuten alla olevasta asetelmasta näkyy, vajaisiin 5 miljardiin markkaan:

Valtion	verotulot vuonna 1938	3 587 milj. markkaa
Kuntien	„ „ „	1 158 „ „
Seurakuntien	„ „ „	100 „ „
Yhteensä		<u>4 845 milj. markkaa.</u>

Tohtori Lindbergin suorittaman laskelman mukaan Suomen kokonaisantulo oli vuonna 1938 kaikkiaan (kuitenkin ilman palkatonta kotitaloustyötä) 31 262 milj. markkaa. Valtion, kuntien ja seurakuntien yhteenlasketut verotulot tekivät tästä runsaan seitsemänneksen eli 15.5 %.

Minkälainen on julkisten yhdyskuntien verotulojen kehitys sitten ollut sotavuosien poikkeuksellisissa oloissa?

Kuten seuraavassa osoitetaan, julkisten yhdyskuntien kokonaisverotulot vuonna 1944¹ ovat markkamääräisesti erittäin voimakkaasti kasvaneet vuoteen 1938 verrattuna. Suhteessa kansantuloon tämä kasvu sen sijaan osoittautuu paljon vaatimattommaksi — joskin hyvin huomattavaksi tällöinkin — mikä tietenkin ilmaisee vain, kuinka runsaasti verotulojenkin nousuun sisältyy pelkkää inflaation aiheuttamaa näennäiskasvua.

Kokonaisverotulojen nousu sotavuosien aikana on tietysti johtunut ennen kaikkea valtion verotulojen kasvusta; juuri valtionhan on tavattomien sota- ym. menojensa vuoksi ollut pakko alituisen kiristää verotustaan, kun taas kunnat ovat voineet sitä jossakin määrin jopa lieventääkin. Tosin myös kuntien verotulot osoittavat hyvin huomattavaa kasvua, mutta tämä ei johdu veroäyrin hinnan nostamisesta, vaan inflaation aiheuttamasta verotettavien tulojen lisääntymisestä.

Valtion verotulot vuonna 1944 näkyvät (jälleen edellä selostetulla tavalla puhdistettuina) seuraavasta asetelmasta. Asetelma ilmentää samalla valtion verojärjestelmän kehitystä sotavuosien aikana; niinkuin siitä näkyy, lukuisia uusia veroja on ollut pakko ottaa käytäntöön kasvaneen varojen tarpeen peittämiseksi.

	Milj. mk	Milj. mk	% kokonais- tuotosta
A. Välittömät verot:			
Tulo- ja omaisuusvero	4 743.6		
Suhdannevero	1 184.9		
Perintö- ja lahjavero	118.3		
Apteekkarien maksut	10.1		
Ylimääräinen tulovero	76.4 ²		
Omaisuudenluovutusvero	1 179.5		
Ylimääräinen varallisuusvero	1 182.9		
»Erinäiset ylimääräiset verot» ³	267.5	8 763.2	56.2

¹ Vuoden 1945 kokonaisverotuloista ei tietysti ole kesken vuotta vielä voinut olla tietoja saatavissa.

² Ylimääräisen tuloveron faktillisesti kertynyt tuotto kysymyksessä olevana vuonna on todellisuudessa ollut suurempi; osa tästä tuotosta sisältyy näet »erinäisten ylimääräisten verojen» tuottoon, josta tämän veron osuutta ei kuitenkaan ole ollut mahdollista erottaa.

³ Tähän sisältyy ylimääräinen metsävero ja sen sekä ylimääräisen tuloveron ja jossakin määrin myös säästöpankkien suoritettavana olleen tilapäisveron rästejä edellisiltä vuosilta.

B. *Välilliset verot:*

Tuontitulli	664.1		
Vientitulli	1.6		
Tupakkavalmistevero	1 394.4		
Makeisvalmistevero	1.2		
Mallasjuomavero	75.5		
Väkiiviina- ja marjaviinivero	106.2		
Autokumirenkaiden valmistevero	6.5		
Tulitikkuvero	137.1		
Sokerin valmistevero	6.9		
Virvoitusjuomavero	62.5		
Liikevaihtovero ¹	4 016.6	6 472.6	41.5

C. *Sekaluontoiset verot:*

Leimavero		364.8	2.3
Yhteensä		<u>15 600.6</u>	<u>100.0</u>

Valtion kokonaisverotulot ovat vuoden 1938 3.6 miljardista kasvaneet 15.6 miljardiin vuonna 1944, eli siis runsaasti nelinkertaisiksi. Kehityksessä pistää erityisesti silmään välittömän verotuksen erittäin voimakas kasvu; välittömien verojen tuotto on puheena olevana aikana noussut runsaasti kahdeksankertaiseksi eli 1 079.7 miljoonasta markasta vuonna 1938 8 763.2 miljoonaan vuonna 1944. Välillisten verojen tuotto ei samanaikaisesti ole noussut kolmenkertaiseksiakaan. Tämä merkitsee, että valtion verotuksen pääpaino on ratkaisevasti siirtynyt välittömään verotukseen. Välittömien verojen tuotto on vuonna 1944 56.2 % kokonaistuotosta vastaten 30.1 % kuutta vuotta aikaisemmin. Välillisten verojen tuotto on vastaavasti painunut 64.2 %:sta vuonna 1938 41.5 %:iin vuonna 1944 (niin ikään on »sekaluontoisen» leimaveron osuus kokonaistuotosta vähentynyt). Valtion välittömien verojen tuotto on nyt noin 135 % välillisten verojen tuotosta, kun se ennen sotaa oli ainoastaan 47 %.

Vuoden 1944 aikana kertyneistä kunnallisveroista ei tätä kirjoitettaessa vielä ole ollut käytettävissä samanlaisia lopullisia tietoja kuin vuodelta 1938. Niiden tietojen perusteella, joita on olemassa vuonna 1944 kannettavaksi päätetyistä veromääristä, voitaneen kunnallisverojen tuotto kysymyksessä olevana vuonna laskea suunnilleen

¹ Valtion tilinpäätöksessä liikevaihtovero luetaan yhdessä leimaveron kanssa »sekaluontoisiin veroihin», mutta tässä on katsottu oikeammaksi lukea se välillisiin veroihin.

2450 milj. markaksi. Vuoteen 1938 verrattuna tämä merkitsee verotulojen kaksinkertaistumista. Valtionverojen tuotto sen sijaan oli, kuten äsken osoittautui, samana aikana kasvanut nelinkertaiseksi. Kunnallisverotuksen tuotto on siis kohonnut paljon hitaammin, niinkuin luonnollista onkin, koska kunnilla ei ole ollut sitä tavatonta tulojen lisäämisen tarvetta, minkä sotamenot ovat valtiolle aiheuttaneet. — Kirkollisverojen tuotto vuonna 1944 lienee noussut pyörein luvuin 250 milj. markkaan; tämäkään luku ei ole lopullinen, vaan perustuu osaksi suhteellisen epävarmalla pohjalla olevaan arviointiin.

Valtion, kuntien ja seurakuntien yhteenlasketut verotulot vuonna 1944 olivat siis:

Valtion verotulot	15 600	milj. markkaa
Kuntien verotulot	2 450	„ „
Kirkollisverot	250	„ „
	<hr/>	
	<u>Yhteensä 18 300</u>	<u>milj. markkaa</u>

Luku on runsaasti kolme ja puoli kertaa niin suuri kuin vastaava luku vuonna 1938. Välittömien verojen tuotto — kunnallis- ja kirkollisverotushan on laskettu kokonaisuudessaan tähän — on vuonna 1944 62.6 %, välillisten verojen 35.4 % ja »sekaluontoisten» 2.0 % kokonaistuotosta.

Kansantulosta vuodelta 1944 on tätä kirjoiteltaessa vielä vain varsin vajavaisia laskelmia olemassa. Näiden mukaan kansantulo kysymyksessä olevana vuonna näyttää kohonneen pyörein luvuin 51 miljardiin markkaan; kansantulo vuonna 1944 olisi täten 83 % suurempi kuin kansantulo vuonna 1938. Nousu on tietysti näennäisnousua, inflaatiosta johtuvaa.

Julkisten yhdyskuntien yhteenlasketut verotulot vuonna 1944 nousivat pyörein luvuin 18.3 miljardiin markkaan. Tämä summa on 32.1 % äsken esitetystä kansantulon arviosummasta. Vuonna 1938 vastaava prosenttiluku oli 15.7 %. Verojen osuus kansantulosta näyttäisi tämän mukaan kohonneen kaksinkertaiseksi sotavuosien aikana.

II luku. Fyysillisten henkilöiden välitön verotus vuosina 1938 ja 1945.

Edellä esitetyt laskelmat näyttävät osoittavan — käytetyt luvut tosin ovat osaksi arviolukuja, joten laskelmiin on suhtauduttava sen mukaisin varauksin — että valtiolle, kunnille ja seurakunnille maksetut verot kohoavat nykyisin runsaasti 30 %:iin kansantulosta. Miten tämä kansantulon kolmannesta lähentelevä verojen paljous jakaantuu erilaisten veronmaksajatyyppeiden kannettavaksi — kuinka suuren osan yksityisestä tulostaan toisin sanoen erilaista vauraustasoa, erilaisia tuloja ja omaisuuksia, erilaista veronmaksukykyä edustavat joutuvat veroina suorittamaan?

Kun seuraavassa koetetaan saada jotakin valaistusta tähän kysymykseen, jätetään, kuten edellä jo viitattiin, selvityksen ulkopuolelle kokonaisuudessaan se erittäin merkityksellinen veronmaksajien ryhmä, jota erilaiset juridiset henkilöt, osakeyhtiöt, osuuskunnat jne., edustavat, ja kohdistetaan huomio yksinomaan luonnollisiin henkilöihin.

Verolainsäätäjän tarkoituksenaahan on saada verotaakka yhtäläisesti kaikkien maksukykyisten kannettavaksi. Mutta tämä ei suinkaan merkitse, niinkuin kaikki tietävät, sitä, että sama muuttumaton sadannes otettaisiin verona kaikista tuloista. Veronmaksukyvyyn katsotaan yleensä kohoavan nopeammin kuin verotettava tulo nousee, ja siitä johtuen verotus (välitön verotus) on muodostettu progressiiviseksi. Niiden maksukyvyyn, jotka saavat ns. vakautettua tuloa, so. tuloa omaisuudesta, katsotaan taas olevan suuremman, kuin yhtäsuurta työtuloa saavien maksukyky on. Veronmaksukyvyyn edellytetään niin ikään vaihtelevan siviilisäädyn ja lasten lukumäärän mukaan; ja tiettyjen pienimpien, »toimeentulominimin» rajan alapuolella olevien tulojen katsotaan olevan kokonaan veronmaksukykyä vailla, jne. Mitä taas tulee välillisiin veroihin, niin nämä eivät yleensä jaa verorasitusta veronmaksajien maksukyvyyn mukaisessa suhteessa, vaan pyrkivät ottamaan pienemmistä tuloista suuremman osuuden; eräät välillisten verojen tyypit ovat tässä suhteessa kuitenkin erilaisessa asemassa. Kaikista näistä syistä verorasituksen selvittäminen ei normaaleissakaan olosuhteissa ole aivan yksinkertainen tehtävä. Tällä hetkellä on kysymys meidän maassamme

lisäksi suuresti monimutkaistunut sen vuoksi, että lukuisia uusia veroja on säädetty ja ne esiintyvät yht'aikaisesti entisten rinnalla, joita taas on korotettu ja muutenkin muutettu. Lisäksi tulee tulo- ja omaisuus-suhteiden alituinen muuttuminen rahanarvon epävakaisuuden vuoksi yms. tekijät, jotka kaikki vaikeuttavat verorasituksen selvää määräämistä.

Seuraavassa koetetaan ensinnä selvittää välittömän verotuksen aiheuttamaa rasitusta. Tällöin jätetään aluksi omaisuusveroista johtuva rasitus syrjään ja käsitellään vain niitä tapauksia, jolloin tulo on puhdasta työtuloa ja verovelvollisuus perustuu siis pelkään verotettavaan tuloon eikä sen rinnalla omaisuuteen.

1. Tuloverotus.

Seuraavien erisuurten tulojen verotus vuonna 1938 ja vuonna 1945 otetaan alempana selvitettäväksi: 18 000:—, 30 000:—, 60 000:—, 90 000:—, 135 000:—, 180 000:—, 360,000:—, 540,000:—, 900,000:—, 1 500 000:—, 3 000 000:—. Ensinnä määrätään näistä tuloista maksettavat erilaiset valtion tuloverot, sen jälkeen kunnallis- ja kirkollisverot ja lopuksi esitetään yhteenveto kokonaistuloverorasituksesta.

A. Valtiolle maksettavat tuloverot.

Vuonna 1938 maksettiin valtiolle tuloveroa 5 päivänä joulukuuta 1924 annetun tulo- ja omaisuusverolain säännösten perusteella. Lakia oli kuitenkin vuoden 1924 jälkeen muutettu. Siten oli vuonna 1938 voimassa oleva tulo- ja omaisuusveroasteikko peräisin 14 päivästä joulukuuta 1935, ja samalla lain muutoksella oli niin ikään säädetty ns. »poikamiesverosta», oikeammin lapsettomien lisäverosta. Tulo- ja omaisuusverolakiin oli tällöin näet lisätty erityinen 23 a §, jolla verovelvollinen, joka ei pääasiallisesti elättänyt muita läheisiään kuin avio- puolisoaan, veloitettiin — tietyin lisäedellytyksin — maksamaan lisäveroa 20 % hänelle muuten määrättävästä tulo- ja omaisuusverosta. — Tämän pääveron rinnalla oli vuonna 1938 voimassa myös toinen valtiolle maksettava tulo- (ja omaisuus-)vero, mikä sekään ei varsinaisesti kuitenkaan ollut juuri muuta kuin poikamiesveron kaltainen tulo- ja omaisuusveron lisäys. Toukokuun 20 päivänä 1938 oli näet annettu »laki varojen osoittamisesta puolustuslaitoksen perushankintoihin ja sitä varten kannettavasta lisäverosta», ja tällä lailla oli säädetty suoritettavaksi 20 %:n lisäys vuosien 1937—1942 tulo- ja omaisuusveroon.

Vuonna 1945 on valtion tuloverotus — kuten omaisuusverotuskin

— huomattavasti monimuotoisempaa. Kuluvana vuonna maksetaan valtiolle veroa tulosta seuraavin erilaisin perustein:

1. Tulo- ja omaisuusverolain määräämää, ennakkoperintäjärjestelmän mukaisesti kannettua veroa vuoden 1945 tuloista¹. Tämä päätulovero on 16 päivänä marraskuuta 1944 annetulla »lailla vuodelta 1945 maksuunpantavan tulo- ja omaisuusveron korottamisesta» määrätty kannettavaksi 35 %:lla korotettuna.

2. Puolet vuoden 1943 tulojen perusteella kannettavasta, tulo- ja omaisuusverolain mukaisesta tuloverosta. Tulo- ja omaisuusveron ennakkoperintäjärjestelmään siirtyminen vuoden 1944 alusta aiheutti sen, että vuoden 1943 tulojen ja omaisuuden perusteella suoritettava tulo- ja omaisuusvero määrättiin kannettavaksi puoliksi vuonna 1944 ja vuonna 1945.

3. Marraskuun 16 päivänä 1944 annetulla »lailla vuoden 1943 tulojen perusteella suoritettavasta lisäverosta» säädetty lisävero, jonka suuruus on 20 % vuoden 1943 tulojen perusteella maksuunpannusta verosta.

4. Ylimääräinen tulovero vuoden 1943 tuloista (laki 7 päivältä heinäkuuta 1944).

5. Puolet vuoden 1944 tulojen perusteella määrätystä ylimääräisestä tuloverosta. Tämä 17 päivänä heinäkuuta 1945 annetulla lailla säädetty neljäs sodanaikainen »ylimääräinen tulovero» kannetaan, kuten aikaisemmatkin ylimääräiset tuloverot, kahdessa erässä, ja näistä tullaan ensimmäinen erä kantamaan kuluvan vuoden joulukuussa.

a. *Tulo- ja omaisuusverolain mukainen valtion tuloverotus.*

Erilaiset tuloverot muodostavat siis tällä hetkellä kokonaisen systeemin. Järjestelmän pääverona on tosin edelleenkin, kuten vuonna 1938, tulo- ja omaisuusvero. Tämä vero on kuitenkin perinpohjin uudistettu 19 päivänä marraskuuta 1943 annetulla uudella tulo- ja omaisuusverolailla.

Lain uudistus tuli koskemaan myös niitä säännöksiä, joista fyysillisten henkilöiden suoritettavan tuloveron suuruus riippuu. Veroasteikko on muuttunut, ja tällöin on kokonaan uudella tavalla kiinnitetty huomiota erityisesti verovelvollisten perhesuhteisiin.

¹ Tulo- ja omaisuusverolain mukaista tuloveroa joudutaan kuluvana vuonna osaksi maksamaan myös vuoden 1944 tulojen perusteella. Ennakkoperintäjärjestelmä jättää näet tulo- ja omaisuusveron »tarkistusverotuksen» toimitettavaksi seuraavana vuonna. Tämän mukaisesti toiselta puolen vuoden 1945 tulojen perusteella suoritettavan tuloveron tarkistusverotus siirtyy vuoteen 1946.

Verotettavat tulot jaetaan näet uuden tulo- ja omaisuusverolain mukaan kolmeen erilaisen asteikon mukaan verotettavaan luokkaan. Luokkaan I, jossa verotus on ankarin, luetaan lain 46 §:n mukaisesti »sellainen kaksikymmentäneljä vuotta täyttänyt naimaton henkilö, eronnut tai leski taikka välien rikkoutumisen vuoksi jatkuvasti erillään asuva puoliso, joka ei ole elättänyt verovuonna alaikäistä tahi sitä ennen vähintään kymmenenä vuotena seitsemäätoista vuotta nuorempaa lastaan». II veroluokkaan taas kuuluu »naimisissa oleva henkilö, joka verovuoden päättyessä on ollut avioliitossa vähintään kolme vuotta ja joka ei ole elättänyt verovuonna alaikäistä tahi sitä ennen vähintään kymmenenä vuotena seitsemäätoista vuotta nuorempaa lastaan, niin myös kahtakymmentäneljää vuotta nuorempi naimaton henkilö, eronnut tai leski tahi välien rikkoutumisen vuoksi jatkuvasti erillään asuva puoliso, joka ei ole täyttänyt edellä tarkoitettua elatusvelvollisuutta». III:ssa veroluokassa veroasteikko on lievin; tähän luokkaan luetaan kaikki ne luonnolliset henkilöt, jotka eivät kuulu selostettuihin I ja II veroluokkiin. III:een luokkaan kuuluvat siis lähinnä a. naimisissa olevat henkilöt, joilla on — tai on vähintään 10 vuoden aikana ollut — alaikäisiä lapsia; b. lapsettomat, avioliitossa vähemmän kuin 3 vuotta olleet naineet henkilöt.

Seuraavassa on välttämätöntä tarkastella tuloverorasitusta kunkin näiden kolmen veroluokan kohdalta erikseen. III veroluokka on sitäpaitsi vielä jaettava kahtia. Lievintä tuloveroasteikkoa sovelletaan tosin samalla tavalla kaikkiin tähän veroluokkaan kuuluviin, mutta ne verovelvolliset, joilla on alaikäisiä lapsia, saavat lisäksi heille määrätystä verosta erityisen lapsivähennyksen, joka alkaa alimmassa eli 18 000 markan tuloluokassa 120 markan suuruisena ja nousee sitten tulon noustessa, kunnes saavuttaa enimmäismääränsä, 900 markkaa, 90 000 markan ja sitä suuremmista tuloista. Vähennys on 24 000 — 90 000 markan tuloista aina 1 % tulosta, mutta kun se tästä lähtien jää pysyvästi 900 markaksi, sen prosenttinen osuus tulosta tietenkin tulojen suureudessa alenee. — Seuraavassa oletetaan kaiken aikaa, että verovelvollisella, joka tällaisen lapsivähennyksen saa hyväkseen lukea, on kolme lasta. Tätä tarkoittaen tullaan seuraavassa tästä III veroluokan alaryhmästä käyttämään merkkiä III₃.

Perhesuhteiden ohella aiheuttaa valtion tuloverotuksessa tiettyä erilaisuutta myös verovelvollisen kotipaikka; kalleimmilla paikkakunnilla asuva saa näet verotettavasta tulosta tehdä erityisen kalliinpaikan vähennyksen. Seuraavissa esimerkkitapauksissa oletetaan kaiken aikaa, että kalliinpaikan vähennyksenä on Helsingin kaupungissa sallittu (kor-

kein) vähennys, joka vuonna 1938 oli 5 000 markkaa (korkeintaan 40 000 markan tulosta, sitä suuremmista ei silloin kalliinpaikan vähennystä myönnetty) ja on kuluvana vuonna lapsettomalta henkilöltä sama, mutta henkilöltä, joka verovuonna on elättänyt alaikäistä lasta, 7 500 markkaa. — Vuonna 1938 verovelvollinen oli oikeutettu vähentämään verotettavasta tulosta lisäksi puolet verovuonna maksamastaan (edellisen vuoden) tulo- ja omaisuusverosta. Vuoden 1943 tulo- ja omaisuusverolaissa tämä oikeus on poistettu.

Seuraavassa taulukossa vertaillaan tulo- ja omaisuusverolain mukaista tuloverotusta vuosina 1938 ja 1945. Vuoden 1938 osalta on tällöin myös otettu huomioon perushankintalisävero eli siis 20 %:n lisäys tulo- ja omaisuusveroon, vuoden 1945 osalta taas kuluva vuotta koskeva tuloveron 35 %:n korotus.

T a u l u k k o 1.

Tulo- ja omaisuusverolain mukainen tulovero lisäyksineen vuosina 1938 ja 1945.

	18 000		30 000		60 000		90 000		135 000		180 000	
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
1938												
I ja II	166	0.9	634	2.1	3 304	5.5	7 252	8.1	14 428	10.7	23 431	13.1
III	139	0.8	529	1.8	2 779	4.6	6 123	6.8	12 182	9.0	19 872	11.1
III ₃	—	—	262	0.9	2 166	3.6	5 186	5.8	11 160	8.3	18 547	10.3
1945												
I	—	—	1 080	3.6	5 400	9.0	12 082	13.5	25 245	18.7	39 690	22.1
II	—	—	810	2.7	4 083	6.8	9 315	10.4	19 507	14.4	31 455	17.5
III	—	—	540	1.8	2 700	4.5	6 041	6.7	13 162	9.7	22 072	12.3
III ₃	—	—	—	—	904	1.5	3 244	3.6	10 057	7.4	18 866	10.5
	360 000		540 000		900 000		1 500 000		3 000 000			
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
1938												
I ja II	64 722	18.0	109 468	20.3	203 886	22.7	372 384	24.9	760 320	25.4		
III	55 036	15.3	93 312	17.3	173 988	19.4	318 600	21.3	648 000	21.6		
III ₃	53 546	14.9	91 680	17.0	172 274	19.2	316 750	21.1	646 368	21.6		
1945												
I	105 097	29.2	175 432	32.5	325 957	36.3	597 138	39.8	1 285 605	42.9		
II	85 961	23.9	148 905	27.6	289 642	32.2	544 623	36.3	1 192 590	39.8		
III	66 791	18.6	120 015	22.2	241 312	26.8	463 893	30.9	1 051 042	35.0		
III ₃	63 466	17.6	116 572	21.6	237 768	26.4	460 264	30.7	1 047 363	34.9		

Erityisesti I veroluokassa nykyinen tuloverotus on sodan edellistä raskaampaa. Kysymyksessä olevan perheellisyystyyppin verosadannekset ovat alimmista tuloluokista lähtien vuoden 1938 verosadanneksia korkeammat, ja mitä ylempiin tuloluokkiin noustaan, sitä suuremmaksi verosadanneksien erotus kasvaa. Kolmen miljoonan markan tulosta jouduttiin vuonna 1938 maksamaan tulo- ja omaisuusverolain mukaista tuloveroa (yynnä perushankintalisäveroa) 25.4 %, nykyisin sen sijaan 42.9 %.

Nykyinen tuloverotus on, kuten äskeinen lain eräiden säännösten selostus jo osoitti, paljon enemmän perhesuhteiden mukaan differentioitunutta kuin sodan edellinen tuloverotus. Siten ei vuonna 1938 ollut perheellisyystyyppien I ja II verotuksessa mitään eroa¹, mutta nyt sen sijaan II perheellisyystyyppin verotus on huomattavasti lievempää. Kuitenkin se on selvästi vastaavan perheellisyystyyppin vuoden 1938 verotusta raskaampaa. III perheellisyystyyppin kohdalla sitä vastoin on näin laita vasta suuremmissa tuloluokissa; 135 000 markan tuloon asti verotus on miltei täsmälleen yhtä raskasta kumpaisenakin vuonna.

Mitä vihdoin tulee tyyppiin III₃ (perheelliset verovelvolliset, joilla on kolme alaikäistä lasta), niin erityisesti tämän kohdalla ilmenee, miten huomattavassa määrin nykyinen verotus ottaa huomioon perheellisyysnäkökohdat. Huolimatta verotuksen yleisen tason suuresta kiristymisestä sodan edelliseen aikaan verrattuna on valtion tuloverotus lapsiperheissä huomattavan korkeisiin tuloluokkiin asti vuoden 1938 tuloverotusta lieveämpää. Vielä 180 000 markan tulosta ei tulo- ja omaisuusverolain mukaista tuloveroa jouduta nykyisin maksamaan sen suuremman sadanneksen mukaan kuin ennen sotaakaan. Sitä vastoin 360 000 markan ja sitä suuremmista tuloista verotus tämänkin perhe-tyyppin kohdalla on jo sodan edellisen ajan verotusta raskaampaa. — Vertailtaessa tällä tapaa perheellisyystyyppin III₃ verorasitusta vuosina 1938 ja 1945 on kuitenkin otettava huomioon nimellisesti yhtä suurten tulojen aivan erilainen reaaliarvo ennen toista maailmansotaa ja nyt.

¹ Perheellisyystyyppillä II ei tässä eikä seuraavassa tarkoiteta kaikkia II veroluokkaan kuuluvia, vaan tähän kuuluvia naimisissa olevia, mutta lapsettomia henkilöitä. Edelleen on huomattava, että kun väitetään, ettei I ja II tyyppin verotuksessa vuonna 1938 ollut mitään eroa, tarkkuus itse asiassa vaatisi sanomaan, ettei ollut mitään eroa, sikäli kuin II perheellisyystyyppiin kuuluneet henkilöt olivat 24 vuotta täyttäneitä. Sillä tätä nuoremmat lapsettomat henkilöt eivät vuonna 1938 joutuneet maksamaan poikamiesveroa, joten heidän kohdaltaan verotus oli I perheellisyystyyppin verotusta lievempää.

Reaaliarvoltaan tiettyä vuoden 1938 tuloa nykyisin vastaava tulo on raha-arvoltaan monta vertaa suurempi, ja sen vuoksi tällainen tulo joutuu tuloverotuksen progressiivisuuden vuoksi raskaammin verotetuksi. Tähän asiain tilaan tullaan tuonnempana palaamaan.

Edelleen on tietysti otettava huomioon, että tulo- ja omaisuusverolain mukainen tuloverotus muodostaa nykyisin vain osan valtion tuloverotuksesta — edellähän juuri todettiin, että erilaisia ylimääräisiä ja lisätuloveroja on nykyisin käytännössä kokonainen järjestelmä. Niiden huomioon ottaminen muuttaa tietysti kokonaan taulukon I perusteella tuloverorasituksesta saatua kuvaa.

b. *Erilaiset lisätuloverot nykyisessä valtionverotuksessa.*

Yleisen tuloveron rinnalla joudutaan siis kuluvana vuonna maksamaan valtiolle tuloveroa vielä seuraavasti: 1. Puolet vuoden 1943 tulojen perusteella kannettavasta, tulo- ja omaisuusverolain mukaisesta tuloverosta. 2. Lisäverona 20 % vuoden 1943 tulojen perusteella maksuunnannusta verosta. 3. Ylimääräinen tulovero vuoden 1943 tulojen perusteella. 4. Puolet vuoden 1944 tulojen perusteella määrätystä ylimääräisestä tuloverosta.

Niinkuin nähdään, maksetaan kolme ensimmäistä näistä lisäveroista vuoden 1943 ja neljäs vuoden 1944 tulojen perusteella eikä ainoatakaan, kuten ennakkoperintäjärjestelmää noudattaen kannettu yleinen tulovero, kuluvan vuoden tulojen perusteella.¹ Tämä asiantila vaikuttaa tärkeällä tavalla näiden verojen synnyttämään tosiasialliseen rasitukseen nykyisissä erikoisissa, jatkuvan inflaation määräämissä olosuhteissa.

Inflaation johdosta ovat näet nimellistulot vuodesta 1943 ja myös vuodesta 1944 kuluvaan vuoteen varsin huomattavasti kohonneet. Tämä täytyy verorasitusta määrättäessä välttämättömästi ottaa huomioon. Todellisesta verorasituksesta vuonna 1945 antaisi aivan virheellisen kuvan, jos oletettaisiin, että kahden edellisen vuoden tulot, joiden perusteella osa kuluvan vuoden veroista maksetaan, ovat olleet yhtä suuria kuin nykyiset tulot. Kaikki nämä neljä lisäveroa on todellisuudessa

¹ Kuten alaviitassa sivulla 19 jo huomautettiin, itse asiassa yleistäkin tuloveroa joudutaan kuluvana vuonna maksamaan osaksi myös vuoden 1944 tulojen perusteella. Kun vastaavasti osa kuluvan vuoden tulojen perusteella suoritettavaa yleistä tuloveroa maksetaan vasta ensi vuonna, ei vuodelta 1944 jäävää yleisen tuloveron osaa ole otettu huomioon, vaan on siirtymisten vuodesta toiseen katsottu vastaavan toisiaan ja siten neutralisoivan toisensa. Tulojen muutoksista johtuen ei näin tietysti aivan täsmälleen todellisuudessa tapahdu.

laskettava nykyisiä tuloja huomattavasti pienempien tulojen perusteella, ja näin saadut verosummat tietävät kuluvaan vuodeseen verrattuna huomattavasti alhaisempaa verosadannesta, kuin jos lisäverot määrättäisiin kuluvaan vuodeseen tuloista. Inflaation jatkuessa aikaisempien vuosien tulojen perusteella määrätty, mutta vasta tänä vuonna kannettavat verot voidaan toisin sanoen maksaa, niinkuin sanotaan, »huonommalla rahalla», so. nimellisesti paisuneista tuloista, ja tämä tekee nykyisiin verolakeihin perustuvan verorasituksen huomattavasti alhaisemmaksi, kuin mitä se samojen verolakien mukaan olisi, jos tulojen taso olisi pysynyt muuttumattomana. Tätä tosiasiaa ei verotuksen raskautta osoittamaan tarkoitetuissa laskelmissa aina oteta tarpeellisessa määrässä huomioon.

Todellisuudessa hyvin huomattava osa myös yleistä tuloveroa maksetaan nykyistä pienempien tulojen perusteella. Verovelvollisten enemmistön tosin muodostanevat ne, joilta vero peritään tulosta silloin, kun tämä saadaan; he siis kylläkin maksavat kuluvaan vuodeseen tuloveronsa todellisesta nykytulostaan. Mutta ne verovelvolliset, joiden tulo ei ole palkkatuloa (eikä korko- ja osinkotuloa), siis ts. ne, joilla on tuloa »maatalous- tai muusta kiinteistöstä, elinkeinosta, liikkeestä tai ammatista tahi muuta sellaista tuloa . . . taikka verotettavaa omaisuutta»¹, ovat toisessa asemassa. Heiltä ei ennakkipidätystä toimiteta tuloa saatessa, vaan koko tämä verovelvollisten ryhmä maksaa tulo- (ja omaisuus-)veronsa ennakkokantoina neljästi vuodessa, maaliskuussa, kesäkuussa, syyskuussa ja joulukuussa. Tämän ennakon suuruus määrätään ei suinkaan tämänvuotisen tulon eikä viimevuotisenkaan, vaan (koska tuoreempia tietoja ei ennakkoa määrättäessä vielä ole käytettävissä) sitä edellisen vuoden — siis kuluvaan vuodeseen vuoden 1943 — tulon perusteella. Tässä osassa selvitystä pidetään kuitenkin silmällä yksistään tulon perusteella verovelvollisia, ja heiltähän vero yleensä pidätetään välittömästi tulosta. Tästä syystä ei yleisen tuloveron kohdalla ole otettu huomioon sitä inflaatiosta aiheutuvaa verotuksen lieventymistä, mitä sotavuosien erilaisten lisätuloverojen kohdalla ei voida mitenkään sivuuttaa. Tähdennettäköön, että tuloverorasituksesta näin saatu kuva siis oikeastaan on pätevä vain palkkatulon saajiin nähden. Itsenäisten ammatinharjoittajien tuloverotus on palkkauttajiensa tuloverotusta lievempää sikäli, että he eivät joudu osaakaan tuloverotuksestaan suorittamaan todella saamansa nykytulon, vaan kauttaaltaan tätä pienemmän edellisvuosien tulon perusteella.

¹ Vrt. tulo- ja omaisuusveron ennakoperinnästä annetun lain 31 §.

Tulojen nousu vuosista 1943 — 44 tähän vuoteen on tietysti ollut varsin epätasaista — ajateltakoon vain ammattitaidottoman työväen ja valtion ylimpien virkamiesten prosenttisesti aivan erilaista tulojen kasvua. Tällaisia erilaisuuksia ei tämän kaltaisessa selvityksessä kuitenkaan voida ottaa huomioon — selvitys paisuisi perin laajaksi ja menettäisi samalla yleiskatsauksellisuutensa, jos ruvettaisiin laskemaan esimerkkisarjoja kaikkia eri tavalla kasvaneita tuloryhmiä silmällä pitäen. Täytyy tyytyä siihen — kylläkin karkean kaavamaiseen menettelyyn — että valitaan yksi ainoa tulojen kasvuprosentti, joka tietenkin on koettava saada mahdollisimman edustavaksi. Lähinnä työpalkoista 19 päivänä viime kesäkuuta annetun valtioneuvoston palkkapäätöksen edellyttämää tulojen tasoa silmällä pitäen on nämä tulojen kasvuprosentit tässä selvityksessä valittu siten, että vuoden 1943 tulot on laskettu 50 %:ksi ja vuoden 1944 tulot 60 %:ksi kuluvan vuoden tuloista; kuluvan vuoden tulojen tasoa määrättäessä on otettu huomioon, että alkuvuoden tulot ovat olleet valtioneuvoston palkkapäätöksen edellyttämiä tuloja alemmat. Kun siis seuraavassa taulukossa tullaan vertaamaan erilaisia lisätuloveroja kuluvan vuoden tuloihin, on muistettava, että taulukon veromääriä ei ole laskettu (mutta sen sijaan on ajateltu maksettaviksi) taulukossa olevista tuloista, vaan tuloista, jotka ovat näistä ainoastaan puolet (sikäli kuin on kysymys vuoden 1943 tulojen perusteella maksettavista veroista) tai — vuoden 1944 tuloista kysymyksen ollen — 60 %.

Joskin on tietysti tuloja, jotka eivät ole edellisvuosista kohonneet näin voimakkaasti, on toiselta puolen runsaasti myös sellaisia tuloryhmiä, joissa kasvuprosentti on suurempi. Näiden kohdalla todellinen verorasitus on tietysti taulukon osoittamaa räsitusta keveämpi. Jos inflaation jatkuminen veisi siihen, että tulojen yleinen taso kuluvan vuoden jäljellä olevana aikana nousisi vielä huomattavasti yllä sen, mitä viitattu valtioneuvoston palkkapäätös edellyttää, tämä merkitsisi, että selvityksessä käytetty tulojen kasvuprosentti yleisestikin olisi liian alhainen. Selvitys olisi toisin sanoen tältä osalta heti ilmestyessään vanhentunut¹. Tällaiselle mahdollisuudellehan ei tietysti mitään voi, mutta tärkeintä ei tässä oikeastaan olekaan se, mikä tulojen kasvuprosentti valitaan — se on aina enemmän tai vähemmän mielivaltaisen —

¹ Huomattakoon, että ensi vuotta silmällä pitäen se joka tapauksessa tulee olemaan sikäli vanhentunut, että vaikka palkkataso ei nousisikaan valtioneuvoston palkkapäätöksen edellyttämästä, sen mukaiset tulot kautta vuoden jatkuvina nousevat kuluvan vuoden tuloja korkeammiksi, koska näiden taso oli alkupuolella vuotta nykyistä alempi.

vaan se, että ylipäänsä itse olennainen tosiasia, tulojen inflaatiokasvu ja sen vaikutus verorasitukseen, tulee huomioon otetuksi.

Näitä periaatteita noudattaen laskettu kuluvana vuonna maksettavien erilaisten lisäverojen aiheuttama rasitus ilmenee alla olevasta taulukosta 2. Taulukossa on vuoden 1943 tulojen perusteella kannettava yleisen tuloveron puolikas sekä 20 %:n lisävero yhdistetty, koska ne määrätään aivan samoilla perusteilla.

Taulukko 2.

Vuoden 1945 kuluessa valtiolle maksettavat lisätuloverot.

	18 000		30 000		60 000		90 000		135 000		180 000	
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
Vuoden 1943 tuloveron puolikas + 20 %:n lisävero												
I	—	—	—	—	560	1.0	1 540	1.7	3 535	2.6	6 265	3.5
II	—	—	—	—	420	0.7	1 155	1.3	2 685	2.0	4 830	2.7
III	—	—	—	—	280	0.5	770	0.9	1 767	1.3	3 132	1.7
III ₃	—	—	—	—	—	—	—	—	367	0.3	1 233	0.7
Ylim. tulovero v:lta 1943												
I, II ja III	—	—	—	—	—	—	—	—	1 400	1.1	3 350	1.9
III ₃	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Puolet ylim. tuloverosta v:lta 1944												
I, II ja III	—	—	—	—	—	—	—	—	820	0.6	2 210	1.2
III ₃	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	360 000		540 000		900 000		1 500 000		3 000 000			
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
Vuoden 1943 tuloveron puolikas + 20 %:n lisävero												
I	20 580	5.8	37 485	7.0	72 695	8.1	136 465	9.1	309 627	10.3		
II	16 310	4.6	30 397	5.6	60 830	6.8	119 735	8.0	282 397	9.4		
III	11 445	3.2	22 977	4.3	48 370	5.4	98 875	6.6	240 537	8.0		
III ₃	9 292	2.6	20 763	3.8	46 095	5.1	96 547	6.4	238 165	7.9		
Ylim. tulovero v:lta 1943												
I, II ja III	16 250	4.5	33 000	6.1	71 250	7.9	146 250	9.8	368 500	12.3		
III ₃	11 375	3.2	28 000	5.2	66 125	7.4	141 125	9.4	363 250	12.1		
Puolet ylim. tuloverosta v:lta 1944												
I, II ja III	10 155	2.8	21 495	4.0	46 875	5.2	94 250	6.3	224 375	7.5		
III ₃	6 892	1.9	18 232	3.4	43 562	4.8	90 875	6.1	221 062	7.4		

Mitä tulee ensinnäkin vuoden 1943 tulojen perusteella maksettavaan yleisen tuloveron puoliskoon ja tähän liittyvään 20 %:n lisäveroon, ilmenee taulukosta, että alimmat tuloluokat eivät oletettujen edellytysten vallitessa ensinkään joudu näitä veroja maksamaan. Jos näet vuoden 1943 tulot ovat olleet ainoastaan 50 % nykyisistä, silloiset alimmat tulot ovat joko jääneet pienuutensa vuoksi tulo- ja omaisuusverolain edellyttämän veronalaisen tulominimin alapuolelle tai sitten — perheellisten verovelvollisten kohdalla — tulosta tai itse verosta sallitut vähennykset nousevat niin suuriksi, että vero niiden vuoksi häipyä tyhjiin. Siten III₃ perheellisyystyyppin kohdalla vasta 135 000 markan tuloa vastasi vuonna 1943 niin suuri tulo (silloin 67 500:—), että siitä joudutaan tulo- ja omaisuusverolain perusteella veroa maksamaan.

Osaksi samasta asiain tilasta johtuu, ettei myöskään molempia ylimääräisiä tuloveroja jouduta taulukon mukaan alimmista tuloluokista suorittamaan. Mutta tämän rinnalla on tietysti muistettava myös, että ylimääräisissä tuloveroissa veronalaisen tulon minimirajat ovat paljon korkeammalla kuin yleisessä tulo- ja omaisuusverossa. Vuoden 1943 tulojen perusteella suoritettava ylimääräinen tulovero kohdistuu vasta 40 000 markan ja sitä suurempiin tuloihin, ja uusin ylimääräinen tulovero alkaa vasta 60 000 markan tuloista. Perheellisillä verovelvollisilla verosta vapaa tulo nousee sitä paitsi hyvin huomattavasti näiden rajojen yläpuolelle sen vuoksi, että lapsista saadaan ylimääräisessä tuloverotuksessa tehdä paljon tulo- ja omaisuusverolain lapsivähennyksiä suuremmat vähennykset. Vuotta 1943 koskevassa ylimääräisessä tuloverossa tämä vähennys oli 1 500 markkaa jokaiselta lapselta, ja viimeisimmässä ylimääräisessä tuloverossa vähennys on vielä noussut, niin että se nyt on 2 000 markkaa. Kolmelta lapselta, mikä määrä III₃ perheellisyystyyppissä edellytetään alaikäisiä lapsia olevan, saadaan siis vuoden 1943 tulojen perusteella määrätystä ylimääräisestä tuloverosta — itse verosta siis, eikä veronalaisesta tulosta — vähentää 4 500 markkaa ja viime vuoden tuloihin kohdistuvasta verosta 6 000 markkaa. Kun lisäksi tulot vuosina 1943 ja 1944 on edellä selostetulla tavalla oletettu nykytuloja pienemmiksi, tämä selittää, miksi III₃ perheellisyystyyppin verovelvollinen ei joudu maksamaan ylimääräisiä tuloveroja vielä niukään huomattavasta kuin 180 000 markan tulosta. Taulukoon sisältyvistä tuloista on tämän perheellisyystyyppin kohdalla 360 000 markan tulo ensimmäinen, josta ylimääräistä tuloveroa suoritetaan.

Missä määrin sitten se inflaatiosta johtuva asiain tila, jota edellä on kosketeltu, toisin sanoen se tosiasia, että kuluvan vuoden tulosta tulee maksettavaksi edellisvuosien alempien tulojen perusteella määrättyjä ja

sen vuoksi nykytuloon verrattuna vähemmän raskaita veroja, todellisuudessa vaikuttaa lieventävästi käsiteltävänä olevien erilaisten lisätulo-verojen aiheuttamaan verorasitukseen? Tähän kysymykseen antaa valaistusta taulukko 3, jossa on laskettu, miten paljon I ja III₃ perheellisyystyyppien verovelvolliset joutuisivat kysymyksessä olevia veroja maksamaan, ellei inflaation aiheuttamaa tulojen muuttumista otettaisi huomioon, ja samalla verrattu näin saatuja veromääriä taulukon 2 osoittamiin vastaavien perheellisyystyyppien todellisiin (tämä sana on tietysti otettava tietyin reservatioin, koska tulojen kasvuprosentti ei suinkaan kaikissa tuloissa ole ollut sama!) veromääriin.

T a u l u k k o 3.

Yhteenlasketut lisätuloverot vuonna 1945 muuttumattomien ja inflaation johdosta muuttuneiden tulojen mukaan laskettuina.

Tuloluokka	Perheellisyystyyppi I				Perheellisyystyyppi III ₃			
	1945 = 100		1945 = 100		1945 = 100		1945 = 100	
	1944 = 100		1944 = 60		1944 = 100		1944 = 60	
	1943 = 100		1943 = 50		1943 = 100		1943 = 50	
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
18 000	—	—	—	—	—	—	—	—
30 000	560	1.9	—	—	—	—	—	—
60 000	3 650	6.1	560	1.0	183	0.3	—	—
90 000	10 865	12.0	1 540	1.7	1 233	1.4	—	—
135 000	26 690	19.8	5 755	4.3	10 275	7.7	367	0.3
180 000	44 080	24.5	11 825	6.6	24 742	13.7	1 233	0.7
360 000	130 770	36.3	46 985	13.1	100 430	27.9	27 559	7.7
540 000	231 590	42.9	91 980	17.1	192 142	35.6	66 995	12.4
900 000	451 765	50.1	190 820	21.2	396 922	44.1	155 782	17.3
1 500 000	862 377	57.5	376 965	25.2	782 290	52.1	328 547	21.9
3 000 000	1 789 735	59.7	902 502	30.1	1 657 274	55.3	822 477	27.4

Taulukko osoittaa mitä selvimmin, kuinka voimakas verotusta lieventävä vaikutus inflaation aiheuttamalla tulojen nousulla on todellisuudessa näiden valtiolle maksettavien lisäverojen kohdalla ollut. Tämä koskee erityisesti alimpia ja keskisuuria tuloluokkia. Perheellisyystyyppien III₃ verovelvolliset joutuvat itse asiassa vasta huomattavan korkeista (135 000 markan ja sitä suuremmista) nykytuloista näitä veroja ylipäänsä maksamaan. Jos sen sijaan inflaation aiheuttamaa tulojen muuttumista ei otettaisi huomioon, vaan vero laskettaisiin edellyttämällä, että tulot vuosina 1943 — 44 ovat olleet nykyisen suuruiset, perheellinenkin verovelvollinen suorittaisi näitä veroja jo 60 000 markan

tulosta, perheetön jopa 30 000 markan. Ja verojen suuruus on aivan toinen. Nimenomaan alimmissa ja keskisuurissa tuloluokissa tämä selvästi ilmenee. Siten esimerkiksi siksi huomattavaa kuin 180 000 markan tuloa saava perheetön verovelvollinen joutuu todellisuudessa maksamaan näitä veroja vain hiukan enemmän kuin neljänneksen siitä, mitä hän joutuisi, jos inflaatiotekijää ei otettaisi huomioon. Mutta korkeimmissakin tuloluokissa verorasituksen erilaisuus on erittäin suuri. Siten perheetön verovelvollinen, jonka tulo on 3 milj. markkaa, joutuisi, jos nämä verot laskettaisiin kaavamaisesti pelkkien verolakien säännösten perusteella, inflaatiotekijää huomioon ottamatta, maksamaan suunnilleen 60 % tulostaan — vaikka todellinen verotus ei nouse muuta kuin puoleen tästä! Tietenkin on syytä jälleen tähdentää, että kaikkien tulot eivät ole inflaation johdosta nousseet niin runsaasti, kuin tässä on edellytetty, mutta taulukko osoittaa joka tapauksessa, miten välttämätöntä inflaatiotekijän huomioon ottaminen todellista verorasitusta määrättäessä on ja miten suuri virhe sellaisiin verorasituslaskelmiin siis todellisuudessa sisältyy, joissa tämä tekijä ignoroidaan.

Mutta inflaation aiheuttaman verotuksen lieventymisen huomioon ottaenkin nämä vuoden 1945 kuluessa maksettavat erilaiset lisäverot tekevät nykyisen valtion verotuksen paljon raskaammaksi, kuin mitä taulukko 1, jossa oli otettu huomioon vain yleinen tulovero, osoitti. Valtion tuloverotuksen jyrkempi vuodelta 1945 vuoteen 1938 verrattuna on näin ollen vastaavasti suurempi. Tämä ilmenee taulukosta 4, jossa vuoden 1945 kokonaistuloverotus on rinnastettu vuoden 1938 tuloveroon ynnä silloiseen perushankintalisäveroon.

Vasta tämä yhdistelmä osoittaa, miten paljon raskaampaa nykyinen valtion tuloverotus sodan edelliseen verrattuna todellisuudessa on. I perheellisyystyyppin verovelvollinen joutuu ylimmässä tuloluokassa maksamaan veroina valtiolle 73 % tuloistaan, siis suunnilleen $\frac{3}{4}$, kun vastaava määrä vuonna 1938 oli noin 25 % eli vain neljännes tulosta. Sodan aikana säädetty huomattavat perheellisten veronlievennykset vaikuttavat sitä vastoin, että III₃ perheellisyystyyppissä verotus alemmissa tuloluokissa — siksikin korkeaan kuin 135 000 markan tuloon asti — on jopa lievempää kuin ennen sotaa. Vasta 180 000 markan tuloissa perheellisten verotus saavuttaa sodan edellisen tason, ja tämän rajapyykin jälkeen myös se on selvästi sodan edellistä perheellisten verotusta raskaampaa — 3 miljoonan markan tuloissa erotus on niin suuri, että vuoden 1938 kokonaisverosadannesta 21.6 vastaamassa on vuonna 1945 kerrassaan 62.3. — Vertailuja tehtäessä on sitä paitsi tietysti jälleen muistettava, että kysymys on nimellistuloista; esim. 180 000 mar-

Taulukko 4.

Valtion kokonaistuloverotus vuosina 1938 ja 1945.

	18 000		30 000		60 000		90 000		135 000		180 000	
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
1938												
I ja II	166	0.9	634	2.1	3 304	5.5	7 252	8.1	14 428	10.7	23 431	13.1
III	139	0.8	529	1.8	2 779	4.7	6 123	6.8	12 182	9.1	19 872	11.1
III ₃	—	—	262	0.9	2 166	3.6	5 186	5.8	11 160	8.3	18 547	10.3
1945												
I	—	—	1 080	3.6	5 960	10.0	13 622	15.2	31 000	23.0	51 515	28.7
II	—	—	810	2.7	4 503	7.5	10 470	11.7	24 412	18.1	41 845	23.3
III	—	—	540	1.8	2 980	5.0	6 811	7.6	17 149	12.7	30 764	17.1
III ₃	—	—	—	—	904	1.5	3 244	3.6	10 424	7.7	20 099	11.2
	360 000		540 000		900 000		1 500 000		3 000 000			
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%		
1938												
I ja II	64 722	18.0	109 468	20.3	203 886	22.7	372 384	24.9	760 320	25.4		
III	55 036	15.3	93 312	17.3	173 988	19.4	318 600	21.3	648 000	21.6		
III ₃	53 546	14.9	91 680	17.0	172 274	19.2	316 750	21.1	646 368	21.6		
1945												
I	152 082	42.3	267 412	49.6	516 777	57.5	974 103	65.0	2 188 107	73.0		
II	128 676	35.8	233 797	43.3	468 597	52.1	904 858	60.4	2 067 862	69.0		
III	104 641	29.1	197 487	36.6	407 807	45.3	803 268	53.6	1 884 454	62.8		
III ₃	91 025	25.3	183 567	34.0	393 550	43.7	788 811	52.6	1 869 840	62.3		

kan nykytulohan vastaa reaaliarvoltaan ehkäpä vain 60 000 markan tuloa, tai ei enää sitäkään, vuonna 1938.

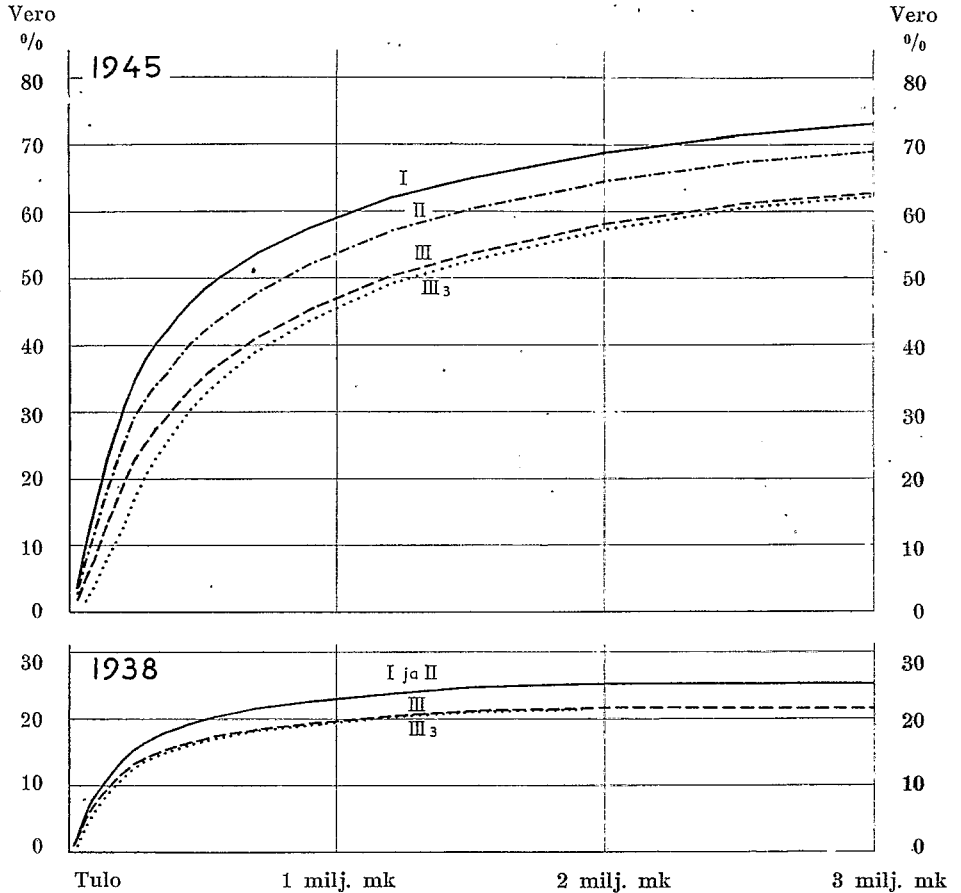
Vuosien 1938 ja 1945 valtion kokonaistuloverotusta on havainnollistettu oheisilla diagrammoilla (s. 32 ja 33), jotka etenkin ovat omansa valaisemaan valtion tuloverotukseen sisältyvän progression laatua. Diagramma 1 a. kuvaa valtion kokonaistuloverotusta perheellisyystyypeittäin 3 milj. markan tuloon asti, diagramma 1 b. samaa verotusta 500 000 markan tuloon asti, jolloin käyrien laatu tulee näissä tuloluokissa selvemmin valaistuksi »mittakaavan» ollessa suuremman.

Diagrammasta 1 a. näkyy, miten voimakkaasti ylenevää valtion tuloverotus meillä nykyisin on erityisesti perheellisyystyyppin I, mutta myös

tyypin II verotuksessa. Diagramman 1 b. käyrät osoittavat samalla, että nykyiseen tuloverotukseen sisältyvä progressio on paljon epätasaisempaa — vastaavissakin perheellisyystyypeissä — kuin progressio sodan edellisessä valtionverotuksessa. Tämän epätasaisuuden pääsyyinä on ilmeisesti se, että nykyinen valtion tuloverotus on kokoonpantu useista eri veroista, joilla on toisistaan poikkeava progressio ja myös erilaiset »läh-tökohdat» — ylimääräisissä tuloveroissa verovelvollisuus toisin sanoen alkaa vasta huomattavasti korkeammista tuloista kuin tulo- ja omaisuusveroissa. Tämä erilaisuus on sitäkin suurempi, kun verojen määräämisessä on käytetty edellä selostettua inflaation aiheuttaman tulojen muuttumisen huomioon ottanutta menetelmää. Veronalaisen tulon vähimmäisrajan erilaisuus eri veroissa ei tämän vuoksi koske ainoastaan ylimääräisiä tuloveroja verrattuna yleiseen tuloveroon, vaan myös vuoden 1943 tulojen perusteella maksettavia, tulo- ja omaisuusverolain mukaan määrättyjä lisäveroja. I, II ja III perheellisyystyypeissä aletaan siten yleistä valtion tuloveroa vuoden 1945 tulojen perusteella maksaa 30 000 markan (tässä edellytetty korkea kalliinpaikan vähennys vaikuttaa, ettei tuloveroa suoriteta vielä 18 000 markan tuloista, mistä tuloverotus alkaisi niillä paikkakunnilla, missä tätä vähennystä ei ole), vuoden 1943 tulojen perusteella määrättävää tuloveron puolikasta ja 20 %:n lisäveroa 60 000 markan ja ylimääräisiä tuloveroja 135 000 markan kohdalla. III₃ perheellisyystyypissä vastaavat vähimmäistulot ovat 60 000, 135 000 ja 360 000 markkaa. Selvää on, että kun uusi vero tulee mukaan ja alkaa vaikuttaa kokonaisverorasitukseen, progressioon syntyy epätasaisuutta, jota siinä ei olisi, jos tuloverotus tapahtuisi yhden ainoan veron puitteissa.

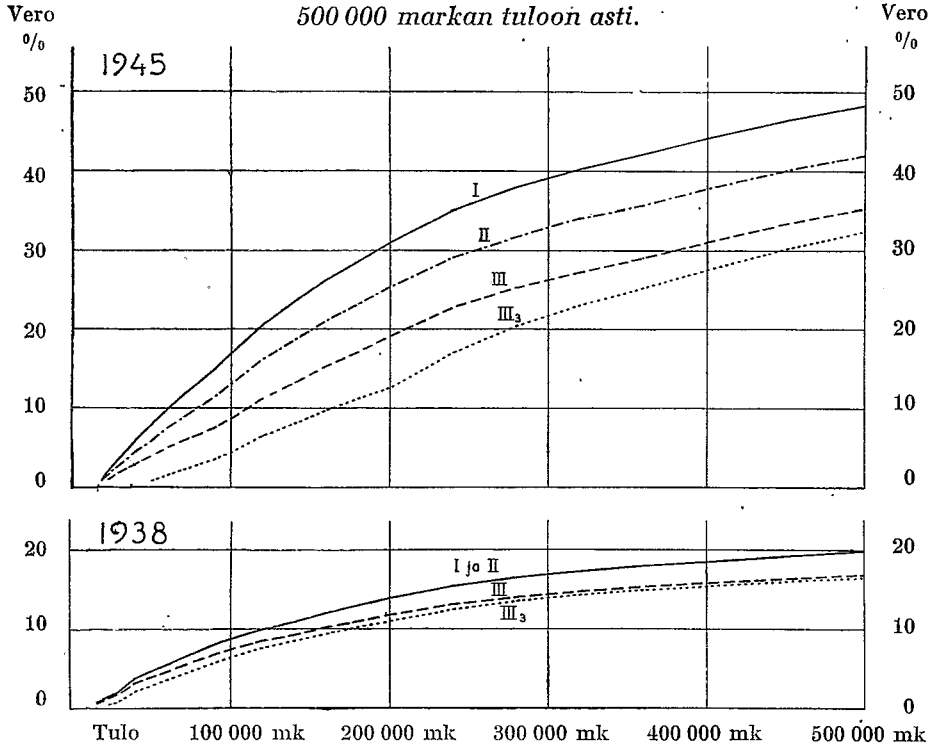
Käyrät havainnollistavat samalla eri perheellisyystyyppien verorasituksen nykyistä erilaisuutta. I ja II perheellisyystyypeissä verorasituksen nousu on varsin jyrkkää etenkin 180 000 markan tuloon asti verrattuna III ja III₃ perheellisyystyyppien verotukseen, joita kuvaavat käyrät ovat tähän rajaan asti paljon loivemmat. Tästä lähtien käyrien välinen ero hiukan lieventyy. — Perheellisyystyypissä II verorasitus pysyttelee yleensä perheellisyystyyppien I ja III rasiituksen keskivälillä; ylemmissä tuloluokissa käyrä kumminkin lähenee I perheellisyystyyppiä. Perheellisyystyyppin III₃ käyrä on III tyyppin käyrään verrattuna alussa huomattavasti »matalampi» lapsivähennysten vuoksi. Ylimmissä tuloluokissa näiden perheellisyystyyppien verorasituksen ero sen sijaan häipyä miltei olemattomiin — absoluuttiselta määrältään samojen lapsivähennysten prosenttinen osuus tuloista alenee sitä mukaa, kuin tulot kasvavat.

Diagramma 1 a. Valtion kokonaistuloverotus perheellisyytystypeittäin vuosina 1938 ja 1945.

Taulukon 4 ja diagrammojen 1 a ja 1 b osoittama kokonaisverorasitus on siis vuoden 1945 osalta laskettu edellyttämällä, että tulot ovat inflaation johdosta tietyllä tavalla muuttuneet niinä kolmena vuotena, joina saatujen tietojen perusteella kokonaisverotukseen sisältyvät erilaiset verot määrätään. Taulukossa 5 sen sijaan on vertailun vuoksi laskettu, millaiseksi valtion kokonaisverorasitus kuluvana vuonna eri tulo- luokissa nousisi, jos edellytettäisiin, että vuonna 1943 ja 1944 tulojen taso olisi ollut sama kuin kuluvana vuonna.

Diagramma 1 b. Valtion kokonaistuloverotus vuosina 1938 ja 1945
500 000 markan tuloon asti.

Taulukko 5.

Valtion kokonaistuloverotus vuonna 1945 perheellisyyssyypeissä I ja III₃
muuttumattomien tulojen mukaan laskettuna.

Tuloluokka	Perheellisyyssyyppi I		Perheellisyyssyyppi III ₃	
	mk	%	mk	%
18 000	—	—	—	—
30 000	1 640	5.5	—	—
60 000	9 050	15.1	1 087	1.8
90 000	22 947	25.5	4 477	5.0
135 000	51 935	38.5	20 332	15.1
180 000	83 770	46.5	43 608	24.2
360 000	235 867	65.5	163 896	45.5
540 000	407 022	75.4	308 714	57.2
900 000	777 722	86.4	634 690	70.5
1 500 000	1 459 515	97.3	1 242 554	82.8
3 000 000	3 075 340	102.5	2 704 637	90.2

Koska nyt mukaan otettu valtion yleinen tulovero ei kuluvan vuoden tulojen perusteella määrättyinä ole inflaatiotekijästä riippuvainen, taulukon 5 osoittamien veromäärien ja todellisten veromäärien absoluuttinen ero ei ole muuttunut siitä, millaiseksi taulukko 3 — erilaiset valtion lisätuloverot — jo sen osoitti. Taulukon 5 sisältämä »yhteen-veto» on kuitenkin ollut aiheellista erikseen suorittaa; on näet varsin mielenkiintoista nähdä, miten tavattomiin prosenttimääriin pelkkä valtion kantama tuloverotuksemme nykyisten verolakiemme mukaan nousisi, jos inflaatio ei olisi vaikuttamassa verotusta lieventävästi. Osoittautuu, että perheetön verovelvollinen joutuisi ylimmässä tuloluokassa ilman inflaatiotekijän vaikutusta suorittamaan kuluvan vuoden aikana valtion tuloveroja hiukan enemmän kuin hänen kokotulonsa ja että lapsiperheinenkin saisi vastaavassa tuloluokassa luovuttaa valtiolle 90 % tulostaan. Taulukosta ilmenee samalla, missä määrin on perää siinä silloin tällöin esitetystä väitteestä, jonka mukaan nykyinen verotus on niin ankaraa, ettei kannata lisätä ponnistuksiaan ja ansaita enemmän, koska »kaikki kuitenkin menee veroihin». Nähdään, että sikäli kuin on kysymys I perheellisyystyyppiin kuuluvista verovelvollisista, tämä väite ylimmissä tuloluokissa todellakin pitäisi aivan kirjaimellisesti paikkansa, jos asiat olisivat niin kuin tämä taulukko osoittaa, jos toisin sanoen tulojen taso ei olisi ollut inflaation vaikutuksen alainen. Taulukko näyttää, että 540 000 markan tuloista jää verojen jälkeen kulutukseen käytettäväksi noin 10 000 markkaa enemmän kuin 900 000 markan ja lähes 100 000 markkaa enemmän kuin 1 500 000 markan tuloista puhumattakaan 3 000 000 markan ja sitä suuremmista tuloista, joiden onnettomat saajat näyttävät sitä enemmän vain köyhtyvän, mitä suuremmiksi heidän tulonsa nousevat! Inflaation tosiasia vaikuttaa kuitenkin, että tämä kaikki on — yleensä, joskaan ei poikkeuksettomasti — vain näköharhaa. Aikaisempi taulukko 4 osoitti näet, että myös I perheellisyystyyppissä veron jälkeinen tulonjäämä on sittenkin absoluuttiselta määrältään kauttaaltaan sitä suurempi, mitä suuremmista tuloista on kysymys. Toinen asia on tietysti, onko se kylliksi paljon suurempi riittääkseen kiihoittimeksi niille lisäponnistuksille, joita tulojen lisääminen vaatii. Tässä on kuitenkin kysymys probleemasta, jonka ratkaiseminen — sikäli kuin se ylipäänsä on joltisenkin tyydyttävästi ratkaistavissa — ei enää kuulu tällaisen selvityksen puitteisiin.

Voidaan kysyä, kuinka tuollainen — tosin todellisuudessa ainakin useimmissa tapauksissa näennäinen — ilmiö, jonka mukaan käytännössä olevat valtion tuloverot näyttävät voivan nousta verotettavia

tuloja suuremmiksi, ylipäänsä on mahdollinen — onhan lainsäätäjät kuitenkin kiinnittänyt näihin kysymyksiin huomiota, koska lakiin ylimääräisestä tuloverosta sisältyy määräys, jonka mukaan, jos verovelvolliselle määrätty ylimääräinen tulovero sekä tulo- ja omaisuusverolain säännösten nojalla määrätty tulovero ynnä samoista tuloista määrätty lopullinen suhdannevero ovat yhteensä enemmän kuin 70 sadalta verotettavasta tulosta, on verolautakunnan verovelvollisen hakemuksesta poistettava ylimääräisestä tuloverosta se osa, jolla verot yhteensä ylittävät 70 sadalta mainitusta tulosta¹. Selitys tähän asiaan tilaan on se, että puheena oleva ylimääräisestä tuloverosta annettuun lakiin sisältyvä määräys tarkoittaa samana vuoden, vuoden 1943 tai vuoden 1944, tulojen perusteella määrättyjä yleistä tuloveroa, suhdanneveroa ja ylimääräistä tuloveroa, mutta nyt lankeaakin, kuten edellä on osoitettu, kolmen eri vuoden, vuosien 1943, 1944 ja 1945, tulojen perusteella määrättyjen erilaisten verojen suorittaminen — osaksi tai kokonaan — yhden ainoan vuoden aikana tapahtuvaksi. Tällöin voi siis sattua, että nämä kuluvana vuonna maksettavat eri verot voivat nousta määrään, joka runsaastikin ylittää 70 % tämän vuoden tuloista, ilman että viitattu lakiin ylimääräisestä tuloverosta sisältyvä säännös voi tätä millään tavalla ehkäistä.

Valtion nykyiseen tuloverotukseen sisältyy edellä selostettujen erilaisten verojen lisäksi myös suhdannevero tulo. Suhdannevero on tässä selvityksessä kuitenkin jätetty huomioon ottamatta, koska se ei samalla tavalla ole yleinen, kaikkia tulonsaajia koskeva vero kuin edellä kosketellut. Suhdanneverohan kohdistuu vain tiettyihin tulonsaajaryhmiin² ja näihinkin vain silloin, jos tulo on verovuoden aikana tietyllä tavalla lisääntynyt. Veron ulkopuolelle jää siten laaja joukko verovelvollisia, itse asiassa tuloverovelvollisten suuri enemmistö, etenkin sen vuoksi, että tavalliset palkansaajat eivät tätä veroa maksa. Niiden verovelvollisten kohdalta sitä vastoin, joita suhdannevero kos-

¹ Vastaava säännös sisältyy myös suhdanneverolakiin. Tässä laissa (suhdanneverolaki 17 päivästä heinäkuuta 1945, 10. §) kysymyksessä oleva sadannes on kuitenkin alhaisempi eli 60 %, mutta huomioon otettaviin veroihin ei tällöin lueta ylimääräistä tuloveroa, vaan vain tulo- ja omaisuusverolain mukainen tulovero ynnä suhdannevero.

² Niihin, jotka saavat tuloja a. elinkeinosta, liikkeestä, vapaasta tai muusta ammatista; b. kiinteästä tai irtaimesta omaisuudesta; tahi c. liiketoiminnasta tahi maa- tai metsätaloudesta saadusta tanticemistä, provisiosta, lahjapalkkiosta tai muusta sellaisesta hyvityksestä, jonka suuruus on riippunut yrityksen tuottamasta voitosta, liikevaihdosta tai laajuudesta.

kee, se tietenkin vielä lisää verorasitusta siitä, mitä yllä esitetyt esimerkit osoittavat. — Riippuu käsitteen määrittelystä, luetaanko sellaiset varallisuuden lisäykset kuin perinnöt ja lahjat myös tuloon, ja onko perintö- ja lahjaverotus sekin sanan laajassa merkityksessä katsottava tuloverotukseksi. Mutta miten tämä kysymys saatettaneenkin ratkaista, tästä riippumatta on selvää, että perintö- ja lahjaverotus on vielä suuremmalla syyllä kuin suhdanneverotus jätettävä tällaisen selvityksen ulkopuolelle. Verovuoden aikana saatuihin perintöihin ja lahjoihin kohdistuva verohan on vielä paljon vähemmän kuin suhdannevero yleinen, kaikkia maksukykyisiä koskeva vero.

B. Kunnallis- ja kirkollisverotus.

Edellä esitetyt taulukot eivät vielä anna likikään täydellistä kuvaa tuloverorasituksesta kokonaisuudessaan — tuloverotukseenhan kuuluu myös kunnallisverotus, jolla proportionaalisuutensa vuoksi oli nimenomaan alempien tuloluokkien verorasituksessa takavuosina paljon tärkeämpi merkitys kuin valtion tulo- ja omaisuusverolla ja joka jatkuvastikin muodostaa välitöntä verotusta voimakkaasti lisäävän tekijän. Kunnallisverotuksen rinnalla esiintyy lisäksi kirkollisverotus, jonka merkitys on kuitenkin kunnallis- ja valtionverotukseen verrattuna toisarvoinen.

Kunnallisverotuksesta toisaalta kaupunkikunnissa, toisaalta maalaiskunnissa säädetään eri laeilla¹. Asiallisesti kunnallisverotus kuitenkin tapahtuu kummassakin ryhmässä samoilla perusteilla. Eräitä toisarvoisia, mutta veron suuruuteen kuitenkin jossakin määrin vaikuttavia eroavuuksia on tosin olemassa. Seuraavassa on tällaisissa kohdissa kaiken aikaa seurattu kaupunkikuntien kunnallisverotusta koskevia säännöksiä.

Kunnallisverotus on, kuten jo viitattiin, periaatteellisesti proportionaalista. Jokaisen verovelvollisen on tulonsa suuruudesta riippumatta tulonsa jokaisesta sadan markan määrästä maksettava kunnallisverona tietty, kaikille verovelvollisille sama »veroäyri»², jonka suuruuden kun-

¹ Kunnallisverotusta koskevat pääsäännökset sisältyvät 8 päivänä joulukuuta 1873 annettuun asetukseen kunnallishallituksesta kaupungeissa sekä 15 päivänä kesäkuuta 1898 annettuun asetukseen maalaiskuntien kunnallishallinnosta. Kumpaakin asetusta on sen jälkeen — tietysti — useita kertoja ja olennaisestikin muutettu, myös verotusta koskevilta kohdiltaan.

² Oikeastaan olisi puhuttava veroäyriin hinnasta, koska veroäyri varsinaisesti tarkoittaa kutakin tulon 100 markan suuruista osaa. Yleisessä puhekielessä veroäyriellä tarkoitetaan kuitenkin useasti myös tästä 100 markan tulon osasta maksettavaa veron määrää.

tien verotusviranomaiset vuosittain määräävät. — Poikkeavuutta, joskin verraten vähäistä, tästä suhteellisen verotuksen periaatteesta merkitsee se, että pienimmistä tuloista sallitaan ennen veron määräämistä tehtäväksi tietyt ns. perusvähennykset; perheelliset verovelvolliset saavat lisäksi alaikäisistä lapsistaan tehdä lapsivähennyksen, jonka suuruus vuosittain vahvistetaan (lapsivähennyksen on kuitenkin kaiken aikaa pysyttävä tietyissä asetuksen määräämissä rajoissa). — Perus- ja lapsivähennysten lisäksi saa verovelvollinen vähentää verotettavasta tulostaan edellisenä vuonna maksamansa kunnallis- ja kirkollisverot, mutta ei valtionveroja.

Verotettavasta tulosta ennen kunnallisveron määräämistä vähennettäväksi perus- ja lapsivähennyksiksi on käsillä olevassa selvityksessä otettu ne (enimmäis-) määrät, joita sovelletaan Helsingissä ja samalla useissa muissa kaupunkikunnissa. Maalaiskunnissa kysymyksessä olevat vähennykset ovat hieman alempia. Selvityksessä saatujen tulosten edustavuus kaikkiaakin kuntia silmällä pitäen ei tästä kuitenkaan olennaisesti kärsi; koska kysymyksessä olevien vähennysten vaikutus veron määrään on kaikkein alimpia tuloluokkia lukuunottamatta jokseenkin merkityksetön.

Perusvähennyksenä, jota tässä sovelletaan, oli vuonna 1938 4 000 markkaa tulosta, joka ei ollut suurempi kuin 9 000 markkaa; tulon noustessa tästä perusvähennys asteittain aleni, niin että se 18 000 markan tulosta, mikä tulo edustaa tässä selvityksessä tarkasteltavana olevien tuloluokkien minimiä, oli ainoastaan $\frac{3}{10}$ 4 000 markasta eli 1 200 markkaa, ja loppui kokonaan tuloista, jotka ylittivät 20 000 markkaa. Marraskuun 19 päivänä 1943 annetulla lailla perusvähennyksiä korotettiin, niin että niiden maksimina, jota tässä sovelletaan, on nykyisin 8 000 markkaa. Perusvähennys alenee jälleen asteittain tulon kasvaessa ja loppuu kokonaan tulon ylittäessä 30 000 markkaa. — Lapsivähennyksen maksimina oli vuonna 1938 1 200 markkaa alaikäistä lasta kohden; kun vähennystä ei suinkaan, niinkuin nykyisin ylimääräisessä tuloverossa, sallittu tehdä itse verosta, vaan verotettavasta tulosta, on selvää, että vähennyksellä oli sanottavaa verotusta lieventävää vaikutusta vain alimmissa tuloluokissa. Marraskuun 19 päivänä 1943 annetulla, äsken viitatulla lailla myös lapsivähennyksiä korotettiin, niin että niiden maksimina nykyisin on 6 000 markkaa lasta kohden. Kun tässä laskelmassa edellytetään, että perheellisyystyyppin III₃ verovelvollisilla on 3 alaikäistä lasta, sai tämän perheellisyystyyppin edustaja siis vuonna 1938 tehdä yhteensä 3 600 markan ja saa nykyisin tehdä 18 000 markan vähennyksen verotettavasta tulostaan.

Veroäyriin hinta kunnallisverotuksessa on kunkin kunnan vapaasti määrättävissä. Se ei näin ollen ole mitenkään yhtenäinen, vaan vaihtelee hyvinkin huomattavasti kunnasta toiseen. Tässä selvityksessä on käytetty siten laskettua keskimääräisäyriä, että maan kaikkien kaupunkien, kauppaloitten ja maalaiskuntien yhteenlaskettu maksuunpantu tulovero on jaettu veroäyriin kokonaisluvulla. Täten määrätty keskimääräisäyri oli vuonna 1938 7:95, vuonna 1937 (äyriin hintaa tältä vuodelta tarvitaan määrättäessä vuoden 1938 tuloista vähennettäväksi sallittu edellisen vuoden kunnallisvero) 8:37. Vuonna 1945 maksettavien — vuoden 1944 tulojen perusteella määrättyjen — kunnallisverojen keskimääräisäyriä laskettaessa ei vielä ole ollut käytettävissä lopullisia tietoja kaikkien kuntien verotuksesta. Kun tarvittavat tiedot kuitenkin on saatu siksikin monesta kuin 423 kunnasta, voitaneen katsoa, ettei tämän aineiston perusteella laskettu keskimääräisäyri, 7:60, suurestikaan poikenne lopullisesta. Vuonna 1944 suoritettujen kunnallisverojen keskiäyriksi on samojen 423 kunnan antamien tietojen perusteella saatu 7:50, mitä äyriä tarvitaan jälleen määrättäessä kunnallisverotuksessa vähennettäväksi sallittua edellisen vuoden veroa.

Kuluvan vuoden kunnallisverotuksen aiheuttamaa todellista rasi- tusta määrättäessä on välttämätöntä ottaa huomioon — samalla tavalla kuin edellä tehtiin erilaisten valtiolle maksettavien lisäverojen tapauksessa — inflaation aiheuttama tulojen kasvu. Kunnallisveroahan ei ainakaan vielä toistaiseksi suoriteta ennakkoperintäjärjestelmää käyttäen sen vuoden tuloista, jona verotettava tulo kertyy, vaan tietynä vuonna suoritettava kunnallisvero on määrätty edellisenä vuotena saaduista tuloista. Näin ollen vuoden 1944 tulojen perusteella määrätty, vuonna 1945 maksettava vero tulee jälleen suoritettavaksi »huonommalla rahalla» ja sen mukaisesti lieventyneenä — vuoden 1944 tulothan on tässä selvityksessä arvioitu ainoastaan 60 %:ksi vuoden 1945 tuloista. Vastaavasti on vuoden 1943 tulojen perusteella suoritettava, vuoden 1944 aikana maksettu kunnallisvero, joka edellisen vuoden kunnallisverojen vähentämisoikeuden vuoksi tulee tässä huomioonotetuksi, määrätty tuloista, jotka ovat ainoastaan 50 % kuluvan vuoden tuloista.

Kirkollisverot määrätään kunnallisverotuksen perusteella siten, että kunnallisverotuksessa verotettavaksi tuloksi vahvistettu tulo on samalla kirkollisverotuksessa käytetty verotettava tulo. Äyrimäärät ovat siis molemmissa verotuksissa samat, ja kunnallisverotuksen perus- ja lapsivähennyksiä koskevat säännökset ulottuvat automaattisesti myös kirkollisverotukseen. Kirkollisveroäyri on säännöllisesti kun-

nallisveroäyriä paljon alhaisempi. Kuluvalta vuodelta on selvityksessä käytetty keskimääräisäyriä 0:90; mikä on laskettu 463 seurakunnan verotuksesta kirkon keskusrahastolle saapuneiden tietojen perusteella. Aineisto on siis tässä tapauksessa tyydyttävän laaja, mutta sen sijaan on sodan edellistä keskimääräistä kirkollisveroäyriä määrättäessä ollut tyydyttävä hyvin epämääräisiin arviointeihin — kirkon keskusrahastoa ei silloin vielä ollut eikä muutakaan sellaista keskuspaikkaa, minne tiedot seurakuntien suorittamasta verotuksesta olisi koottu. Kun kultakin seurakunnalta erikseen suoritettavaan kyselyyn ei ole katsottu voitavan ryhtyä, on keskimääräisäyriksi vuonna 1938 suoritetussa kirkollisverotuksessa otettu 0:80 sillä mielivaltaisella perusteella, että tämä on ollut vuoden 1941 keskimääräisäyri, mikä vuosi taas on ollut lähin, jolta tietoja maan kaikkien seurakuntien verotuksesta on ollut saatavissa. Tämä epämääräisyys sodanedellistä kirkollisveroäyriä laskettaessa ei kuitenkaan kokonaisverorasituksen selvittämiseen suuriakaan vaikutusta, koska kirkollisverojen osuus kokonaisverotuksesta on vähäinen.

Kunnallis- ja kirkollisverotuksesta vuosina 1938 ja 1945 saadaan, edellä selostettujen perusteiden mukaan laskettuna, taulukon 6 (s. 40) osoittama kuva.

Kunnallis- ja kirkollisverotuksen proportionaalisuuden vuoksi taulukko on jokseenkin mielenkiinnoton I—III perheellisyystyyppien osalta, joissa lapsivähennykset eivät vaikuta veron suuruuteen ja joissa perusvähennysten vaikutus tuntuu vain kaikkein alimmissa tuloluokissa. Verosadannes on näin ollen alussa olevaa vähäistä poikkeusta lukuunottamatta konstantti tuloluokasta toiseen. III₃ perheellisyystyyppi sitä vastoin on hiukan toisessa asemassa; lapsivähennykset, jotka on lupa tehdä kaiken suuruisista tuloista (eikä ainoastaan alimmista, kuten perusvähennykset), vaikuttavat, että muodollisesti suhteellinen verotus tämän perheellisyystyyppin kohdalta muuttuu selvästi degressiiviseksi. Saman suuruiset lapsivähennykset alentavat verosadanneksia sitä enemmän, mitä alhaisempi tulo on; mitä ylemmäksi tuloasteikossa nousetaan, sitä enemmän verosadannes lähenee äyrin suuruuden määräämää ylärajaa. Ylimmissä tuloluokissa lapsivähennysten vaikutus on jo häipynyt, niin että verosadannekset tässäkin perheellisyystyyppissä yhtyvät kolmen ensimmäisen perheellisyystyyppin sadanneksiin.

Vuoden 1945 kunnallisverosadannekset ovat taulukon 6 mukaan paljon alhaisemmat kuin vuoden 1938. Tämä ei suinkaan johdu veroäyrien alenemisesta muuta kuin aivan nimeksi. Todellinen selitys on tietysti inflaatiossa. Kun tulot nousevat alituisen, edellisen vuoden tulojen

Taulukko 6.
Kunnallis- ja kirkollisverotus vuosina 1938 ja 1945.

	18 000		30 000		60 000		90 000		135 000		180 000	
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
1938												
I, II ja III	1 176	6.5	2 162	7.2	4 324	7.2	6 495	7.2	9 746	7.2	12 990	7.2
	118	0.7	217	0.7	435	0.7	653	0.7	980	0.7	1 307	0.7
III ₃	914	5.1	1 900	6.3	4 070	6.8	6 232	6.9	9 484	7.0	12 735	7.1
	92	0.5	191	0.6	409	0.7	627	0.7	954	0.7	1 281	0.7
1945												
I, II ja III	205	1.2	881	2.9	2 546	4.2	3 815	4.2	5 722	4.2	7 630	4.2
	24	0.1	104	0.4	301	0.5	451	0.5	677	0.5	903	0.5
III ₃	—	—	—	—	912	1.5	2 568	2.9	4 468	3.3	6 376	3.5
	—	—	—	—	108	0.2	304	0.3	529	0.4	755	0.4
	360 000		540 000		900 000		1 500 000		3 000 000			
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
1938												
I, II ja III	25 988	7.2	38 986	7.2	64 983	7.2	108 310	7.2	216 629	7.2		
	2 615	0.7	3 923	0.7	6 539	0.7	10 899	0.7	21 799	0.7		
III ₃	25 734	7.1	38 732	7.2	64 728	7.2	108 048	7.2	216 367	7.2		
	2 589	0.7	3 897	0.7	6 513	0.7	10 872	0.7	21 772	0.7		
1945												
I, II ja III	15 260	4.2	22 898	4.2	38 167	4.2	63 612	4.2	127 224	4.2		
	1 807	0.5	2 711	0.5	4 519	0.5	7 533	0.5	15 066	0.5		
III ₃	14 006	3.9	21 644	4.0	36 913	4.1	62 358	4.1	125 970	4.2		
	1 658	0.4	2 563	0.5	4 371	0.5	7 384	0.5	14 917	0.5		

perusteella määrättyt kunnallisvero ja kirkollisvero muodostavat tämän vuoden tuloista alhaisemman sadanneksen, kuin jos tulojen taso olisi pysynyt entisellään. Kunnallis- ja kirkollisverojen niinkuin edellä selostettujen erilaisten valtiolle suoritettavien lisäverojen kohdalla ilmenee jälleen, miten voimakkaasti verotusta lieventävä vaikutus inflaatiolla on.

C. Kokonaistuloverorasitus.

Seuraava taulukko osoittaa kokonaistuloverotusta vuosina 1938 ja 1945. Taulukko 7 on toisin sanoen yhdistelmä taulukoista 4 ja 6, siinä on siis koottu yhteen kaikki erilaiset valtiolle maksettavat tuloverot sekä kunnallis- ja kirkollisverot.

Taulukko 7.

Kokonaistuloverotus vuosina 1938 ja 1945.

	18 000		30 000		60 000		90 000		135 000		180 000	
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
1938												
I ja II	1 460	8.1	3 013	10.0	8 063	13.4	14 400	16.0	25 154	18.6	37 728	21.0
III	1 433	8.0	2 908	9.7	7 538	12.6	13 271	14.7	22 908	17.0	34 169	19.0
III ₃	1 006	5.6	2 353	7.8	6 645	11.1	12 045	13.4	21 598	16.0	32 563	18.1
1945												
I	229	1.3	2 065	6.9	8 807	14.7	17 888	19.9	37 399	27.7	60 048	33.4
II	229	1.3	1 795	6.0	7 350	12.2	14 736	16.4	30 811	22.8	50 378	28.0
III	229	1.3	1 525	5.1	5 827	9.7	11 077	12.3	23 548	17.4	39 297	21.8
III ₃	—	—	—	—	1 924	3.2	6 116	6.8	15 421	11.4	27 230	15.1
	360 000		540 000		900 000		1 500 000		3 000 000			
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
1938												
I ja II	93 325	25.9	152 377	28.2	275 408	30.6	491 593	32.8	998 748	33.3		
III	83 639	23.2	136 221	25.2	245 510	27.3	437 809	29.2	886 428	29.5		
III ₃	81 869	22.7	134 309	24.9	243 515	27.1	435 670	29.0	884 507	29.5		
1945												
I	169 149	47.0	293 021	54.3	559 463	62.2	1 045 248	69.7	2 330 397	77.7		
II	145 743	40.5	259 406	48.0	511 283	56.8	976 003	65.1	2 210 152	73.7		
III	121 708	33.8	223 096	41.3	450 493	50.0	874 413	58.3	2 026 744	67.5		
III ₃	106 689	29.6	207 774	38.5	434 834	48.3	858 553	57.2	2 010 727	67.0		

Taulukko osoittaa verorasituksen vuodesta 1938 vuoteen 1945 voimakkaasti kasvaneen ylimmissä tuloluokissa ja nimenomaan perheettömien verovelvollisten osalta. Parin alimman tuloluokan yhteenlaskettu verosadannes sitävastoin on kaikissa perheellisyytystyypeissä vuonna 1945 vuoden 1938 sadannesta alempi, ja perheellisillä tämä ilmiö jatkuu paljon korkeampiin tuloluokkiin; vielä 180 000 markan tulosta jää nykyisin III₃ perheellisyytystypin verovelvolliselle enemmän veronmaksun jälkeen kulutukseen käytettäväksi kuin ennen sotaa (nimellisarvoltaan enemmän, tulonjäännöksen reaaliarvo oli tietysti vuonna 1938 paljon suurempi).

Mitä ylempiin tuloluokkiin tullaan, sitä selvemmin tämä asiain tila muuttuu päinvastaiseksi; nykyiset verosadannekset ylittävät, jopa erittäin voimakkaastikin, sodan edelliset. Mutta niin korkeiksi kuin vero-

sadannekset nousevatkin, sittenkin on todettava, että ne oikeastaan näyttävätkin alemmiltä, kuin olosuhteisiin katsoen voitaisiin odottaa. Naimaton ja lapseton, 3 miljoonan markan tuloa nauttiva verovelvollinen, joka ennen sotaa maksoi tulostaan täsmälleen kolmanneksen julkisille yhdyskunnille ja kirkolle, maksaa tosin nykyisin runsaan $\frac{3}{4}$ saman suuruudesta (ja reaaliarvoltaan tietysti paljon alemmasta) tulosta. Mutta verrattuna suurimpien tuloluokkien verosadanneksiin eräissä muissa maissa — esim. Englannissa — joissa valtiolla niin ikään on ollut valtavien sotamenojen taakka kestettävänä, luku ei sittenkään ole niin korkea. Eikä tämä koske vain kaikkein ylimpiä tuloluokkia. Kun esimerkiksi 135 000 markan tuloa saava elatusvelvollisuudesta ja muista perhehuolista vapaa poikamies nykyisinä valtiontaloudellisen ahdingon ja sen mukaisen tavattoman varojen tarpeen aikana kuitenkin voi käyttää lähes $\frac{3}{4}$ tulostaan vapaasti kulutukseensa, ei nykyinen tuloverotuksemme lopultakaan ilmeisesti ole niin musertavan raskasta, kuin siitä julkisessa keskustelussa toisinaan väitetään.

Tämä tuloverotuksen suhteellinen keveys johtuu kuitenkin ratkaisevasti inflaatiosta ja on sellaisenaan oikeastaan vastoin verolainsäätäjän tarkoitusta — inflaatio on tosin sanoen saanut aikaan, että verotus ei ole päässyt vaikuttamaan täydellä voimallaan, ei ole muodostunut niin tehokkaaksi aseeksi julkisten yhdyskuntien varojen hankinnassa, kuin sitä on ajateltu. Tämä asian tila ilmenee erittäin selvästi taulukosta 8, jossa on verrattu toisiinsa vuoden 1945 kokonaistuloverotusta perheellisyystyypeissä I ja III₃ sellaisenaan, kuin taulukko 7 sen osoittaa, ja sellaisenaan, miksi verorasitus muodostuisi, jos nykyisiä verolakeja joudutaisiin soveltamaan konstantteina pysyneisiin tuloihin.

Kaikkien tuloverojen yhteisesti aiheuttama rasitus olisi etenkin suurimmissa tuloluokissa tosiaankin musertavan ankara, ellei inflaatio olisi verotusta lieventämässä. Perheellisyystyypissä I jo 180 000 markan tulo saaja saisi maksaa yli puolet tulostaan veroina, ja 1 500 000 tai sitä suurempien tulojen saaja joutuisi pelkkien tuloverojensa suorittamiseksi myymään omaisuuttaan tai ottamaan luottoa, koska verot ylittäisivät 100 % tulosta. Verojen maksun jälkeen tulo saajan vapaasti kulutukseen käytettäväksi jäävä tulo osa olisi absoluuttiselta määrältään suurin 360 000 markan tulosta (se olisi tällä kohtaa pyörein luvuin 96 000 markkaa, eikä siis yhdessäkään tuloluokassa nousisi 100 000 markan määrään asti); sen jälkeen se alenisi ja muuttuisi 1 500 000 markan tulojen kohdalla negatiiviseksi. Perheellinen verovelvollinen välttyisi juuri ja juuri tältä, mutta tällöinkin jäisi hiukan alle miljoonan markan tulosta enemmän kulutukseen käytettäväksi kuin 1 500 000 markan ja

Taulukko 8.

Vuoden 1945 kokonaistuloverotus perheellisyystyypeissä I ja III₃ muutumattomien ja inflaation johdosta muuttuneiden tulojen mukaan laskettuna.

	Perheellisyystyyppi I				Perheellisyystyyppi III ₃			
	1945 = 100		1945 = 100		1945 = 100		1945 = 100	
	1944 = 100		1944 = 60		1944 = 100		1944 = 60	
	1943 = 100		1943 = 50		1943 = 100		1943 = 50	
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
18 000	960	5.3	229	1.3	—	—	—	—
30 000	3 841	12.8	2 065	6.9	306	1.0	—	—
60 000	13 716	22.9	8 807	14.7	4 351	7.3	1 924	3.2
90 000	29 951	33.3	17 888	19.9	10 078	11.2	6 116	6.8
135 000	62 441	46.3	37 399	27.7	29 435	21.8	15 421	11.4
180 000	97 778	54.3	60 048	33.4	56 213	31.2	27 230	15.1
360 000	263 891	73.3	169 149	47.0	190 518	52.9	106 689	29.6
540 000	449 063	83.2	293 021	54.3	349 352	64.7	207 774	38.5
900 000	847 796	94.2	559 463	62.2	703 361	78.2	434 834	48.3
1 500 000	1 576 305	105.1	1 045 248	69.7	1 357 941	90.5	858 553	57.2
3 000 000	3 308 920	110.3	2 330 397	77.7	2 936 814	97.9	2 010 727	67.0

sitä suuremmista tuloista. — Inflaation vaikutuksen alaisena muodostuneesta kokonaisverotuksesta saatava kuva on paljon vähemmän jyrkkipiirteinen. Siten tulojäämä I:ssäkin perheellisyystyyppissä kaiken aikaa tulojen kasvaessa absoluuttiselta määrältään kohoaa, ja suurimmistakin tuloista jää verojen suorittamisen jälkeen yli 20 % tulon saajan käytettäväksi.

Taulukko 8 on omansa valaisemaan sitä tosin muutenkin jokseenkin itsestään selvää tosiasiaa, että verotuksemme niin raskaana, kuin se nykyisin eri verolakien mukaan on, ei ole ajan pitkään mahdollinen muuta kuin inflaation määräämissä olosuhteissa. Kun rahanarvo keran vakaantuu, verolakiemme kiireellinen tarkistus käy välttämättömäksi. Mutta niin kauan kuin inflaatio jatkuu, näennäisesti mitä raskaimmankin verotuksen on vaikea pysytellä ikään kuin alati väistyvien, alati edeltä pakenevien tulojen (ja omaisuuksien) rinnalla, vaikea täyttää tehtävänsä riittävien säännöllisten tulojen hankkijana julkisten yhdyskuntien tarpeita varten.

Äsken tehtiin viittaus Englannin tuloverotuksen suureen ankaruuteen etenkin korkeimmissa tuloluokissa. Tehtäessä vertailuja Englan-

nin ja Suomen välittömän verotuksen kesken on kuitenkin aina muistettava siitä johtuva radikaalinen eroavuus, että Englannin välittömien verojen systeemiin ei ensinkään kuulu yleistä omaisuusverotusta niin kuin meillä. Kun meillä lisätään omaisuusverojen aiheuttama lisärasitus tuloverorasitukseen, verorasituksesta saatava kokonaiskuva muuttuu aivan olennaisesti niiden tulonsaajien kohdalla, joilla verotettavien tulojen ohella on myös verotettavaa omaisuutta. Seuraavassa ryhdytään tarkastelemaan omaisuusverotuksemme osuutta verorasitukseen ennen sotia ja nykyisin.

2. Omaisuusverotus.

Suomessa nykyisin käytännössä oleva omaisuusverotus on kauttaaltaan valtionverotusta; kunnat ja seurakunnat kantavat — eräitä aivan merkityksettömiä pikku veroja lukuunottamatta — veroa yksistään tulon perusteella.

Vuonna 1938 oli omaisuusverotus nykyiseen verrattuna paljon yksinkertaisempaa. Pääverona oli silloin vuoden 1924 tulo- ja omaisuusverolakiin perustuva, tuloveron täydentäjäksi tarkoitettu omaisuusvero; veroasteikko ja eräät muutkin omaisuusveron, kuten tuloveronkin, suuruuteen vaikuttavat säännökset — kuten 23 a §:n määräämä perheettömien lisäverotus — eivät kuitenkaan enää olleet vuodelta 1924, vaan perustuivat lainmuutokseen 14 päivältä joulukuuta 1935. Omaisuusverotukseen kuului tämän lisäksi perushankintalisävero, joka oli 20 % edellisestä.

Vuonna 1945 omaisuusverotus on sen sijaan monimuotoisempaa; edellä todettu verosysteemin monimutkaistuminen koskee yhtä hyvin omaisuusverotusta kuin tuloverotustakin. Kuluvana vuonna joudutaan omaisuuden perusteella suorittamaan kaikkiaan neljää erilaista veroa tai veronlisäystä. Nämä ovat:

1. Vuoden 1943 uuteen tulo- ja omaisuusverolakiin perustuva omaisuusvero siitä omaisuudesta, mikä verovelvollisilla oli vuoden 1944 päättyessä. Heinäkuun 17 päivänä kuluvana vuonna annetulla »lailla vuodelta 1944 maksuunpantavan tulo- ja omaisuusveron väliaikaisesta korottamisesta» tämä vero on määrätty kannettavaksi sadalla prosentilla korotettuna. — Tämä vero on osaksi koottu neljässä ennakkokannossa vuonna 1944, mutta lopullinen verotus vuoden 1944 päättyessä olleen omaisuuden perusteella suoritetaan kuluvana vuonna. Toiselta puolen kuluvana vuonna suoritetaan ennakkoina omaisuusverotusta, joka lopulli-

sesti toimitetaan vasta vuonna 1946 vuoden 1945 päättyessä olleen omaisuuden perusteella. Näiden viime vuonna ja tänä vuonna suoritettujen omaisuusveron ennakkokantojen voidaan katsoa — tosin todellisuudelle hieman väkivaltaa tehden — vastaavan toisiaan, jolloin tässä selvityksessä voidaan menetellä, ikään kuin omaisuusverotus vuoden 1944 päättyessä olleen omaisuuden perusteella toimitettaisiin kokonaisuudessaan kuluvana vuonna.

2. Puolet vuoden 1943 päättyessä olleesta omaisuudesta tulo- ja omaisuusverolain säännösten perusteella määrätystä omaisuusverosta, 35 %:lla korotettuna.
3. Ylimääräinen varallisuusvero vuoden 1943 päättyessä olleiden varojen perusteella.
4. Omaisuudenluovutusveroa 9 päivänä elokuuta 1940 annetun ensimmäisen omaisuudenluovutusverolain mukaisesti. Kun tämä kaikkiaan 10 erässä viitenä vuotena kannettava vero on voitu aikaisempien erien yhteydessä maksaa kokonaisuudessaan loppuun, ei tämä vero enää kuluvana vuonna koske kaikkia omaisuusverovelvollisia.

Omaisuusverotus on tällä hetkellä sodan edellistä monimutkaisempaa senkin tähden, että eri omaisuuslajit nykyisin ovat omaisuusverotuksessa jossakin määrin eri asemassa. Eräille omaisuuslajeille, nimittäin talletuksille ja obligaatioille, myönnetään tiettyjä veronhuojennuksia¹; toiselta puolen taas ylimääräisessä varallisuusverossa ei ole lupa verotettavasta tulosta vähentää — kuten yleensä omaisuusverotuksessa — velkoja. Tällaisessa selvityksessä, jossa nykyisestä verorasituksesta pyritään antamaan ainoastaan karkea yleiskuva, ei näitä seikkoja kuitenkaan ole otettu huomioon.

A. *Omaisuusverotus ja vakautetut tulot.*

Rauhanaikaisen omaisuusverotuksemme tarkoituksena oli olla tuloerotuksen täydentäjänä ns. vakautettujen eli omaisuudesta tai omaisuuden avulla saatujen tulojen lisäverottamiseksi. Omaisuusverotus oli siis tällöin itse asiassa vain nimellisesti omaisuusverotusta, todellisuudessa se oli tarkoitettu kokonaisuudessaan tuloista maksettavaksi; sen oli tarkoitus kohdistua ei omaisuuteen, vaan omaisuuden kautta siitä saatavaan tuloon.

¹ Laki eräiden talletusten ja obligatioiden omistajille myönnettävästä veronhuojennuksesta 6 päivältä elokuuta 1943.

Sodan aikana omaisuusverotustamme on jouduttu laajentamaan niin suuresti, ettei sitä tällä hetkellä voida, jos se otetaan yhtenä kokonaisuutena, perustella vain tällä näkökohdalla. Ennen kaikkea omaisuudenluovutusveroa ei ole suinkaan tarkoitettu vain nominelliksi, tuloveroa täydentäväksi omaisuusveroksi, vaan tätä veroa säädettyä on edellytetty, että sen suorittamiseksi voi olla — kuten jo veron nimikin ilmaisee — pakko turvautua myös itse omaisuussubstanssiin. Sodan aikana on tullut toinenkin erikoisomaisuusvero, ylimääräinen varallisuusvero, jota sitäkään ei lainsäätävä suinkaan ole tarkoittanut miksiäkään vakautetun tulon lisäveroksi. Se on kuitenkin suuruudeltaan siksi paljon omaisuudenluovutusveroa vaatimattomampi (alimpia omaisuusluokkia lukuunottamatta), että sen tuloista suorittaminen ei ole yhtä ylivoimaista. Vieläpä itse tulo- ja omaisuusverolakiin perustuvaa säännöllistä omaisuusverotusta on siinä määrin tilapäisesti korotettu, että sekin on ainakin toistaiseksi kadottamassa luonteensa pelkkänä tuloveron täydennysverona.

Verojen omaisuudesta suorittaminen ei tietysti voi pitkälti jatkua, vaan on verot, myös omaisuusverojen nimellä kulkevat, yleensä suoritettava tuloista — muussa tapauksessahan kaikki pääomanmuodostus lakkaa, ja sen mukana taloudellinen edistys pysähtyy ja vaihtuu taantumiseksi. Myös nykyisten, suuresti korotettujenkin omaisuusverojen suhteen verovelvolliset ovat pyrkineet näin menettelemään ja huomattavalta osalta ovat siinä kaikesta huolimatta myös onnistuneet. Tämä on kuitenkin merkinnyt erittäin voimakasta tuloverorasituksen lisääntymistä, tuloverotuksen, joka sellaisenaankin, kuten edellä on osoitettu, on sodan aikana voimakkaasti kasvanut.

Seuraavassa on tarkoituksena ensinnä tarkastella tätä omaisuusverojen vaikutusta tulojen verorasituksen lisääjänä, verrata siis omaisuusveroja niihin tuloihin, jotka omaisuudesta tai omaisuuden avulla on saatu. Tällöin jätetään kuitenkin, mitä tulee vuoden 1945 verotukseen, omaisuudenluovutusvero tarkastelun ulkopuolelle — sitähan ei ole tarkoitettukaan pelkästään tulosta suoritettavaksi. Sen sijaan mukaan on otettu vähäisempi ylimääräinen varallisuusvero.

Omaisuuden ja sen avulla saatavan tulon suhde eli toisin sanoen omaisuuden tuottavuus vaihtelee tietysti tapauksesta toiseen. Näin on laita silloinkin, kun on kysymyksessä puhdas vakautettu tulo, so. lainaksi annetuista pääomasta saatava korkotulo — sekin vaihtelee ainakin tietyissä rajoissa. Vielä paljon suuremmassa määrin on näin asian laita silloin, kun on kysymys yrittäjätuloista, joissa omaisuus on ainoastaan kokonaistuloksen eräs osatekijä.

Tällaisessa selvityksessä ei tietenkään voida ottaa huomioon niitä tuhatta ja yhtä erilaista suhdetta, jotka todellisuudessa vallitsevat omaisuusien ja niiden avulla saatujen tulojen välillä. Tarkastelu täytyy kohdistaa eräisiin harvoin, esimerkkitapauksiin.

Seuraavassa edellytetään kaikkiaan viisi eri tapausta, sellaiset, joissa verotettava tulo on 2, $3^{1/2}$, 5, 10 tahi 15 prosenttia verotettavasta omaisuudesta, tai päinvastoin, että omaisuus on 50, 28.6, 20, 10 ja 6.7 kertaa niin suuri kuin tulo.

Vuodelta 1938 on suhteellisen yksinkertainen asia laskea, kuinka suuren sadanneksen tällä tavoin laskettujen omaisuusien perusteella määräytyt verot vievät omaisuusien avulla saaduista tuloista. Nykyisin asia on paljon monimutkaisempi ei yksin sen tähden, että omaisuusveroja nyt on enemmän, vaan myös siksi, että inflaation vaikutus on tässäkin kohden jälleen välttämätöntä ottaa huomioon, jos tahdotaan päästä tuloksiin, joilla on edes jonkinlaista arvoa todellisuuden verotusolojen kuvastajana.

Taulukossa 9 esitetään siis ensinnä vertailun pohjaksi sodan edellisen, nykyistä paljon yksinkertaisemman omaisuusverotuksen tulojen verorasitusta lisäävä vaikutus. Omaisuuden ja tulon suhteet on edellytetty edellä selostetun mukaisiksi; kun mitään inflaatiotekijää ei ole tarvinnut ottaa huomioon, on omaisuudet, joista omaisuusvero on laskettu, saatu yksinkertaisesti siten, että vuoden 1938 tulot on kerrottu erilaisia tuottoprosentteja vastaavilla viidellä eri kertoimella.

Kuten edellä tuloverotusta tarkasteltaessa on myös tässä ja seuraavissa taulukoissa kiinnitetty huomiota verovelvollisten perhesuhteisiin. Myös omaisuusverotuksessa on näet verorasitus perhesuhteista riippuen jossakin määrin erilaista. Vuonna 1938 tämä ilmeni siinä, että edellä selostetun tulo- ja omaisuusverolain 23 a §:n säätämä perheettömien lisäverotus koski paitsi tuloverotusta myös omaisuusverotusta — lapsettomien verovelvollisten oli toisin sanoen maksettava myös omaisuusveroonsa 20 %:n lisäys, »poikamiesvero». Tuloverotuksessa on perhesuhteiden huomioon otto sodan aikana tullut, kuten edellä on osoitettu, paljon sodan edellistä monimuotoisemmaksi. Tämä ei koske aivan samassa määrin omaisuusverotusta. Omaisuusverovelvollisia ei jaeta samalla lailla kolmeen eri tavalla verotettavaan luokkaan perhesuhteitensa perusteella kuin tuloverovelvollisia. Kuitenkin sisältyy vuoden 1943 tulo- ja omaisuusverolakiin omaisuusverotuksenkin osalta uusi perheellisyysrikkökohtia huomioon ottava säännös. Sen mukaan aviopuolisoiden yhteenlasketusta omaisuudesta saadaan ennen veron määräämistä vähentää 50 000 markkaa ja samoin saadaan jokaista vero-

velvollisen elättämää alaikäistä lasta kohden tehdä niin ikään 50 000 markan vähennys. Kun toiselta puolen entisen 23 a §:n säännös lapsettomien maksettavasta 20 %:n lisästä omaisuusveroon on poistettu, johtuu tästä, että uusi laki tarjoaa alimmissa omaisuusluokissa suuremman omaisuusverohelpotuksen perheellisille kuin entinen, mutta omaisuuden kasvaessa tämän helpotuksen merkitys vähenee ja häipyä kaikkein suurimpiin omaisuuksiin kohottaessa miltei olemattomiin. — Taulukossa 9 ja seuraavissa omaisuusverorasitusta koskevissa taulukoissa ei oteta — koska omaisuusverotuksen differentioituminen perheellisyystyyppien perusteella ei ole likikään niin pitkälle menevää kuin tuloverotuksen — huomioon edellä selostetuista perheellisyystyypeistä muita kuin äärimmäistapaukset, siis perheellisyystyypit I ja III₃ eli naimaton ja lapseton verovelvollinen ja toiselta puolen perheellinen verovelvollinen, jolla on aviopuoliso ja kolme alaikäistä lasta.

Omaisuuden tuoton ollessa heikon oli omaisuusverotuksen aiheuttama rasitus, kuten näkyy, jo ennen sotaakin varsin raskas. Omaisuuden tuottoprosentin jäädessä siksi alhaiseksi kuin 2 %:ksi jouduttiin I perheellisyystyypissä 3 miljoonan markan tuloa vastaavasta omaisuudesta, 150 miljoonasta markasta, maksamaan omaisuusveroa 1 728 000 markkaa eli 57.6 % tulosta. Kun tämän perheellisyystyypin tuloverot, kaikki yhteensä, olivat, kuten taulukko 7 osoittaa, 3 miljoonan markan tulosta 33.3 %, nousi verorasitus kokonaisuudessaan siis runsaasti 90 %:iin tulosta, mutta tulo riitti kuitenkin vielä verojen suorittamiseen. Omaisuuden tuoton kasvaessa omaisuusverojen aiheuttama rasitus kevenee, niin että kun tulo on 15 % omaisuudesta, 3 miljoonan markan tuloja vastaavasta omaisuudesta — joka tällöin on ainoastaan 20 miljoonaa markkaa — joutuu I perheellisyystyypin kuuluva verovelvollinen maksamaan omaisuusveroja vain niin paljon, että ne vastaavat 7 % tulosta. Kokonaisverorasitus ei tässä tapauksessa kohoa kuin noin 40 %:iin tulosta.

Minkälainen on sitten vastaava kuva vuodelta 1945? Kuten edellä jo huomautettiin, omaisuustulojen nykyisen verorasituksen määrittäminen on paljon vuoden 1938 vastaavaa menettelyä monimutkaisempi asia, koska on välttämättömästi otettava huomioon inflaatiosta johtuva tulo- ja omaisuussuhteiden muuttuminen, jolla tähän verorasitukseen on suuri vaikutus. Asiasta saa havainnollisemman käsityksen, jos ensin ei tähän näkökohtaan kiinnitetä huomiota, vaan menetellään aivan samalla tavalla kuin vuotta 1938 koskevassa taulukossa 9, siis edellyttämällä, että vaikka kysymykseen tulevat eri omaisuusverot — yleinen omaisuusvero, ylimääräinen varallisuusvero ja vuoden 1943

Taulukko 9.

Omaisuusverot (tulo- ja omaisuusverolakiin perustuva omaisuusveronä perushankintalisävero) vuonna 1938 suhteessa verotettaviin tuloihin.

Tuotto- prosentit	18 000		30 000		60 000		90 000		135 000		180 000	
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
I												
2	1 555	8.6	4 320	14.4	15 206	25.3	30 067	33.4	53 395	39.6	78 796	43.8
3 ¹ / ₂	541	3.0	1 430	4.8	5 674	9.5	11 548	12.8	23 400	17.3	36 722	20.4
5	276	1.5	691	2.3	2 764	4.6	6 220	6.9	12 441	9.2	20 736	11.5
10	68	0.4	172	0.6	691	1.2	1 555	1.7	3 542	2.6	6 220	3.5
15	30	0.2	86	0.3	345	0.6	691	0.8	1 555	1.2	2 764	1.5
III ₃												
2	1 296	7.2	3 600	12.0	12 672	21.1	25 056	27.8	44 496	33.0	65 664	36.5
3 ¹ / ₂	451	2.5	1 192	4.0	4 729	7.9	9 624	10.7	19 500	14.4	30 602	17.0
5	230	1.3	576	1.9	2 304	3.8	5 184	5.8	10 368	7.7	17 280	9.6
10	57	0.3	144	0.5	576	1.0	1 296	1.4	2 952	2.2	5 184	2.9
15	25	0.1	72	0.2	288	0.5	576	0.6	1 296	1.0	2 304	1.3
	360 000		540 000		900 000		1 500 000		3 000 000			
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
I												
2	186 624	51.8	305 856	56.6	518 400	57.6	864 000	57.6	1 728 000	57.6	1 728 000	57.6
3 ¹ / ₂	93 600	26.0	155 512	28.8	288 817	32.1	493 712	32.9	987 424	32.9	987 424	32.9
5	58 060	16.1	99 532	18.4	186 624	20.7	345 600	23.0	691 200	23.0	691 200	23.0
10	20 736	5.8	39 398	7.3	78 796	8.8	150 336	10.0	345 600	11.5	345 600	11.5
15	10 368	2.9	20 736	3.8	45 619	5.1	90 316	6.0	213 120	7.1	213 120	7.1
III ₃												
2	155 520	43.2	254 880	47.2	432 000	48.0	720 000	48.0	1 440 000	48.0	1 440 000	48.0
3 ¹ / ₂	78 000	21.7	129 594	24.0	240 681	26.7	411 427	27.4	822 854	27.4	822 854	27.4
5	48 384	13.4	82 944	15.4	155 520	17.3	288 000	19.2	576 000	19.2	576 000	19.2
10	17 280	4.8	32 832	6.1	65 664	7.3	125 280	8.4	288 000	9.6	288 000	9.6
15	8 640	2.4	17 280	3.2	38 016	4.2	75 264	5.0	177 600	5.9	177 600	5.9

omaisuusveron puolisko; omaisuudenluovutusveroahan ei tässä yhteydessä oteta huomioon — onkin määrätty eri vuosien omaisuuksien perusteella, tällä ei verojen suuruuteen ole vaikutusta, koska omaisuuksien, samoin kuin tulojenkin, taso ajatellaan konstantiksi.

Jos omaisuusverojen aiheuttama rasitus kuluvalta vuodelta lasketaan tällä edellytyksellä, siis soveltamalla aivan mekaanisesti verolakien säännöksiä vuodesta toiseen muuttumattomiksi oletettuihin omaisuuksiin, saadaan, kuten taulukko 10 osoittaa, omaisuusverojen osuudesta tulojen kokonaisverorasitukseen kuva, joka on aivan tavattomasti vuodelta 1938 saatua jyrkempi.

T a u l u k k o 10.

Omaisuusvero suhteessa tuloihin vuonna 1945 edellytettynä, että tulojen ja omaisuuksien taso on ollut muuttumaton vuosina 1943—1945.

Tuotto- prosentit	18 000		30 000		60 000		90 000		135 000		180 000	
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
I												
2	13 333	74.1	25 031	83.4	64 106	106.8	109 601	121.8	180 251	133.5	255 716	142.1
3 ¹ / ₂	7 133	39.6	12 625	42.1	30 033	50.1	52 128	57.9	89 411	66.2	129 760	72.1
5	4 851	27.0	8 407	28.0	18 821	31.4	32 043	35.6	55 488	41.1	81 341	45.2
10	2 345	13.0	3 963	13.2	8 407	14.0	13 333	14.8	21 926	16.2	32 043	17.8
15	1 537	8.5	2 615	8.7	5 444	9.1	8 407	9.3	13 333	9.9	18 821	10.5
III ₃												
2	12 049	66.9	22 891	76.3	60 361	100.6	105 321	117.0	175 971	130.3	250 901	139.4
3 ¹ / ₂	6 170	34.3	11 341	37.8	27 358	45.6	48 918	54.4	85 131	63.1	125 480	69.7
5	4 076	22.6	7 444	24.8	17 162	28.6	29 368	32.6	52 278	38.7	77 596	43.1
10	1 800	10.0	3 267	10.9	7 444	12.4	12 049	13.4	19 906	14.7	29 368	16.3
15	1 200	6.7	2 000	6.7	4 615	7.7	7 444	8.3	12 049	8.9	17 162	9.5
	360 000		540 000		900 000		1 500 000		3 000 000			
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
I												
2	581 651	161.6	936 476	173.4	1 606 001	178.4	2 708 501	180.6	5 464 751	182.2		
3 ¹ / ₂	299 502	83.2	487 130	90.2	885 775	98.4	1 527 246	101.8	3 102 240	103.4		
5	194 381	54.0	317 051	58.7	581 651	64.6	1 054 751	70.3	2 157 251	71.9		
10	81 341	22.6	137 861	25.5	255 716	28.4	471 401	31.4	1 054 751	35.2		
15	47 673	13.2	81 341	15.1	156 701	17.4	289 791	19.3	660 501	22.0		
III ₃												
2	576 301	160.1	930 591	172.3	1 600 651	177.9	2 703 151	180.2	5 459 401	182.0		
3 ¹ / ₂	294 687	81.9	481 780	89.2	879 890	97.8	1 521 896	101.5	3 096 890	103.2		
5	190 101	52.8	312 236	57.8	576 301	64.0	1 048 866	69.9	2 151 901	71.7		
10	77 596	21.6	133 581	24.7	250 901	27.9	466 051	31.1	1 048 866	35.0		
15	44 463	12.4	77 596	14.4	152 421	16.9	284 976	19.0	654 616	21.8		

Kun vuonna 1938 omaisuusverot tekivät, siinä tapauksessa, että omaisuuden tuotto oli ainoastaan 2 %, lapsettomilla verovelvollisilla ja tulo edellytettynä 3 miljoonan markan suurtuloksi, 57:6 % tulosta, vastaava sadannes näyttää taulukon 10 mukaan kuluvana vuonna olevan kerrassaan 182.2 %. Tulo ei siis riitä juuri muuta kuin puoleksi edes omaisuusverojen — joihin omaisuudenluovutusveroa sitä paitsi ei ole laskettu mukaan — maksamiseen, ja kuitenkin siitä pitäisi maksaa myös tuloverot, jotka nekin, kun inflaation vaikutusta ei oteta huomioon, 3

miljoonan markan tuloista vievät yli 100 %! Tulo- ja omaisuusverot näyttävätkin tällä tavoin laskien nousevan milteipä kolme kertaa niin suuriksi kuin koko tulo! Omaisuuden tuottoprosenttien kasvaessa raskaus näistä enimmäismääristä tosin alenee, mutta säilyy edelleenkin tavattoman ankarana. Äskeinen lapseton verovelvollinen, jolla on omaisuuden avulla saatua tuloa 3 miljoonaa markkaa, joutui vuonna 1938 siinä tapauksessa, että hän oli saanut tämän tulonsa 15 %:n tuottona 20 miljoonan markan omaisuudesta, maksamaan omaisuusveroa 7 % tulostaan. Nyt vastaava prosenttiluku sensijaan on 3 kertaa niin suuri eli 22 %. Huomattakoon, että suurten omaisuuksien ollessa kysymyksessä perheellisyysuhteet eivät lievennä omaisuusverorasitusta juuri nimeksikään. Siten 3 miljoonan markan tuloa saava III₃ perheellisyystyyppin verovelvollinen joutuu, edellytettynä, että hän saa tulonsa 2 %:n tuottona 150 miljoonan markan omaisuudesta, maksamaan tämän taulukon mukaan omaisuusveroja 182.0 % tulostaan perheettömän maksaessa 182.2 %.

Mutta näin tavaton omaisuusverorasituksen ankaruushan on suureksi osaksi vain näköharhaa. Kun inflaation aiheuttama alituinen tulojen ja omaisuuksien kasvu, joka tosiasiallisesti tekee edellisvuosien omaisuuksien ja tulojen perusteella määrätyt verot vain vähäiseksi osaksi siitä, mitä verolainsäätäjät on tarkoittanut, otetaan huomioon, tuloihin kohdistuva omaisuusverojen aiheuttama raskaus näyttää myös vuonna 1945 olevan, tosin tällöinkin tavattoman raskasta, mutta kuitenkin paljon vähemmän jyrkkää, kuin mitä taulukosta 10 saattaa päätellä.

Tämä ilmenee taulukosta 11. Sitä laadittaessa on otettu huomioon, että kaikki kuluvana vuonna maksettavat omaisuusveromme määrätään edellisvuotisten ja siis tämän hetkisiä huomattavasti alhaisempien omaisuusarvojen perusteella. Tulo- ja omaisuusverolain mukainen säännöllinen omaisuusverohan suoritetaan omaisuudesta, joka verovelvollisilla oli vuoden 1944 päättyessä, ylimääräinen varallisuusvero taas vuoden 1943 päättyessä olleen omaisuuden mukaan ja samoin tietysti myös se vuoden 1943 säännöllisen omaisuusveron puolisko, joka kuluvana vuonna tulee suoritettavaksi. Nyt on taulukkoa laadittaessa oletettu — tietysti tämä on kaavamainen ja lukuisille yksityistapauksille väkivaltaa tekevä oletamus — että omaisuudet ovat vuodesta toiseen inflaation johdosta kasvaneet samassa suhteessa kuin tulot. Kun näin ollen tässäkin laskelmassa omaisuudet on edellytetty 50, 28.5, 20, 10 ja 6.7 kertaa niin suuriksi kuin tulot, tämä ei merkitse, että k u l u v a n v u o d e n tulot olisi kerrottu näillä koeffisienteilla, vaan että 1. ylei-

nen, tulo- ja omaisuusverolain mukainen omaisuusvero — korotuksi-
neen — on laskettu omaisuuksista, jotka on saatu kertomalla näillä vii-
dellä koeffisientillä vuoden 1944 tulot (koska kysymyksessä
oleva vero maksetaan sen vuoden päättyessä olleen omaisuuden perus-
teella), siis tulot, jotka on oletettu ainoastaan 60 %:ksi nykyisistä, ja
2. vuoden 1943 yleisen omaisuusveron puolisko ynnä ylimääräinen va-
rallisuusvero siten, että vuoden 1943 tulot, jotka on edelly-
tetty vain 50 %:ksi nykyisistä, on kerrottu tässä käytetyillä kertoimilla.
Näin saatuja omaisuusveromääriä on sen sijaan verrattu nykyisiin
tuloihin. Tällainen menettely, joka kaikessa kaavamaisuudessaan lie-
nee kuitenkin todellisuutta huomattavasti lähempänä kuin taulukossa
10 käytetty, tekee jälleen, kuten alla olevasta taulukosta näkyy, omai-
suustulojen verorasituksen huomattavasti keveämmäksi, kuin mitä tau-
lukko 10 osoitti — ja kuin mitä lainsäätäjä itse asiassa oikeastaan on
tarkoittanut.

Verotus on tosin tällöinkin tavattoman ankaraa. 3 miljoonan mar-
kan tuloa saava verovelvollinen — sekä perheetön että perheellinen —
joka saa tulonsa 2 %:n tuottona 150 miljoonan markan omaisuudesta,
joutuu käyttämään koko tulonsa omaisuusverojensa (joihin omaisuu-
denluovutusveroa ei tässäkään ole laskettu) suorittamiseen. Kun tulo-
verot lisäksi vievät näin suuresta tulosta perheettömiltä suunnilleen $\frac{3}{4}$,
perheellisiltä $\frac{2}{3}$ tulosta, on siis omaisuutta nytkin hyvin pitkälle käy-
tettävä veron maksuun. Omaisuuden tuoton noustessa asiain tila kui-
tenkin paranee. Tulon ollessa 10 % tai enemmän omaisuudesta tulo
riittää jo niin tulo- kuin omaisuusverojenkin maksamiseen silloinkin,
kun kysymyksessä on sellainen suurtulo kuin 3 miljoonaa markkaa.
Pienempien tulojen ollessa kysymyksessä tämä porras luonnollisesti
saavutetaan jo aikaisemmin.

Miten raskasta myös taulukon 11 osoittama verotus onkin, tauluk-
kojen 10 ja 11 veromäärien vertailu näyttää kuitenkin, kuinka tavatto-
man suuri verotusta lieventävä vaikutus inflaatiolla on. Taulukko 10
osoittaa samalla jälleen, että nykyisiä verosadanneksia ei ylipäänsä olisi
mahdollista ensinkään kestää, ellei tätä vaikutusta olisi olemassa. Tau-
lukot ovat myös omansa valaisemaan, miten epämääräistä ja umpi-
mähkäistä verotus inflaation olosuhteissa on. Verolakien veroasteikot
kadottavat merkitystään verotuksen raskauden kuvastajina, ja omai-
suusarvojen niinkuin tulojenkin epämääräisyys ja alituinen muuttu-
minen vievät varman pohjan pois verojen tuottoa ja muita verojen vai-
kutuksia koskevilta arvioinneilta.

Taulukko 11.

Omaisuusverot suhteessa tuloihin vuonna 1945 inflaation vaikutus huomioon otettuna.

Tuotto- prosentit	18 000		30 000		60 000		90 000		135 000		180 000	
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
I												
2	6 509	36.2	11 590	38.6	28 031	46.7	49 166	54.6	85 228	63.1	124 001	68.9
3 ^{1/2}	3 523	19.6	6 168	20.6	13 625	22.7	22 720	25.2	40 010	29.6	59 066	32.8
5	2 437	13.5	4 179	13.9	8 983	15.0	14 449	16.1	24 326	18.0	36 363	20.2
10	220	1.2	2 019	6.7	4 179	7.0	6 509	7.2	10 287	7.6	14 449	8.0
15	—	—	1 319	4.4	2 719	4.5	4 179	4.6	6 509	4.8	8 983	5.0
III ₃												
2	5 563	30.9	10 326	34.4	25 491	42.5	45 956	51.1	81 083	60.1	119 721	66.5
3 ^{1/2}	2 790	15.5	5 229	17.4	12 163	20.3	20 566	22.9	36 848	27.3	55 456	30.8
5	1 800	10.0	3 423	11.4	7 876	13.1	12 913	14.3	21 976	16.3	33 288	18.5
10	—	—	1 500	5.0	3 423	5.7	5 563	6.2	9 053	6.7	12 913	7.2
15	—	—	1 000	3.3	2 000	3.3	3 423	3.8	5 563	4.1	7 876	4.4
	360 000		540 000		900 000		1 500 000		3 000 000			
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
I												
2	288 116	80.0	470 276	87.1	858 063	95.3	1 480 376	98.7	3 008 501	100.3		
3 ^{1/2}	146 224	40.6	239 669	44.4	444 066	49.3	811 092	54.1	1 698 666	56.6		
5	92 861	25.8	155 141	28.7	288 116	32.0	531 401	35.4	1 174 751	39.2		
10	36 363	10.1	63 048	11.7	124 001	13.8	231 603	15.4	531 401	17.7		
15	20 741	5.8	36 363	6.7	72 506	8.1	141 301	9.4	328 191	10.9		
III ₃												
2	283 301	78.7	464 926	86.1	852 178	94.7	1 475 026	98.3	3 003 151	100.1		
3 ^{1/2}	141 944	39.4	234 854	43.5	438 716	48.7	805 207	53.7	1 693 316	56.4		
5	88 716	24.6	150 861	27.9	283 301	31.5	526 051	35.1	1 169 266	39.0		
10	33 288	9.2	59 438	11.0	119 721	13.3	226 788	15.1	526 051	17.5		
15	18 722	5.2	33 288	6.2	68 761	7.6	137 021	9.1	322 976	10.8		

B. Omaisuusverot suhteessa verotettavaan omaisuuteen.

Edellä olevassa on tarkasteltu omaisuusveroja suhteessa verotettavaan tuloon, on toisin sanoen pyritty selvittämään sitä tuloverorasituksen kasvamista, minkä omaisuusverot tuloverojen lisänä aiheuttavat. Tämä on ollut paikallaan, koska omaisuusverotkin pyritään ja säännöllisissä oloissa myös onnistutaan maksamaan tulosta eikä omaisuudesta ja koska sitä omaisuusverojen tyyppiä, mikä meillä on ollut itsenäisyyden ajan käytännössä, yleisesti perustellaankin nimenomaan sillä näkökohdalla, että se on vain nimellisesti omaisuusvero, mutta todellisuus-

dessa tarkoitettu tuloveron täydennysveroksi vakautetun tulon lisäverotuksen vaatimuksen toteuttamiseksi.

Edellä esitetyt taulukot osoittivat kuitenkin, että omaisuusverotus on sodan aikana noussut niin suuresti, että sitä ei enää, omaisuuden tuoton ollessa alhainen, voida pelkästään tulosta maksaa. Omaisuusverot sellaisenaankin saattavat nousta yli tulon — vaikka yllä olevassa ei sotavuosien raskainta omaisuusveroa, omaisuudenluovutusveroa, ollenkaan otettu huomioon — ja tulostahan on myös maksettava raskaat tuloverot. Omaisuusverotukseemme onkin sotavuosien aikana liittynyt uusia tulokkaita, joita lainsäätäjä ei ole vain nimellisiksi omaisuusveroiksi tarkoittanutkaan.

On näin ollen paikallaan tarkastaa myös, miten suuriksi omaisuusverot nousevat suhteessa siihen omaisuuteen, jonka perusteella ne määrätään. Mitä vuoteen 1938 tulee, ei tällä kysymyksellä ole suurtakaan mielenkiintoa — siihenhän saa suurin piirtein vastauksen jo tulo- ja omaisuusverolain omaisuusveroasteikosta. Nykyisin on asia aivan toinen, kun omaisuusveroja on tullut säännöllisen, tulo- ja omaisuusverolakiin perustuvan lisäksi myös muita. Tällöin on aiheellista selvittää, miten paljon nämä verot yhdessä rasittavat omaisuutta. Vertailun vuoksi on tällöin myös vuoden 1938 omaisuusverotus kaikesta huolimatta mukaan otettu.

Myös omaisuusverotukseemme on, kuten tuloverotuskin, progressiivista¹, mikä pakottaa omaisuusverorasitusta selvitettäessä ottamaan huomioon useampia eri suuria omaisuuksia. Seuraavassa on omaisuusverot laskettu kaikkiaan kymmenestä eri omaisuudesta. Nämä alkavat nykyisen tulo- ja omaisuusverolakimme omaisuusveroasteikon minimi-omaisuudesta, 100 000 markasta, ja ovat tämän jälkeen: 300 000:—, 600 000:—, 1 200 000:—, 1 800 000:—, 3 600 000:—, 7 200 000:—, 10 800 000:—, 18 000 000:— ja 30 000 000:—.

Tuloverorasitusta edellä laskettaessa todettiin välttämättömäksi ottaa huomioon inflaation aiheuttama tulojen tason muuttuminen ja tämän tuloverotusta lieventävä vaikutus. Tämä seikka otettiin sen jälkeen huomioon myös omaisuustulojen omaisuusveroista aiheutuvaa lisärasitusta selvitettäessä. Periaatteellisesti aivan samalla tavalla on tietenkin meneteltävä myös tässä, laskettaessa kuinka suuren promillen — tai prosenttien, nykyiset omaisuusverothan eivät suurimpien omaisuuksien

¹ Vuoden 1943 tulo- ja omaisuusverolain uudistuksessa juridisten henkilöiden omaisuusverotus tosin muuttui suhteelliseksi, mutta tässä selvityksessähän on kysymys vain luonnollisten henkilöiden verotuksesta.

kohdalla suinkaan pysyttele enää pelkissä promilleissa — omaisuusverot ottavat itse verotettavasta omaisuudesta.

Mahdollisimman kouraantuntuva esimerkki valaiskoon tässä tarkoitettua asiain tilaa: Elokuun 9 päivänä 1940 annetulla lailla säädetty ensimmäinen omaisuudenluovutusvero oli 50 000 000 markan omaisuudesta 20 %. Kun vero määrättiin kannettavaksi 5 vuoden aikana kaikkiaan 10 erässä (joista viimeinen tulee maksettavaksi kuluvan vuoden marraskuussa), oli kunkin erän suuruutena siis tässä tapauksessa 2 % 50 miljoonasta markasta eli 1 miljoona markkaa. Oletetaan, että tämä 50 miljoonan markan omaisuus on ollut vaikkapa Kymin Osakeyhtiön osakkeita. Niiden hinta Helsingin arvopaperipörssissä oli 9 päivänä elokuuta 1940 eli siis sinä päivänä, jolloin omaisuudenluovutusverolaki annettiin, 1910 markkaa. Hankkiakseen varat, 1 miljoona markkaa, omaisuudenluovutusveronsa yhden erän suorittamiseen oli tässä tarkoitettun omaisuudenluovutusverovelvollisen silloin myytävä Kymin Osakeyhtiön osakkeita kaikkiaan 524 kappaletta. Päivälleen viittä vuotta myöhemmin, elokuun 9 päivänä kuluvana vuonna, puheena olevien osakkeiden hinta Helsingin arvopaperipörssissä oli jokseenkin tarkkaan kymmenkertainen eli 19 000: —. Jos verovelvollisemme tuona päivänä jälleen möi Kymin osakkeita varautuakseen omaisuudenluovutusveronsa viimeisen 1 miljoonan markan erän syksyllä tapahtuvaa suorittamista varten, hänen tarvitsi myydä niitä nyt ainoastaan 53 kappaletta eli vain kymmenesosa siitä kuin vuonna 1940. Omaisuudenluovutusveron yhden erän suorittamisen aiheuttama reaalin raskaus näyttää toisin sanoen tämän esimerkin valossa inflaation johdosta alentuneen (teollisuusosakkeiden kurssien suureen nousuun kuluvana vuonna lienee tosin ollut vaikuttamassa muitakin syitä kuin välittömästi inflatiosta johtuvia, mistä syystä tässä esitettyjä johtopäätöksiä ei ole ilman muuta yleistettävä muitakin omaisuuslajeja koskeviksi) viidessä vuodessa kymmenenteen osaan alkuperäisestään, ja vero on samalla tullut suorastaan naurettavan tehottomaksi siihen verrattuna, millaiseksi lainsäätäjä sen oli säättämisen ajankohtana tarkoittanut¹.

Inflaation aiheuttama omaisuusverotuksen lieventyminen näkyy tietysti kaikkein räikeimmin juuri ensimmäisessä omaisuudenluovutusverotuksessa, jossa verotettavan omaisuuden arvo ja sen mukainen vero on määrätty jo vuonna 1940. Mutta jos omaisuusverojen muutoksia mi-

¹ Elokuun 9 päivän jälkeen pörssikurssit ovat — Kymin Osakeyhtiön osakkeiden kurssit muiden mukana — huomattavasti laskeneet, joten äskeinen esimerkki tähän ajankohtaan (marraskuussa 1945) sovellettuna tarjoaisi melkoisesti toisenlaisen — vähemmän räikeän — kuvan.

tattaisiin edellä olevan esimerkin tapaan nimenomaan teollisuusosakkeiden kurssien muutoksilla, muukin omaisuusverotus näyttäisi, kaikesta muodollisesta ankaruudesta huolimatta, jokseenkin mitätöntä rasi-tusta. Kuten jo on viitattu, kuluvana vuonna maksettavat muut omaisuusverot (tulo- ja omaisuusverolain mukainen säännöllinen omaisuusvero, ylimääräinen varallisuusvero sekä vuoden 1943 omaisuusveron puolisko) suoritetaan sen omaisuuden perusteella, mikä verovelvollisella oli vuoden 1943 tai vuoden 1944 päättyessä. Jos teollisuusosakeindeksin kehitys valittaisiin osoittamaan, kuinka paljon omaisuuksien arvot näistä ajankohdista ovat muuttuneet, saataisiin tulokseksi, että omaisuuksien silloiset arvot ovat olleet nykyisistä vain murto-osa. Teollisuusosakkeiden indeksi on näet joulukuun 31 päivästä 1943 noussut äskeisessä esimerkissä käytettyyn kuluvan vuoden elokuun 9 päivään mennessä¹ 244.6 % ja vuoden 1944 joulukuun viimeisestä päivästä vielä hiukan enemmän (kurssit olivat siis välillä hiukan laskeneet) eli 253.0 %. Silloisten omaisuusarvojen perusteella määrätyt omaisuusverot olisivat tietysti nykyomaisuuksiin verrattuina vastaavasti lieventyneet.

Teollisuusosakeindeksiä ei kuitenkaan voida käyttää omaisuusarvojen yleisen kehityksen mittana; se edustaa tähän tarkoitukseen käytettäväksi liian suppeata omaisuusryhmää. Ylempänä todettiin, että tulot ovat inflaation johdosta nousseet epätasaisesti, ja samoin on laita myös omaisuusarvojen. Niidenkään kehitys ei ole suinkaan ollut yhtenäistä. Olkoon tästä osoituksena, että jo pankkiosakkeidenkin kehitys näyttää vastaavana ajanjaksona — joulukuusta 1943 elokuun 9 päivään kuluvana vuonna ja vastaavasti joulukuusta 1944 samaan päivään — paljon vaatimattomampaa nousua, kasvuprosentit ovat näet tällöin vain 78.8 % ja 101.4 %. Osakkeiden tämän vuotiseen erityisen rajuun nousuun — joka kuitenkin viitatus elokuun 9 päivän jälkeen on ollut pysähdyksissä ja vaihtunut laskuksikin — on sitä paitsi ilmeisesti ollut vaikuttamassa, kuten edellä jo viitattiin, eräitä muitakin tekijöitä kuin pelkkä inflaation kiihoittama »pako reaaliarvoihin». Osakeindeksit sopivat tästäkin syystä huonosti omaisuusarvojen yleisen kehityksen mittapuuksi.

Kun mitään muutakaan tämän kehityksen osoittajaksi soveltuvaa indeksiä ei ole käytettävissä, on seuraavassa tyydytty yksinkertaisesti vain olettaamaan, että omaisuusarvot ovat muuttuneet samassa suh-

¹ Oikeastaan joulukuun viimeisestä viikosta vuonna 1943 siihen pörssiviikkoon vuonna 1945, johon elokuun 9 päivä sisältyy.

teessa kuin tulot. Tämän mukaan siis omaisuus vuonna 1944 (mainitun vuoden päättyessä) olisi ollut 60 ja vuonna 1943 50 % nykyisistä omaisuusarvoista. Ensimmäisen omaisuudenluovutusveron maksuunpanoperustana olleiden arvojen on taas katsottu vastaavan 35 % nykyisistä omaisuusarvoista (kuten yllä esitetty esimerkki osoitti, eräissä omaisuusryhmissä, esim. tietyissä teollisuusosakkeissa, tämä arvo on todellisuudessa ollut paljon vähäisempi). Tietenkin on jälleen oltu hyvin selvillä tällaisten olettamusten mielivaltaisuudesta, mutta kun tämän kaltaisessa selvityksessä on mahdotonta ottaa huomioon niitä lukemattomia erilaisuuksia, joita omaisuusarvojen todellisessa kehityksessä on tapahtunut¹, on paremman puutteessa valittu yleistä omaisuusarvojen muuttumista osoittamaan nämä suhdeluvut. Jälleen on syytä tähdentää, että tärkeämpää kuin tällaisten suhdelukujen suurempi tai vähäisempi täsmällisyys — nehan jäävät joka tapauksessa jossakin määrin mielivaltaisiksi — on se seikka, että itse olennaiseen tosiasiaan, inflaation aiheuttamasta omaisuusarvojen muuttumisesta johtuvaan omaisuusverotuksen lieventymiseen, kiinnitetään huomiota.

Jotta nähtäisiin, kuinka suuri tämä inflaatiosta johtuva omaisuusverorasituksen keveneminen on, on tietenkin tarpeen, että ensinnä osoitetaan, minkälaiseksi omaisuusverotus muodostuisi, jos tämä tekijä ei olisi vaikuttamassa, jos siis omaisuusarvot pysyisivät vuodesta toiseen konstantteina. Tämän vuoksi ei seuraavassa taulukossa 12 vielä edellytetä omaisuusarvojen muuttumista, vaan verrataan vain toisiinsa vuoden 1938 ja kuluvan vuoden omaisuusverotusta sellaisena, miksi se verolakien säännösten perusteella muuttumattomin omaisuusarvoin muodostuisi. Tällöin on myös omaisuudenluovutusverotus — veron IX ja X erän kuluvana vuonna tapahtuva suoritus — otettu vuoden 1945 omaisuusverotuksessa huomioon.

Ero omaisuusveropromilleissa vuosina 1938 ja 1945 näyttää tämän taulukon mukaan olevan todella valtava. Erityisesti alimmissa omaisuusluokissa omaisuusverotus näyttää sodanedellisestä kasvaneen — kiitos lähinnä proportionaalisen ylimääräisen varallisuusveron — aivan tavattomasti. Kun I perheellisyystyyppin verovelvollinen joutui 100 000 markan omaisuudesta maksamaan vuonna 1938 veroa 0.21 ‰, vastaava veropromille on kuluvana vuonna 23.6 eli enemmän kuin sata kertaa niin suuri. Suurimmissa omaisuusluokissa verosadanneksien kasvu ei ole näin jyrkkää — ei voi olla, sillä jos täälläkin veropromillet olisivat

¹ Rahaomaisuuksien nimellinen arvohan esimerkiksi ei ole muuttunut miksiäkään. Rahaomaisuuksia ei tässä kuitenkaan ole voitu ottaa huomioon siitäkään syystä, että niihin kohdistuva omaisuusverotus on nykyisin poikkeusasemassa.

Taulukko 12.
*Omaisuusverotus muuttumattomin omaisuusarvoin
 vuosina 1938 ja 1945.*

1938	Perheellisyystyyppi I		Perheellisyystyyppi III ₃	
	mk	‰	mk	‰
100 000	21	0.2	18	0.2
300 000	172	0.6	144	0.5
600 000	691	1.2	576	1.0
1 200 000	2 764	2.3	2 304	1.9
1 800 000	6 220	3.5	5 184	2.9
3 600 000	20 736	5.8	17 280	4.8
7 200 000	58 060	8.1	48 384	6.7
10 800 000	99 532	9.2	82 944	7.7
18 000 000	182 624	10.4	155 520	8.6
30 000 000	345 600	11.5	288 000	9.6

1945	Säännölliset ja ylimääräiset omaisuusverot		Omaisuu- denluovutus- vero		Yhteensä		Säännölliset ja ylimääräiset omaisuusverot		Omaisuu- denluovutus- vero		Yhteensä	
	mk	‰	mk	‰	mk	‰	mk	‰	mk	‰	mk	‰
100 000	1 267	12.7	1 090	10.9	2 357	23.6	1 000	10.0	780	7.8	1 780	17.8
300 000	3 963	13.2	4 950	16.5	8 913	29.7	3 267	10.9	3 540	11.8	6 807	22.7
600 000	8 407	14.0	12 430	20.7	20 837	34.7	7 444	12.4	8 880	14.8	16 324	27.2
1 200 000	18 821	15.7	31 470	26.2	50 291	41.9	17 162	14.3	22 480	18.7	39 642	33.0
1 800 000	32 043	17.8	53 700	29.8	85 743	47.6	29 368	16.3	38 360	21.3	67 728	37.6
3 600 000	81 341	22.6	130 480	36.2	211 821	58.8	77 596	21.6	93 200	25.9	170 796	47.5
7 200 000	194 381	27.0	311 360	43.2	505 741	70.2	190 101	26.4	222 400	30.9	412 501	57.3
10 800 000	317 051	29.4	506 800	46.9	823 851	76.3	312 236	28.9	362 000	33.5	674 236	62.4
18 000 000	581 651	32.3	940 240	52.2	1 521 891	84.5	576 301	32.0	671 600	37.3	1 247 901	69.3
30 000 000	1 054 751	35.2	1 649 310	55.0	2 704 061	90.2	1 048 866	35.0	1 178 080	39.3	2 226 946	74.3

tulleet satakertaisiksi, omaisuus olisi mennyt pelkkiin omaisuusveroihin kokonaisuudessaan. Kun 30 miljoonan markan omistaja vuonna 1938 joutui suorittamaan omaisuusveroa 11.5 ‰ omaisuudestaan, hänen näyttää taulukon 12 mukaan olevan kuluvana vuonna suoritettava 90.2 ‰, mikä on »vain» noin kahdeksan kertaa niin suuri kuin vastaava promille ennen sotaa.

Tämän taulukon mukaan näyttää kuluvan vuoden omaisuusverotuksessa omaisuudenluovutusvero olevan — niinkuin sen oli tarkoituskin — nykyisin käytännössä olevista eri omaisuusveroistamme ehdottomasti merkityksellisin. Suunnilleen miljoonan markan ja sitä suurem-

mista omaisuuksista maksettavista yhteenlasketuista veroista sen osuus yksinään on III perheellisyystyypissä runsaasti puolet; alimmissa omaisuusluokissa (missä proportionaalisella ylimääräisellä varallisuusverolla on domineeraava asema) sen merkitys on hieman vähäisempi, mutta hyvin tuntuva täälläkin. Ja I perheellisyystyypissä, missä perheettömien lisäverotus suuresti lisää omaisuudenluovutusveron painoa, muut omaisuusverot voittavat sen vaikutuksen vain kaikkein alimmassa — 100 000 markan — omaisuusluokassa.

Mutta jälleen saadaan verorasituksesta hyvin huomattavasti toisenlainen kuva, jos inflaation vaikutus otetaan huomioon. Taulukossa 13 on verrattu vuoden 1945 omaisuusveroja, jotka on laskettu kahdella eri tavalla, nimittäin edellyttämällä vaihtoehtoisesti a. että kaikki kysymyksessä olevana vuonna maksettavana olevat omaisuusverot määrätään muuttumattomista omaisuusarvoista (tällöin on siis kysymyksessä sama omaisuusverotus kuin taulukossa 12 vuoden 1945 osalta); b. että eri vuosien omaisuusarvot suhtautuvat toisiinsa kuten 100:60:50:35, jolloin 100 vastaa nykyisiä, 60 omaisuusarvoja vuoden 1944 ja 50 vuoden 1943 päättyessä sekä 35 vuoden 1939 omaisuusarvoja, joiden perusteella ensimmäinen omaisuudenluovutusvero määrättiin.

Huomataan, että omaisuusverotus jälkimmäisessä tapauksessa »kustuu kokoon» hyvin voimakkaasti. 30 miljoonan markan omaisuuden haltija, perheetön verovelvollinen, maksaa tapauksessa a. noin 90 % omaisuudestaan veroa, tapauksessa b. ei täyttä 35 %. Perheellisyystyypin III₃ verovelvollisella luvut ovat alempia, kiitos ennen kaikkea omaisuudenluovutusverotuksessa sovelletun perheettömien lisäverotuksen. — Niinkuin luonnollista on, tapaus b. (siis veron määrääminen edellyttämällä, että omaisuusarvot inflaation johdosta ovat vuodesta toiseen muuttuneet) lieventää eniten omaisuudenluovutusveroa, jonka yhden vuoden kuluessa suoritettavien kahden erän yhteinen rasitus on III₃ perheellisyystyypissä tuskin enempää kuin 1 % omaisuudesta silloinkin, kun on kysymyksessä niin suuri kuin 30 miljoonan markan omaisuus. Omaisuudenluovutusvero ei myöskään tällä tavoin laskien suurimmisakaan omaisuusluokissa kohoa — jälleen perheellisillä verovelvollisilla — kuin vajaan 40 %:iin kaikkien omaisuusverojen yhteisestä määrästä, kun se sen sijaan veisi enemmän kuin muut omaisuusverot yhteensä siinä tapauksessa, että inflaatio ei olisi häiritsemässä verolakien veroasteikkojen vaikutusta.

Kun kysymyksessä kerran ovat olleet kuluvana vuonna faktillisesti maksettavat erilaiset omaisuusverot, on taulukkoja laadittaessa tietysti käytetty ensimmäisen, 9 päivänä elokuuta 1940 annetulla lailla sääde-

Taulukko 13.

Vuoden 1945 omaisuusverotus muuttumattomien ja inflaation johdosta muuttuneiden omaisuusarvojen mukaan laskettuna.

	Perheellisyyssyyppi I.				Yhteensä		Perheellisyyssyyppi III ₃				Yhteensä	
	Säännölliset ja ylimääräiset omaisuusverot		Omaisuudenluovutusvero				Säännölliset ja ylimääräiset omaisuusverot		Omaisuudenluovutusvero			
	mk	‰	mk	‰	mk	‰	mk	‰	mk	‰	mk	‰
a)												
1945 = 100												
1944 = 100												
1943 = 100												
1939 = 100												
100 000	1 267	12.7	1 090	10.9	2 357	23.6	1 000	10.0	780	7.8	1 780	17.8
300 000	3 963	13.2	4 950	16.5	8 913	29.7	3 267	10.9	3 540	11.8	6 807	22.7
600 000	8 407	14.0	12 430	20.7	20 837	34.7	7 444	12.4	8 880	14.8	16 324	27.2
1 200 000	18 821	15.7	31 470	26.2	50 291	41.9	17 162	14.3	22 480	18.7	39 642	33.0
1 800 000	32 043	17.8	53 700	29.8	85 743	47.6	29 368	16.3	38 360	21.3	67 728	37.6
3 600 000	81 341	22.6	130 480	36.2	211 821	58.8	77 596	21.6	93 200	25.9	170 796	47.5
7 200 000	194 381	27.0	311 360	43.2	505 741	70.2	190 101	26.4	222 400	30.9	412 501	57.3
10 800 000	317 051	29.4	506 800	46.9	823 851	76.3	312 236	28.9	362 000	33.5	674 236	62.4
18 000 000	581 651	32.3	940 240	52.2	1 521 891	84.5	576 301	32.0	671 600	37.3	1 247 901	69.3
30 000 000	1 054 751	35.2	1 649 310	55.0	2 704 061	90.2	1 048 866	35.0	1 178 080	39.3	2 226 946	74.3
b)												
1945 = 100												
1944 = 60												
1943 = 50												
1939 = 35												
100 000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
300 000	2 019	6.7	1 160	3.9	3 179	10.6	1 500	5.0	820	2.7	2 320	7.7
600 000	4 179	7.0	3 060	5.1	7 239	12.1	3 423	5.7	2 180	3.6	5 603	9.3
1 200 000	8 983	7.5	7 880	6.6	16 863	14.1	7 876	6.6	5 640	4.7	13 516	11.3
1 800 000	14 449	8.0	13 180	7.3	27 629	15.3	12 913	7.2	9 420	5.2	22 333	12.4
3 600 000	36 363	10.1	33 400	9.3	69 763	19.4	33 288	9.3	23 860	6.6	57 148	15.9
7 200 000	92 861	12.9	80 920	11.2	173 781	24.1	88 716	12.3	57 800	8.0	146 516	20.3
10 800 000	155 141	14.4	138 780	12.8	293 921	27.2	150 861	14.0	99 140	9.2	250 001	23.2
18 000 000	288 116	16.0	263 480	14.6	551 596	30.6	283 301	15.7	188 200	10.5	471 501	26.2
30 000 000	531 401	17.7	488 740	16.3	1 020 141	34.0	526 051	17.5	349 100	11.7	875 151	29.2

tyn omaisuudenluovutusveron mukaisia veromääriä. Ensimmäisen omaisuudenluovutusveron kantaminen päättyy kuitenkin kuluvana vuonna, jolloin suoritetaan sen viimeiset erät, ja ensi vuonna aletaan sen sijaan kantaa uutta veroa, joka on säädetty toukokuun 5 päivänä kuluvana vuonna annetulla lailla toisesta omaisuudenluovutusverosta. Näyttää olevan paikallaan tässä selvityksessä verrata näiden kahden omaisuudenluovutusveron keskinäistä raskautta.

Kuten ensimmäistäkin omaisuudenluovutusveroa myös toista on tarkoitus suorittaa viiden vuoden aikana. Ensimmäisen omaisuudenluovutusveron opetukset on kuitenkin otettu sikäli huomioon, että omaisuus, jonka perusteella omaisuudenluovutusvero kunakin vuonna kannetaan, nyt määrätään uudelleen vuosittain — inflaatio ei siis enää pääse tekemään tätä verotusta tyhjäksi samassa määrässä kuin ensimmäisen omaisuudenluovutusveron viimeisiä erä. Toisen omaisuudenluovutusveron ensimmäinen, vuoden 1944 omaisuuksien perusteella määrätty erä suoritetaan kaksinkertaisena. Tätä ei taulukossa 14 kuitenkaan oteta huomioon, vaan verrataan toisiinsa uuden omaisuudenluovutusveron normaalia yhden vuoden erää ja ensimmäisen omaisuudenluovutusveron kahden erän — tätä veroahan maksetaan kaksi kertaa vuodessa — yhteenlaskettua määrää. Inflaation vaikutusta ensimmäiseen omaisuudenluovutusveroon ei tässä tapauksessa ole otettu huomioon. Kumpainenkin vero on laskettu I ja III₃ perheellisyystyyppin verovelvollisia silmällä pitäen.

T a u l u k k o 14.

Ensimmäisen ja toisen omaisuudenluovutusveron vuotuisrasitus toisiinsa verrattuna.

	Perheellisyystyyppi I.				Perheellisyystyyppi III ₃			
	I omaisuudenluovutusvero		II omaisuudenluovutusvero		I omaisuudenluovutusvero		II omaisuudenluovutusvero	
	mk	‰	mk	‰	mk	‰	mk	‰
100 000	1 090	10.9	560	5.6	780	7.8	—	—
300 000	4 950	16.5	3 520	11.7	3 540	11.8	3 040	10.1
600 000	12 430	20.7	9 440	15.7	8 880	14.8	8 840	14.7
1 200 000	31 470	26.2	23 680	19.7	22 480	18.7	22 960	19.1
1 800 000	53 700	29.8	41 200	22.9	38 360	21.3	40 300	22.4
3 600 000	130 480	36.2	100 400	27.9	93 200	25.9	99 350	27.6
7 200 000	311 360	43.2	237 216	32.9	222 400	30.9	236 010	32.8
10 800 000	506 800	46.9	378 000	35.0	362 000	33.5	376 950	34.9
18 000 000	940 240	52.2	630 000	35.0	671 600	37.3	628 950	34.9
30 000 000	1 649 310	55.0	1 050 000	35.0	1 178 080	39.3	1 048 950	35.0

Elokuun 30 päivänä 1940 annetun omaisuudenluovutusverolain täytäntöönpanoa ja soveltamista koskevan asetuksen 8 §:n mukaan myös tähän veroon oli sovellettava tulo- ja omaisuusverolain 23 a §:n säännöstä perheettömien lisäverosta. Kun tämä lisävero vielä oli 9 päivänä toukokuuta 1940 annetulla lainmuutoksella korotettu aikaisemmasta 20 %:sta 40 %:iin, tiesi se elatusvelvollisuudesta vapaille omaisuudenluovutusverovelvollisille hyvin tuntuva lisärasitusta. Tästä johtuen toinen omaisuudenluovutusvero on I perheellisyystyypissä kauttaaltaan ensimmäistä omaisuudenluovutusveroa lievempi.

Sen sijaan kummankin veron vuotuinen rasitus havaitaan III₃ perheityypissä omaisuusluokasta toiseen miltei yhtäläiseksi (tosiasiallisesti tietysti ensimmäinen omaisuudenluovutusvero etenkin viimeisten eriensä kohdalta on muodostunut paljon kevyemmäksi inflaation vaikutuksesta, mikä tekijä ei, kuten äsken huomautettiin, samassa määrässä pääse keventämään toista omaisuudenluovutusveroa). Pienimmistä omaisuuksista uusi omaisuudenluovutusvero on hieman keveämpi, keskisuurista (600 000 markan — 10 000 000 markan) omaisuuksista taas promillen pari ankarampaa, kaikkein suurimmista omaisuuksista sikäli hiukan lievempää, että progressio uudessa omaisuudenluovutusverossa päättyy jo 10 miljoonan markan kohdalla, kun se ensimmäisessä jatkui paljon kauemmaksi, aina 40 960 000 markkaan asti.

Huomattakoon kuitenkin, että toinen omaisuudenluovutusvero on tarkoitus viiden vuoden kuluttua uudistaa. Jos se tällöin uudistetaan nykyisen kaltaisena, tämä vero tulee siis merkitsemään suunnilleen kaksi kertaa niin suurta rasitusta verovelvollisille kuin ensimmäinen omaisuudenluovutusvero. Lieventävänä seikkana on kuitenkin se, että toinen omaisuudenluovutusvero tulee tällöin suoritettavaksi kymmenen vuoden kuluessa, kun ensimmäinen suoritettiin viidessä vuodessa. Rasitus vuotta kohden jää siis kummassakin verossa suunnilleen samaksi (edellytettynä että inflaation vaikutusta ensimmäisen omaisuudenluovutusveron heikentäjänä ei oteta huomioon).

3. Inflaatio ja tulo- ja omaisuusverojen progressiivisuus.

Edellä on pitkin matkaa jouduttu toteamaan se suuri verotusta lieventävä vaikutus, mikä inflaatiolla on viime vuosina ollut. Verorasitus muodostuu verolakien asteikkojen nojalla mekaanisesti laskettuna näennäistä rasitusta paljon alemmaksi sen vuoksi, että valtion verojen pääosa on määrätty edellisvuosien tulojen tai omaisuuksien perusteella ja saadaan kuluvana vuonna maksaa inflaation paisuttamista tuloista.

Mutta inflaatiolla on toiselta näkökannalta katseltuna myös verorasitusta lisäävä vaikutus. Tämä johtuu siitä, että valtionverotus on meillä — kuten yleensä muuallakin — progressiivista; verona toisin sanoen otetaan sitä suurempi prosentti (tai promille) tulosta tai omaisuudesta, mitä suurempi tulo tai omaisuus on kysymyksessä. Kun nyt inflaation johdosta reaaliarvoltaan muuttumattomien tulojen ja omaisuuksien raha-arvo nousee, nämä tulot ja omaisuudet nousevat tulo- ja omaisuusveroasteikoissa ylempiin, korkeampien verosadannesten mukaan verotettaviin luokkiin, jolloin tietystä reaali tulosta (tai omaisuudesta) nyt menee suurempi osa verona kuin aikaisemmin.

Tästä syystä ei riitä se, että raha-arvoltaan samojen tulojen ja omaisuuksien verorasitusta vuonna 1938 ja vuonna 1945 verrataan keskenään, kuten edellä on tehty. Selvityksen täydentämiseksi on tarpeen, että lasketaan myös, minkä suuruiset tulot ja omaisuudet tällä hetkellä reaaliarvoltaan vastaavat tiettyjä vuoden 1938 tuloja ja omaisuuksia, ja suoritetaan verorasituksen vertailua myös näin saatujen tulo- ja omaisuusarvojen välillä. — Kun nykyinen omaisuusverotus on sodan edelliseen verrattuna vielä suuremmassa määrässä poikkeusluonteista — lähinnä omaisuudenluovutusveron takia — ei seuraavassa ole tällaista vertailua kuitenkaan ulotettu omaisuusverotukseen, vaan on rajoitettu tarkastelemaan ainoastaan tulojen verorasitusta tästä näkökulmasta. Niin ikään kohdistetaan tämä tarkastelu ainoastaan valtionverotukseen, koska kunnallis- ja kirkollisverot ovat suhteellisia, eikä inflaatiolla niiden kohdalla sen vuoksi ole samanlaista reaaliarasitusta lisäävää vaikutusta.

Tietyn suuruista vuoden 1938 tuloa reaaliarvoltaan vastaava nykytulo saadaan kertomalla vuoden 1938 tulo nykyisen ja silloisen elinkustannusindeksin suhteella. Kun vuoden 1938 indeksi edellytetään sadaksi (elinkustannusindeksin basisvuosi ei tosin ole tarkalleen vuosi 1938, vaan vuosi elokuusta 1938 heinäkuuhun 1939) ja vuoden 1945 elokuun indeksi on 313¹, saadaan kyseiseksi koeffisientiksi siis pyörein luvuin 3.

Inflaation aiheuttamasta tulojen raha-arvon noususta johtuva verorasituksen lisääntyminen ilmenee taulukosta 15, jossa on verrattu toisiinsa vuoden 1938 valtion tuloverotusta, raha-arvoltaan samansuuruisien tulojen nykyverotusta ja vihdoin vuoden 1938 tuloja reaaliarvol-

¹ Tämä oli viimeisin kuukausi-indeksi, mikä taulukkoa laadittaessa (syyskuussa) oli tiedossa. Sen jälkeen elinkustannusindeksi on edelleen huomattavasti noussut, niin että kysymyksessä olevan koeffisientin oikeastaan tulisi tällä hetkellä olla jo 4.

Taulukko 15.

Valtion kokonaistuloverotus vuonna 1938 ja vastaavien rahatulojen sekä vastaavien reaalityulojen nykyverotus. Perheellisyystyyppi I.

Tuloluokka	Valtion tuloverot v. 1938		Valtion tuloverot v. 1945		V:n 1938 tuloa reaaliarvoltaan vastaava nykytulo	Edellisestä nykyisin suoritettavat valtion tuloverot	
	mk	%	mk	%		mk	%
18 000	166	0.9	—	—	54 000	4 753	8.8
30 000	634	2.1	1 080	3.6	90 000	13 622	15.2
60 000	3 304	5.5	5 960	10.0	180 000	51 515	28.6
90 000	7 252	8.1	13 622	15.2	270 000	100 872	37.4
135 000	14 428	10.7	31 000	23.0	405 000	179 922	44.4
180 000	23 431	13.1	51 515	28.7	540 000	267 412	49.6
360 000	64 722	18.0	152 082	42.3	1 080 000	652 283	60.4
540 000	109 468	20.3	267 412	49.6	1 620 000	1 068 220	65.9
900 000	203 886	22.7	516 777	57.5	2 700 000	1 947 732	72.1
1 500 000	372 384	24.9	974 103	65.0	4 500 000	3 319 975	73.8
3 000 000	760 320	25.4	2 188 107	73.0	9 000 000	6 678 545	74.2

taan vastaavien nykytulojen verotusta. Taulukossa ei ole otettu huomioon muuta kuin perheellisyystyyppi I.

Eroavuus vuoden 1938 ja vuoden 1945 raha-arvoltaan samansuuruisten tulojen verosadanneksissa johtuu verolainsäädännön muutoksista, kun sen sijaan vuoden 1938 tuloja toisaalta nimellisarvoltaan, toisaalta reaaliarvoltaan vastaavien nykytulojen verotuksen eroavuus osoittaa tässä silmällä pidettyä inflaation verotusta kiristävää vaikutusta, siis sitä vaikutusta, mikä johtuu reaaliarvoltaan muuttumattomien tulojen raha-arvojen kohoamisesta ja joutumisesta tämän vuoksi progressioasteikossa korkeammalle. Tämä ero on erityisesti alimmissa ja keskisuurissa tuloluokissa erittäin suuri. Korkeimmissa tuloluokissa — siellä, missä veroasteikon progressio lievenee ja lakkaa lopulta kokonaan — ero sen sijaan supistuu, mutta tuntuu kuitenkin melkoisen huomattavana täälläkin.

Inflaatio vaikuttaa siis välittömän verotuksen raskauteen kahdella toistensa kanssa ristiriitaisella tavalla. Jos pidetään silmällä tulojen ja verojen raha-arvoja, se lieventää verotusta sikäli, että verot huomattavalla osalta määrätään edellisvuotisten ja inflaation aikana siis nykyisiä pienempien tulojen perusteella. Jos sitä vastoin pidetään silmällä tulojen reaaliarvoja, inflaatiolla on verotusta lisäävä vaikutus, koska

tulojen reaaliarvojen pysyessä muuttumattomina, niiden nimellismäärät kuitenkin kohoavat, jolloin progressiivinen verotus vaikuttaa vastaavasti raskaammin. Nämä kahteen vastakkaiseen suuntaan käyvät vaikutukset vain lisäävät sitä hämmennystä, sitä epämääräisyyttä ja laskemattomuutta, mikä verotusoloille on ominaista voimakkaan inflaation määräämissä olosuhteissa.

Fyysilliset henkilöt eivät koe verorasitusta ainoastaan siten, että joutuvat maksamaan välittömiä veroja tulojensa ja omaisuuksiensa perusteella. He joutuvat lisäksi tuntemaan verojen painoa myös siinä muodossa, että monenlaiset välilliset verot — tullit, valmisteverot, sotavuosien uusi tulokas liikevaihtovero jne. — korottavat heidän ostamiensa kulutustarvikkeiden hintoja. Se tulojen jäännös, mikä edellä esitettyjen taulukkojen mukaan jää jäljelle, kun tulo- ja omaisuusverot on maksettu, ei niin ollen oikeastaan olekaan kokonaisuudessaan tulonsaajan vapaasti kulutukseensa käytettävissä, vaan siitä on vielä vähennettävä näiden tavallaan näkymättömien välillisten verojen osuus. Seuraavassa tarkastellaan, mikä tämä osuus oli ennen sotiamme ja minkälainen se on nykyisin.

III luku. Välillinen verotus eri tuloluokissa ja perheellisyystyypeissä vuosina 1938 ja 1945.

(Kirj. G. MODEEN)

Esillä olevan selvityksen lähtökohdaksi on otettu välillinen verorasitus viimeisenä normaalivuotena, vuonna 1938. Tämän lisäksi on syksyllä 1945 käytettävissä olleiden tietojen nojalla koetettu laskea vastaava verorasitus tältä vuodelta.

Laskelmissa on tässäkin otettu huomioon edellä käytetyt 11 tuloluokkaa, nimittäin sellaiset tapaukset, joissa perheiden kokonaisvuositulot olivat 18 000, 30 000, 60 000, 90 000, 135 000, 180 000, 360 000, 540 000, 900 000, 1 500 000 ja 3 000 000 mk. Vuonna 1945 on kuitenkin alin tuloluokka, 18 000 mk, jätetty huomioon ottamatta muuttuneen rahanarvon johdosta. Kussakin tuloluokassa on otettu huomioon seuraavat perheellisyystyypit: perhe, jossa on 3 alaikäistä lasta — valtion tuloverotuksessa perheellisyystyyppi III₃ — ja lapseton perhe — perheellisyystyyppi II.

Välillisistä veroista on vain tärkeimmät otettu huomioon lähinnä sen vuoksi, että niitä koskevia tarkempia laskelmia on hyvin vaikea suorittaa nykyisen kulutustilaston nojalla. Tulleista on otettu laskelmiin sokerin ja tupakan tullit sekä vuodelta 1938 kahvin tullit, valmisteveroista tupakka- ja vuodelta 1945 tulitikkuvero. Välillisiin veroihin on tässä laskettu myös liikevaihtovero.

On ehkä syytä jo tässä yhteydessä erityisesti huomauttaa siitä, että nämä laskelmat asian luonteesta riippuen eivät voi olla täsmällisiä eivätkä tyhjentyviä. Erityisen suurena haittana on mainittava, että puuttuu tietoja eri perheellisyystyyppien ja vaurausluokkien kulutuksesta vuonna 1945. Tiedot korttiannosten suuruudesta voidaan kyllä käyttää tähän tarkoitukseen eri tapauksissa, mutta esim. liikevaihtoveroon nähden on nojaututtava rauhanaikaisiin kulutusmääriin.

1. Tullit.

Näissä laskelmissa on vuonna 1938 otettu huomioon sokerin, kahvin ja tupakan tullit, jotka siis edustavat kulutuksen tullirasitusta. Kahvia ei vuonna 1945 ole jaettu yleiseen kulutukseen, jonka vuoksi tätä tavaraa ei viimeksi mainittuna vuonna ole otettu huomioon.

Esillä olevat laskelmat eivät käsitä tullirasitusta kokonaisuudessaan. Syynä siihen, että tullirasituksen muuta osaa ei ole tutkittu, on ollut lähinnä se, että tullien osuutta muiden kulutustarvikkeiden hinnasta yleensä on hyvin vaikeata täsmälleen laskea. On kuitenkin huomautettava, että mainitut tullit normaaliaikoina muodostivat hyvin tuntuvan osan valtion tullituloista, mikä käy ilmi seuraavista luvuista:

	1938
	Milj. mk
Sokerin tulli	405.9
Kahvin „	196.9
Tupakan „	100.5
	<hr/>
	Yhteensä 703.3
	<hr/>

Koko tullinkanto (siitä vähennetty väkijuoma-	
tullit)	1 825.9
Sokerin, kahvin ja tupakan tullit %:na koko	
tullinkannosta	38.5

Sokerin, kahvin ja tupakan tullit edustivat siis yhteensä noin $\frac{2}{5}$ koko tullinkannosta ilman väkijuomatulleja. — Väkijuomatullit otetaan tässä selvityksessä huomioon toisessa yhteydessä, alkoholiverotuksen suuruutta laskettaessa, jonka vuoksi ne tullirasitusta koskevista laskelmissa on jätetty huomioon ottamatta.

Vuonna 1945 tullinkanto oli huomattavasti pienempi johtuen kaupavaihdon tyrehtymisestä. Vuoden alusta syyskuun loppuun saakka tullinkanto oli seuraava:

	1945
	Milj. mk
Sokerin tulli	53.6
Kahvin „	—
Tupakan „	29.8
	<hr/>
	Yhteensä 83.4
	<hr/>

Koko tullinkanto (siitä vähennetty väkijuoma-	
tullit)	304.2
Sokerin ja tupakan tullit %:na koko tullin-	
kannosta	27.5

Tullirasitusta koskevista laskelmissa on noudatettu seuraavaa menetelmää. Sokerin, kahvin ja tupakan kulutuksen suuruutta laskettaessa on otettu huomioon vuoden 1928 kulutustutkimuksen tulokset. Näistä käy selville, kuinka suuri kyseisten tavaroiden kulutus oli eri vaurausluokissa. Jotta saataisiin selville kunkin vaurausluokan eri perheellisyystyyppien kulutus, on otettu lähtökohdaksi kulutuksen suuruus kulutusyksikköä kohden ja edellytetty, että kolmilapsisen perheen kulutusyksikköluku oli 3.4 kulutusyksikköä ja lapsettoman perheen 1.9 kulutusyksikköä.

Vaurausluokkia on tässä tutkimuksessa otettu huomioon viisi, nimittäin sellaiset perheet, joiden rauhanaikaiset vuosimenot kulutusyksikköä kohden olivat: I alle 5 000 mk, II 5 000—7 500 mk, III 7 500—10 000 mk, IV 11 250—18 750 mk ja V yli 18 750 mk. Näistä vaurausluokista kolme ensimmäistä vastaavat työläis- ja toimenhaltijaperheitä, kaksi seuraavaa lähinnä virkamiesluokkaan kuuluvia perheitä. Niiden keskimääräiset kokonaisvuositulot olivat kulutustutkimuksen mukaan: I 18 085 mk, II 27 013 mk, III 36 679 mk, IV 64 681 mk ja V 92 678 mk. Seuraavissa laskelmissa on eri tuloluokkien kulutusta katsottu edustavan allamainittujen vaurausluokkien.

Tuloluokka	Vaurausluokka
18 000	I
30 000	II
60 000	IV
90 000	V
135 000	„
180 000	„
360 000	„
540 000	„
900 000	„
1 500 000	„
3 000 000	„

Seitsemään ylimpään tuloluokkaan nähden on siis otaksuttu, että niiden kulutus absoluuttisesti vastaa viidennen vaurausluokan, 90 000 mk, kulutusta. Tullirasitus vähenee täten normaaliaikoina varsin jyrkästi suhteessa tuloihin, mikäli on kysymys kulutuksesta, joka käsittää välttämättömiä elintarpeita, kuten sokeria. Kuta enemmän ylellisyysvoittoiseksi kulutus muodostuu, sitä enemmän tullirasitus kuitenkin

seuraa tulojen nousua. Tässä esitetyt tullirasitusta koskevat prosenttiluvut eivät siten anna oikeata käsitystä tullirasituksesta, mikäli on kysymys 135 000—3 000 000 markan tuloluokista; vain jonkinlaisina minimilukuina niillä on rajoitettu arvo. Tämä koskee myöskin valmisteverorasitusta tarkoittavia laskelmia, joihin on sovellettu suunnitteen samanlaisia periaatteita kulutustilaston vaillinaisuuden vuoksi.

Koska tuonti- ja tuotantotilastosta ilmenee, että sokerin ja kahvin keskimääräinen kulutus maan asukasta kohden on tuntuvasti noussut vuosien 1928 ja 1938 välisenä aikana, on vuoden 1928 kulutustutkimuksen osoittamia määriä vastaavasti koroitettu. Jos verrataan vuosien 1926—1930 ja vuosien 1936—1938 keskimääräistä kulutusta, sokerin kulutus on noussut 22 % ja kahvin 27 %. Vuoden 1928 kulutusta on sen vuoksi näissä laskelmissa lisätty, jotta saataisiin vuoden 1938 kulutus, sokerin kulutusta perhettä kohden 22 % ja kahvin 27 %. Tupakan kulutus on samojen lähteiden mukaan noussut siksi vähän — n. 2 % — ettei ole katsottu olevan syytä tehdä vastaavia koroituksia, vaan on oletettu, että tupakan kulutus vuonna 1938 on ollut yhtä suuri kuin vuoden 1928 kulutustutkimus osoitti.

Sokerin kulutuksesta mainittakoon vielä, että tullirasitusta laskettaessa on edellytetty kulutuksen käsittäneen puoleksi palasokeria ja puoleksi kidesokeria. Yksinkertaisuuden vuoksi on tätä otaksunaa sovellettu myös vuoden 1945 kulutukseen nähden, vaikkakin korttiannosten kokoonpano ei aina ole tarkoin vastannut tätä suhdetta.

Kahvin tulli vuonna 1938 on laskettu paahtamattoman kahvin mukaan. Kahvin tullirasitusta laskettaessa koko kulutettu kahvimäärä on muutettu paahtamattomaksi kahviksi. — Tupakan tullia laskettaessa on edellytetty, että tarvitaan 18.75 gr lehtitupakkaa 25 savuketta sisältävää rasiaa kohden.

Vuoden 1945 kulutusta laskettaessa on otettu lähtökohdaksi kuluvan vuoden syyskuun annokset kansanhuoltoministeriöstä saatujen tietojen mukaan. Vuoden 1945 tupakankulutus on samoin laskettu yhtä suureksi, kuin mitä syyskuun annokset edellyttävät.

Sokerin tullin aiheuttama rasitus eri tuloluokissa vuosina 1938 ja 1945 käy selville seuraavasta asetelmasta. Tässä taulukossa ynnä muissa tekstiasetelmissa on yleiskatsauksen vuoksi otettu huomioon vain kolmilapsisen perheen tullirasitus tärkeimmissä tuloluokissa.

Tuloluokka	Perhe, jossa on 3 alaikäistä lasta (III ₃)			
	1938		1945	
	mk	% vuosi- tulosta	mk	% vuosi- tulosta
18 000	303: 46	1.6	.	.
30 000	365: 25	1.2	121: 50	0.4
60 000	447: 65	0.7	„	0.2
90 000	493: 77	0.5	„	0.1
135 000	„	0.4	„	0.1
180 000	„	0.3	„	0.1

“Vaikkakin sokerin tulli on noussut tänä aikana noin 50 %, tullirasitus on vuonna 1945 absoluuttisesti pienempi kuin vuonna 1938 riippuen säännöstelyn aiheuttamasta kulutuksen supistumisesta. Siten esimerkiksi tuloluokassa 30 000 mk sokerin tulli vuonna 1938 edusti 1.2 % asianomaisen perheen vuositulosta. Jos tämän vertauskohdaksi otetaan 90 000 markan tuloryhmä vuonna 1945, joka reaalitytona lähinnä vastaa 30 000 markan rauhanaikaista tuloa, vastaava prosenttiluku olisi vain 0.1 %. Vaikkakin sokeriannokset myöhemmin tulisivat tuntuvasti nousemaan — sokerin kulutus normaaliaikoina oli noin neljä kertaa niin suuri kuin vuonna 1945 — ei tullirasitus kuitenkaan tulisi nousemaan rauhanaikaiseen määräänsä nykyisen sokerin tullin vallitessa.

Kahvin tullirasituksesta ei ole voitu esittää mitään laskelmia vuodelta 1945, koska kahvia tänä vuonna ei ole jaettu yleiseen kulutukseen. Vuonna 1938 kahvin tullirasitus oli seuraava:

Tuloluokka	Perhe, jossa on 3 alaikäistä lasta (III ₃)	
	mk	% vuositulosta
18 000	132: 17	0.7
30 000	160: 57	0.5
60 000	135: 98	0.2
90 000	157: 83	0.2
135 000	„	0.1
180 000	„	0.1

Tupakan tullin vaikutus sen hintaan on hyvin pieni verrattuna tupakan valmisteveroon. Tämän vuoksi tarkempaa esittelyä tässä kohden ei esitetä. Mainittakoon vain, että tullirasitus perhettä kohden vuonna 1938 oli 57—77 mk ja vuonna 1945 36 mk vastaten rauhanaikana 0.1—0.2 % vuosituloista, vuonna 1945 vielä pienempää prosenttimäärää.

2. Valmisteverot.

Samoin kuin tulleihin nähden on myös valmisteveroja koskeissa laskelmissa otettu huomioon vain eräät edustavat valmisteverot, joiden rasiuksen suuruus voidaan laskea käytettävissä olevan kulutustilaston nojalla. Nämä ovat tupakan valmistevero vuosilta 1938 ja 1945 sekä tulitikkujen valmistevero vuodelta 1945. Makeisten valmisteverolla oli merkityksensä eräinä sotavuosina. Ennen sotaa tämä valmistevero sitä vastoin oli mitätön ja vuonna 1945 se on vailla merkitystä, koska makeisten valmistus nykyään on käytännöllisesti katsoen keskeytetty.

Tupakkaan nähden on laskelmissa menetelty siten, että vuonna 1938 puolen kulutetusta määrästä on laskettu käsittäneen »Klubi 7»-savukkeita ja puolen »Työmies»-savukkeita. Vuonna 1945 on otettu huomioon seuraavat neljä lajia: »Mekka», »Kerho», »Klubi 77» ja »Westminster». — Tupakan valmisteveron kehitys oli seuraava:

Tuloluokka	1938		1945	
	mk	% vuositulosta	mk	% vuositulosta
18 000	212: 99	1.2	.	.
30 000	206: 99	0.7	2 668: 80	8.9
60 000	171: 76	0.3	„	4.4
90 000	223: 26	0.2	„	3.0
135 000	„	0.2	„	2.0
180 000	„	0.1	„	1.5

Tupakan kulutus oli kulutustilaston mukaan ennen sotaa suunnitteen samansuuruinen eri tuloluokissa, vaikkakin tupakan laatuun nähden normaaliaikoina tietenkin ilmeni eroavuuksia. Sen vuoksi tupakan valmisteveron rasitus on tuntuvin alimmissa tuloluokissa ja vähenee tulojen kasvaessa. Vuonna 1945 kulutus on edellytetty yhtä suureksi kaikissa tuloluokissa. Koska tupakan valmistevero on noussut hyvin tuntuvasti, rasiaa kohden noin 20-kertaiseksi, valmisteverorasitus on muodostunut suhteellisen raskaaksi. Esimerkit alemmista tuloluokista ovat tietenkin vailla käytännöllistä merkitystä, mutta jo se seikka, että valmisteveron osuus esim. tuloluokassa 90 000 mk oli 3.0 % vuositulosta vastaavan prosenttimäärän oltua 0.7 % 30 000 markan vuositulosta vuonna 1938, osoittaa, kuinka tuntuva tämä verorasitus nyt on.

Tulitikkujen valmisteveroa ei kannettu vuonna 1938. Vuonna 1945 tämän veron rasitus eri tuloluokissa oli seuraava:

Tuloluokka	Perhe, jossa on 3 alaikäistä lasta (III ₃)	
	mk	% vuositulosta
18 000	.	.
30 000	170: 80	0.6
60 000	208: 30	0.3
90 000	233: 30	0.3
135 000	„	0.2
180 000	„	0.1

Tulitikkuvero rasittaa suhteellisesti enemmän alempia tuloluokkia. Korkeampien tuloluokkien verorasitusta esittävät luvut ovat eri syistä epävarmoja.

Samoin kuin tullirasitusta koskeissa laskelmissa on tuloluokista 135 000—3 000 000 mk edellytetty, että valmisteverorasitus on absoluuttisesti yhtä suuri näissä tuloluokissa kuin tuloluokassa 90 000 mk. Tällä menetelmällä on tietenkin rajoituksensa, erikoisesti tyypilliseen ylellisyyskulutukseen nähden.

3. Liikevaihtovero.

Liikevaihtoverotuksen suuruutta laskettaessa on nojaututtu vuoden 1928 kulutustutkimuksen tuloksiin sekä professori Matti Lepon vuonna 1941 suorittamiin tutkimuksiin. Tällöin on ensiksi laskettu eri perheellisyyystyyppien verorasitus kulutustutkimuksen nojalla. Tuloksena näistä laskelmista oli, että liikevaihtoverorasitus 2—3 alaikäistä lasta käsittävässä perheessä (3.50 kulutusyksikköä) oli 4.87 % vuosituloista ja lapsettomassa perheessä (1.9 kulutusyksikköä) 5.71 %. Jotta saataisiin selville liikevaihtoverotuksen muutokset näiden perheellisyyystyyppien eri vaurausluokissa, on suoraan käytetty edellä mainitussa tutkimuksessa esitettyjä vaurausluokkien verotusprosentteja edellyttäen, että verotusprosentti vaihtelee kussakin perheellisyyystyyppissä vaurausluokittain samalla tavoin kuin tutkimusaineistossa kokonaisuudessaan. Näiden laskelmien tulokset ovat seuraavat:

Tuloluokka	Liikevaihtoverorasitus %:na vuositulosta	
	Perhe, jossa on 3 alaikäistä lasta (III ₃)	Lapseton perhe (II)
30 000	4.9	5.7
60 000	4.8	5.6
90 000	4.6	5.4
135 000	4.6	5.4
180 000	4.6	5.4

Taulukko 16.

Välillinen verotus perheellisyystyypeissä II ja III₃ vuosina 1938 ja 1945.

	18 000		30 000		60 000		90 000		135 000		180 000	
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
II (Lapseton perhe)												
1938												
Tullit ja valmisteverot	589	3.9	647	2.2	655	1.1	772	0.8	772	0.6	772	0.4
Liikevaihtovero	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Yhteensä	589	3.9	647	2.2	655	1.1	772	0.8	772	0.6	772	0.4
1945												
Tullit ja valmisteverot	•	•	2 841	9.5	2 862	4.8	2 876	3.2	2 876	2.1	2 876	1.6
Liikevaihtovero	•	•	1 710	5.7	3 360	5.6	4 860	5.4	7 290	5.4	9 720	5.4
Yhteensä	•	•	4 551	15.2	6 222	10.4	7 736	8.6	10 166	7.5	12 596	7.0
III ₃ (Perhe, jossa on 3 alaikäistä lasta)												
1938												
Tullit ja valmisteverot	829	5.5	940	3.1	992	1.6	1 146	1.3	1 146	0.8	1 146	0.6
Liikevaihtovero	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Yhteensä	829	5.5	940	3.1	992	1.6	1 146	1.3	1 146	0.8	1 146	0.6
1945												
Tullit ja valmisteverot	•	•	2 997	10.0	3 035	5.1	3 060	3.4	3 060	2.3	3 060	1.7
Liikevaihtovero	•	•	1 470	4.9	2 880	4.8	4 140	4.6	6 210	4.6	8 280	4.6
Yhteensä	•	•	4 467	14.9	5 915	9.9	7 200	8.0	9 270	6.9	11 340	6.3
360 000												
540 000												
900 000												
1 500 000												
3 000 000												
II												
1938												
Tullit ja valmisteverot	772	0.2	772	0.2	772	0.1	772	0.1	772	0.1	772	(0.03)
Liikevaihtovero	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Yhteensä	772	0.2	772	0.2	772	0.1	772	0.1	772	0.1	772	(0.03)
1945												
Tullit ja valmisteverot	2 876	0.8	2 876	0.5	2 876	0.3	2 876	0.2	2 876	0.2	2 876	0.1
Liikevaihtovero	19 440	5.4	29 160	5.4	48 600	5.4	81 000	5.4	162 000	5.4	162 000	5.4
Yhteensä	22 316	6.2	32 036	5.9	51 476	5.7	83 876	5.6	164 876	5.6	164 876	5.5
III ₃												
1938												
Tullit ja valmisteverot	1 146	0.3	1 146	0.2	1 146	0.1	1 146	0.1	1 146	0.1	1 146	(0.04)
Liikevaihtovero	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Yhteensä	1 146	0.3	1 146	0.2	1 146	0.1	1 146	0.1	1 146	0.1	1 146	(0.04)
1945												
Tullit ja valmisteverot	3 060	0.9	3 060	0.6	3 060	0.3	3 060	0.2	3 060	0.2	3 060	0.1
Liikevaihtovero	16 560	4.6	24 840	4.6	41 400	4.6	69 000	4.6	138 000	4.6	138 000	4.6
Yhteensä	19 620	5.5	27 900	5.2	44 460	4.9	72 060	4.8	141 060	4.8	141 060	4.7

Liikevaihtoverotus tuloluokissa 135 000 markasta ylöspäin on arviolaskelman tulos, jolloin on edellytetty, että suhteellinen verorasitus pysyy suunnilleen muuttumattomana riippumatta siitä, kuinka korkeaksi tulo nousee. Tämä otaksuma on tietenkin epävarma sikäli, että korkeammissa tuloluokissa nykyisen raskaan välittömän verotuksen vallitessa vuositulosta jää suhteellisesti pienempi osa vapaata kulutusta varten kuin alemmissa tuloluokissa. Ajankohtaisen tilastoaineiston puutteessa on kuitenkin vaikeata muodostaa varmaa käsitystä tässä suhteessa.

4. Loppukatsaus.

Taulukossa 16 on eri tuloluokkien välillinen verotus esitetty siten, että kustakin tuloluokasta erikseen on ilmoitettu tullien ja valmisteverojen sekä liikevaihtoveron absoluuttinen määrä. Lisäksi on laskettu näiden veroryhmien osuus prosenttina tulosta sekä näin lasketun välillisen verotuksen kokonaisrasitus.

Eri perheellisyyssyöppien ja tuloluokkien välillisten verojen kokonaisrasitus oli näiden laskelmien mukaan seuraava:

Tuloluokka	Perhe, jossa on 3 alaikäistä lasta (III ₃)		Lapseton perhe (II)	
	1938	1945	1938	1945
18 000	5.5	.	3.9	.
30 000	3.1	14.9	2.2	15.2
60 000	1.6	9.9	1.1	10.4
90 000	1.3	8.0	0.8	8.6
135 000	0.8	6.9	0.6	7.6
180 000	0.6	6.3	0.4	7.0
360 000	0.3	5.5	0.2	6.2
540 000	0.2	5.2	0.2	5.9
900 000	0.1	4.9	0.1	5.7
1 500 000	0.1	4.8	0.1	5.6
3 000 000	[0.04]	4.7	[0.03]	5.5

Välillisen verotuksen kokonaisrasitus oli molempina tutkimusvuosina hiukan alhaisempi lapsettomissa perheissä kuin lapsiperheissä. Poikkeuksen muodostaa vain kaksi alinta tuloryhmää vuonna 1945. Kehitys vuodesta 1938 vuoteen 1945 osoittaa, että välillisten verojen rasitus on sodan aikana noussut varsin tuntuvasti. Jos verrataan keskenään tuloryhmiä niiden reaaliarvon mukaan olettaen, että rahan

ostovoima tänä aikana on vähentynyt noin kolmannekseen, vastaisi 18 000 markan vuosituloja vuonna 1938 lähinnä 60 000 markan vuositulot vuonna 1945. Verorasitus tuloluokassa 18 000 mk oli 3-lapsiselle perheelle vuonna 1938 5.5 %, veroluokassa 60 000 mk vuonna 1945 9.9 %. Nousu on siis melkein kaksinkertainen. Tuloluokassa 30 000 mk vastaava luku oli vuonna 1938 3.1 %, vuonna 1945 tuloluokassa 90 000 mk 8.0 %. Tässä tapauksessa nousu on vielä jyrkempi, yli 2¹/₂-kertainen. Tuloryhmässä 60 000 mk verorasitus vuonna 1938 oli 1.6 %, tuloryhmässä 180 000 mk vuonna 1945 6.3 %, siis noin nelinkertainen.

Lapsettomiin perheisiin nähden nousu on vielä jyrkempi. Siten tuloryhmässä 18 000 mk vuonna 1938 verorasitus oli 3.9 %, ryhmässä 60 000 mk vuonna 1945 10.4 %. Tuloryhmässä 30 000 mk vastaava prosenttiluku oli vuonna 1938 2.2 %, ryhmässä 90 000 mk vuonna 1945 8.6 %. Vuonna 1938 ryhmässä 60 000 mk välillisten verojen rasitus oli 1.1 %, vuonna 1945 ryhmässä 180 000 mk 7.0 %.

Näistä esimerkeistä jo ilmenee, että välillisten verojen rasitus on vuonna 1945 monin verroin raskaampi kuin vuonna 1938, kun otetaan huomioon rahan ostovoimassa tapahtunut muutos. Tähän on vaikuttanut ennen kaikkea liikevaihtovero, jota ei kannettu ennen sotaa. Tullien ja valmisteverojen yhteinen rasitus ei ole paljon muuttunut tänä aikana. Esim. tuloluokassa 18 000 mk oli lapsiperheiden tulli- ja valmisteverorasitus vuonna 1938 5.5 %, vuonna 1945 tuloluokassa 60 000 mk 5.1 %. Tuloluokassa 30 000 mk vastaava prosenttiluku oli vuonna 1938 3.1 %, tuloluokassa 90 000 mk vuonna 1945 3.4 %. Tuloluokassa 60 000 mk tulli- ja valmisteverorasitus oli vuonna 1938 1.6 %, vuonna 1945 tuloluokassa 180 000 mk 1.7 %. Nämä prosenttimäärät ovat siten pysyneet miltei muuttumattomina.

Tähän on vaikuttanut kaksi tekijää, jotka ovat tasoittaneet toisiaan. Tullirasitus on tuntuvasti alentunut sen kautta, että sokerin kulutus on vähentynyt ja kahvin kulutus kokonaan lakannut. Sitä vastoin tupakan valmistevero on nyt paljon raskaampi kuin ennen sotaa ja tämän valmisteveron korotus tasoittaa käytännöllisesti katsoen tullirasituksen vähenemisen. Sellaisissa perheissä, joissa ei kuluteta tupakkaa, välillisten verojen rasitus sen sijaan on jonkin verran laskenut tutkimuksen kohteena olevana aikana.

5. Alkoholi- ja mallasjuomaverotus.

Alkoholi- ja mallasjuomaverotusta ei ole otettu huomioon välillistä verorasitusta koskevassa selvityksessä, koska sen vaikutuksesta eri tulo- luokissa ei maassamme ole käytettävissä mitään aineistoa. Lisäksi

alkoholiverotuksen suuruuteen vaikuttavat paitsi finanssipoliittiset syyt myöskin sosiaalipoliittiset näkökohdat. Siten sekä hintain muutokset että myynnin ja anniskelun rajoitukset voivat tapahtua kumpaakin tarkoituserää silmällä pitäen.

Jotta kuitenkin saataisiin jonkinlainen käsitys alkoholiverotuksen suuruudesta, on väestötilaston nojalla laskettu summittaisia lukuja alkoholiverotuksen suuruudesta henkeä kohden vuodessa. Tällöin on vertauskohdaksi otettu kaikki miespuoliset, 18 vuotta täyttäneet henkilöt. Jo näistä luvuista käy selville, että alkoholiverotus muodostaa hyvin tuntuvan osan nykyisestä verorasituksestamme.

Alkoholiverotuksen suuruus vuosina 1938 ja 1945 oli seuraava. Tiedot vuodelta 1945 perustuvat osaksi arviolaskelmiin.

	Alkoholiverotus vuosina 1938 ja 1945	
	Milj. mk	
	1938	1945
Tullimaksut	49.0	[0.04]
Valmisteverot	128.9	177.2
Valvontamaksut	2.1	2.5
Liikevaihtovero	—	8.8
Alkoholiliikkeen valtiolle suorittamia tulo- ja omaisuusveroja, varallisuusveroja ym.	146.7	1 521.5
Alkoholiliikkeen ylijäämä	249.4	4 000.0
	<hr/>	<hr/>
	Yhteensä 576.1	5 710.0
	<hr/>	<hr/>

Vuosien 1938 ja 1945 ylijäämät on tässä otettu näiden vuosien alkoholiverotukseen kuuluviksi, vaikka ne valtion tulo- ja menoarviossa esiintyvät vasta seuraavien vuosien tuloina. — Selvitykseksi on vielä lisättävä, että alkoholiverotukseen näissä laskelmissa sisältyy myöskin mallasjuomavero.

Jos näiden vuosien alkoholiverotus jaetaan miespuolisten 18 vuotta täyttäneiden luvulla, joka sekä vuonna 1938 että vuonna 1945 oli suunnilleen sama eli 1 200 000, oli keskimääräinen alkoholiverotus miespuolista täysikasvuista henkilöä kohden vuonna 1938 480 mk ja vuonna 1945 4 758 mk. Alkoholiverotus näin laskettuna on siis noussut noin kymmenkertaiseksi verrattuna aikaan ennen sotaa.

Mitä näihin keskimääräisiin alkoholiverotuslukuihin tulee, eivät ne ilmeisesti anna oikeata kuvaa niiden henkilöiden alkoholiverotuksesta, jotka todella käyttävät alkoholia. Miespuolisen täysikäisen väestön joukossa on nimittäin hyvin huomattava määrä henkilöitä, jotka eivät

käytä alkoholia. Joskin toisaalta pienekö osa naispuolista väestöä olisi tässä kohden otettava huomioon alkoholinkäyttäjänä, ei niiden luku varmaankaan läheskään vastaa äsken mainitun miespuolisten ryhmän lukumäärää. Voidaan sen vuoksi tehdä se johtopäätös, että alkoholiverotus alkoholinkuluttajaa kohden on suurempi, kuin mitä edellä ilmoitetut luvut osoittavat. Näiden vuosituloista alkoholiverotus siten muodostaa nykyään hyvin huomattavan osan.

IV luku. Tuloverojen ja välillisten verojen yhteisrasitus.

Sekä välittömien että välillisten verojen aiheuttaman rasituksen tultua selvitetyksi — olosuhteiden pakosta tosin eräissä suhteissa vajavaisesti — on mahdollista tehdä eräitä havaintoja fyysillisten henkilöiden kannettavana olevasta kokonaisverorasituksesta. Seuraavassa jätetään kuitenkin omaisuusverojen aiheuttama rasitus tätä koskevan tarkastelun ulkopuolelle ja tyydytään ainoastaan sellaisten esimerkkitapausten esittämiseen, jolloin verovelvollisilla ei ole verotettavaa omaisuutta ja verorasitus muodostuu niin muodoin pelkistä tulo-veroista ja välillisistä veroista. — Kun edellä suoritetut verorasituslaskelmat ovat olleet monessa suhteessa epävarmoja ja vajavaisia, on tämä tietenkin otettava myös seuraavassa huomioon ja suhtauduttava kokonaisrasitusta esittäviin lukuihin sen mukaisin varauksin.

Taulukko 16 osoitti sen vanhastaan tunnetun tosiasian, että välillinen verotus pyrkii muodostumaan regressiiviseksi, so. ottamaan tuloista prosenttisesti sitä suuremman osan, mitä vähäisempi tulo on. Tämä johtuu siitä, että niiden tavaroiden kulutus, joihin välilliset verot kohdistuvat, ei tavallisesti mukaudu kuluttajien erilaisiin tuloihin, vaan on, ellei konstantti, niin ainakin tuloja hitaammin aleneva. Eräisiin harvinaisiin ylellisyystavaroihin, joita vähävaraiset kansankerrokset eivät ensinkään käytä, kohdistetut tullit, valmisteverot tai muunnelliset välilliset verot olisivat omansa ottamaan kuluttajien erilaisen maksukyvyyn suuremmissa määrässä huomioon, mutta tällaisten verojen tuotto — kuluttajien piirin jäädessä perin rajoitetuksi — on tavallisesti siksi vähäinen, ettei tällaisia veroja juuri kannata verosysteemiin liittää. Välilliset verot pyritään tästä syystä tavallisesti kohdistamaan joukkokulutustavaroihin — ei tosin enää yleensä sellaisiin välttämättömyystarvikkeihin kuin esim. suolaan, leipään, lihaan jne., vaan mieluummin senkaltaisiin laajoihinkin väestökerrokseen leviäviin nautintoaineisiin kuin tupakkaan ja kahviin tms. — Suomessa nyt käytännössä olevista välillisistä veroista tätä nykyä tuottoisin, liikevaihtovero, poikkeaa siinä suhteessa muista suurituottoisista välillisistä veroista, että se näyttää vaikuttavan, ei regressiivisesti, vaan suurin piirtein proportio-

naalisesti, kuten sivulla 72 oleva asetelma osoitti. Tämä johtuu siitä, että eräät kaikkein tärkeimmät kulutustavarat — ennen kaikkea ruokatavarat ja lämmityksessä tarvittavat polttoaineet — joita vähävaraisten on pakko käyttää suurin piirtein samassa määrässä kuin varakkaampienkin, on vapautettu liikevaihtoverosta. Nämä liikevaihtoveron rasittavuutta koskevat laskelmat perustuvat kuitenkin, kuten edellä jo viitattiin, tutkimusmateriaaliin, joka tällä hetkellä on osittain vanhentunutta, mistä syystä tässäkin kohden täytyy varoa tekemästä liian varmoja johtopäätöksiä. Ja välillisten verojemme yhteisrasitus näyttää joka tapauksessa olevan täysin klassillisen kaavan mukainen, siis vähenevän sitä mukaa, kuin tulot kasvavat.

Toiselta puolen edellä esitetty taulukko 7 osoitti nykyisen tuloverotuksemme voimakkaasti progressiiviseksi; tuloverot vievät toisin sanoen tulosta sitä suuremman prosentin, mitä ylempiin tuloluokkiin nouseaan. Välillisen ja välittömän verotuksen vaikutus käy siis tässä suhteessa vastakkaisiin suuntiin. Niillä täytyy niin muodoin kokonaisrasituksessa olla toisiaan tasoittava, vastakkaisia tendenssejä neutralisoiva vaikutus.

Taulukko 17, jossa on esitetty erilaisten tuloverojen ja erilaisten välillisten verojen yhteisesti aiheuttama rasitus, osoittaa, että näin todella onkin asian laita. Selvimmin tämä asiain tila näkyy alimmissa tuloluokissa. Korkeammassakin tuloluokissa tietenkin regressiivisesti vaikuttavat välilliset verot vähentävät samalla tavalla verotuksen progressiivisuutta, mutta kun välillisten verojen osuus kokonaisrasituksesta jää täällä suhteellisen vähäiseksi, niiden progressiota tyhjäksi tekevä vaikutus tuntuu paljon heikompana kuin alimmissa tuloluokissa, missä välilliset verot muodostavat verorasituksen päätekijän.

Taulukon 7 mukaan maksaa II perheellisyystyypin verovelvollinen kuluvana vuonna erilaisia tuloveroja 30 000 markan tuloista 6.0 %, 90 000 markan tuloista 16.4 %. Taulukon 17 mukaan, jossa tuloverojen lisäksi myös välillisten verojen vaikutus on otettu huomioon, kokonaisrasitusprosentit ovat vastaavien tulojen kohdalla 21.2 % ja 25.0 %. Tulojen kolminkertaistuessa tuloverojen yhteinen verosadannes on siis kasvanut 2.7-kertaiseksi (tuloverotus on toisin sanoen jyrkästi progressiivista), mutta kokonaisverosadannes sen sijaan ainoastaan 1.2-kertaiseksi — välilliset verot ovat hyvin huomattavassa määrässä tehneet tyhjäksi tuloverojen progression. III₃ perheellisyystyypissä tämä asiain tila ilmenee vielä selvemmin sen vuoksi, että tuloverot eivät tällöin suurten lapsivähennysten vuoksi tunnū alimmissa tuloluokissa joko lainkaan tai tuntuvat vain suhteellisen lievästi.

Taulukko 17.

Tuloveroista ja välillisistä veroista syntyvä kokonaisverorasitus
perheellisyystyypeissä II ja III₃ vuosina 1938 ja 1945.

	18 000		30 000		60 000		90 000		135 000		180 000	
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
II												
1938												
Tuloverot	1 460	8.1	3 013	10.0	8 063	13.4	14 400	16.0	25 154	18.6	37 728	21.0
Välilliset verot	589	3.9	647	2.2	655	1.1	772	0.8	772	0.6	772	0.4
Yhteensä	2 049	12.0	3 660	12.2	8 718	14.5	15 172	16.8	25 926	19.2	38 500	21.4
1945												
Tuloverot	229	1.3	1 795	6.0	7 350	12.2	14 736	16.4	30 811	22.8	50 378	28.0
Välilliset verot	.	.	4 551	15.2	6 222	10.4	7 736	8.6	10 166	7.5	12 596	7.0
Yhteensä	.	.	6 346	21.2	13 572	22.6	22 472	25.0	40 977	30.3	62 974	35.0
III₃												
1938												
Tuloverot	1 006	5.6	2 353	7.8	6 645	11.1	12 045	13.4	21 598	16.0	32 563	18.1
Välilliset verot	829	5.5	940	3.1	992	1.6	1 146	1.3	1 146	0.8	1 146	0.6
Yhteensä	1 835	11.1	3 293	10.9	7 637	12.7	13 191	14.7	22 744	16.8	33 709	18.7
1945												
Tuloverot	—	—	—	—	1 924	3.2	6 116	6.8	15 421	11.4	27 230	15.1
Välilliset verot	.	.	4 467	14.9	5 915	9.9	7 200	8.0	9 270	6.9	11 340	6.3
Yhteensä	.	.	4 467	14.9	7 839	13.1	13 316	14.8	24 691	18.3	38 570	21.4
360 000												
540 000												
900 000												
1 500 000												
3 000 000												
	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%	mk	%
II												
1938												
Tuloverot	93 325	25.9	152 377	28.2	275 408	30.6	491 593	32.8	998 748	33.3	998 748	33.3
Välilliset verot	772	0.2	772	0.2	772	0.1	772	0.1	772	0.1	772	(0.03)
Yhteensä	94 097	26.1	153 149	28.4	276 180	30.7	492 365	32.9	999 520	33.3	999 520	33.3
1945												
Tuloverot	145 743	40.5	259 406	48.0	511 283	56.8	976 003	65.1	2 210 152	73.7	2 210 152	73.7
Välilliset verot	22 316	6.2	32 036	5.9	51 476	5.7	83 876	5.6	164 876	5.5	164 876	5.5
Yhteensä	168 059	46.7	291 442	53.9	562 759	62.5	1 059 879	70.7	2 375 028	79.2	2 375 028	79.2
III₃												
1938												
Tuloverot	81 869	22.7	134 309	24.9	243 515	27.1	435 670	29.0	884 507	29.5	884 507	29.5
Välilliset verot	1 146	0.3	1 146	0.2	1 146	0.1	1 146	0.1	1 146	0.1	1 146	(0.04)
Yhteensä	83 015	23.0	135 455	25.1	244 661	27.2	436 816	29.1	885 653	29.5	885 653	29.5
1945												
Tuloverot	106 689	29.6	207 774	38.5	434 834	48.3	858 553	57.2	2 010 727	67.0	2 010 727	67.0
Välilliset verot	19 620	5.5	27 900	5.2	44 460	4.9	72 060	4.8	141 060	4.7	141 060	4.7
Yhteensä	126 309	35.1	235 674	43.7	479 294	53.2	930 613	62.0	2 151 787	71.7	2 151 787	71.7

Välillisten verojen regressiivisestä vaikutuksesta huolimatta kokonaisverotus on II perheellisyystyyppissä kaiken aikaa ylenevä, vaikkakin progressio alimmissa tuloluokissa on erittäin lievä. III₃ perheellisyystyyppissä sitä vastoin välillisten verojen regressiivinen vaikutus aluksi voittaa tuloverojen ylenevän vaikutuksen ja muuttaa niin ollen kokonaisverotuksen alimmissa tuloluokissa regressiiviseksi. Näin tapahtuu sekä vuonna 1938 että kuluvana vuonna, nykyisin kuitenkin selvemmin. 18 000 markan tuloa saava III₃ perheellisyystyyppin verovelvollinen maksoi vuonna 1938 tuloveroja ja välillisiä veroja kaikkiaan 11.1 % tulostaan, 30 000 markan tulo saaja sen sijaan 10.9 %. Erotus on niin häviävän pieni, että verotus 18 000—30 000 markan tuloista on tosiasiallisesti suhteellista. Hiukan voimakkaampana kokonaisverotuksen regressiivisyys tuntuu vuonna 1945. 30 000 markan (18 000 markan tuloista meneviä välillisiä veroja ei vuodelta 1945 ole laskettu) tuloa nauttiva kysymyksessä olevan perheellisyystyyppin verovelvollinen suorittaa veroja kaikkiaan (omaisuusveroja ei tässä kuitenkaan, kuten alussa viitattiin, ole otettu huomioon) 14.9 % tulostaan, 60 000 markan tulo saaja sitä vastoin vain 13.1 % ja vielä 90 000 markan tulo saajakin hivenen vähemmän eli 14.8 %. Tästä lähtien välillisten verojen vaikutus kuitenkin jää häviölle, ja kokonaisverotus muuttuu yleneväksi.

Taulukon 17 mukaan tuloverot ja välilliset verot yhdessä vievät nykyisin II perheellisyystyyppin verovelvollisilta alimmista tuloista suunnilleen viidenneksen (21.2 % 30 000 markan tuloista; 18 000 markan tuloistahan ei välillisten verojen aiheuttamaa räsituslaskusta ole laskettu, joten sitä ei ole voitu ottaa huomioon), ylimmistä, 3 miljoonan markan tuloista sen sijaan lähes neljä viidennestä eli 79.2 %. III₃ perheellisyystyyppissä kokonaisverosadannes on kaikissa tuloluokissa varsin selvästi II tyyppin verosadannesta alempi. Kuten äsken jo huomautettiin, edellisissä luvuissa suoritettut räsituslaskelmat, joiden yhteenvedo taulukon 17 luvut vain merkitsevät, ovat kuitenkin eräissä suhteissa puutteellisia. Tästä syystä ei nyt esitetyille kokonaisveroprosenteille tule antaa mitenkään ehdotonta arvoa.

Verotuksen rasittavuutta selvitetäessä olisi oikeastaan toisaalta otettava huomioon se, että julkiset yhdyskunnat käyttävät veroilla koottuja varoja tarkoituksiin, jotka koituvat veronmaksajien hyväksi ja sellaisina itse asiassa vaikuttavat verorasitusta neutralisoivasti. Periaatteellisesti julkisten yhdyskuntien kaiken toiminnan voidaan ehkä väittää olevan luonteeltaan juuri tällaista, veronmaksajien — tosin myös mui-

den väestöryhmien — hyväksi suoritettavaa. Useimmissa tapauksissa tällaisen kansalaisten hyväksi koituvan edun osoittamiseen tarvitaan kuitenkin varsin spekulatiivisia selittelyjä. Mutta on toisaalta sellaisia valtion menojen ryhmiä, joissa verovaroista koitua etu tuntuu olevan jokseenkin selvästi nähtävissä. Sellainen on esim. meillä viime vuosien aikana käytännössä ollut valtion varojen käyttäminen leipäviljan ja muiden maataloustuotteiden tukipalkkioihin. Valtio on tällöin itse asiansa suorittanut tuottajille osan elintarvikkeiden hinnoista, ja kuluttajat ovat saaneet ne vastaavasti halvemmalla. Tiettyä oikeutusta näyttäisi niin ollen sisältyvän sellaiseen vaatimukseen, että tällaiset valtion verovarojen käytöstä veronmaksajien hyväksi jokseenkin välittömästi koituvat, laskettavissa olevat edut tulisi verorasituksesta vähentää — kosketellussa tukipalkkioiden tapauksessa nimenomaan välillisten verojen aiheuttamasta rasituksesta.

Tällaiselle tielle lähteminen on kuitenkin ilmeisesti mahdotonta. Näin siitä syystä, että rajan vetäminen sellaisen julkisten yhdyskuntien varojen käytön välille, joka koituu kansalaisten hyväksi, ja sellaisen, joka ei koidu, on sula mahdottomuus, jos tällaiselle rajankäynnille tahdotaan antaa enemmän kuin vain sen suorittajaan ulottuva subjektiivinen kantavuus. Sen vuoksi on tyydyttävä edellä käytettyyn menettelyyn ja rajoituttava siis vain esittämään pelkät verorasitusluvut sellaisinaan, ilman kosketellun kaltaisia vähennyksiä. Niiden tekeminen on pakko jättää näissä kysymyksissä erilaisia katsantokantoja edustavien itsensä suoritettavaksi.